

DE ONDERWIJSVISITATIE

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs - parallelle commissie 3

Een evaluatie van de kwaliteit van de professionele opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de AP Hogeschool, Erasmushogeschool Brussel, Karel de Grote-Hogeschool en Katholieke Hogeschool Leuven

www.vluhr.be/kwaliteitszorg Brussel - september 2014

vluhr

DE ONDERWIJSVISITATIE
LAGER ONDERWIJS - PARALLELE COMMISSIE 3

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/36

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Lager onderwijs. Deze visitatiecommissies brengen met dit rapport verslag uit over hun evaluatie van de opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kan de opleiding gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitters en de leden van de visitatiecommissies voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleidingen te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

In 2013 zijn de professionele bacheloropleidingen Lager onderwijs aan de Vlaamse hogescholen op hun kwaliteit gevisiteerd. Het doel van deze visitaties is tweevoudig. In de eerste plaats leggen de opleidingen verantwoording af over de wijze waarop kwaliteit en kwaliteitszorg op drie generieke kwaliteitswaarborgen zijn uitgewerkt en toegepast. In de tweede plaats dienen de visitaties een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsverbetering van de opleidingen.

De visitatiecommissie brengt met haar rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen. De oordelen zijn gebaseerd op het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professionele bacheloropleiding Lager onderwijs in Vlaanderen. Naast haar oordeel in het kader van de accreditatie van de opleiding formuleerde de commissie ook aanbevelingen en suggesties in het kader van de continue (kwaliteits)ontwikkeling van de opleiding.

De commissie heeft de bezoeken als zeer inspirerend en leerzaam ervaren. De commissie dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie is alleen mogelijk door de inzet van al wie voor opleiding betrokken waren bij de voorbereiding en de uitvoering ervan.

De omstandigheden waaronder de uiteindelijke rapporten tot stand zijn gekomen waren niet ideaal. Dankzij de professionele inzet van de secretaris en de collega's, die het werk gaande het proces hebben overgenomen, heeft de commissie haar werk naar behoren kunnen afronden.

Mieke Smits,
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – commissie 3	13
Hoofdstuk II	Algemene beschouwingen bij het visitatierapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	19
Hoofdstuk III	De opleidingen in vergelijkend perspectief	25
Hoofdstuk IV	Tabel met scores	37
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	AP Hogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	43
Hoofdstuk II	Erasmushogeschool Brussel Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	65
Hoofdstuk III	Karel de Grote-Hogeschool Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	91
Hoofdstuk IV	Katholieke Hogeschool Leuven Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs	117
	BIJLAGEN	
Bijlage I	Personalía van de leden van de visitatiecommissie	143

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk I	Bijlagen bij het opleidingsrapport Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – AP Hogeschool
	- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
	- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
	- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
	- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
	- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
	- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

¹ De verifieerbare feiten voor de visitatie Lager onderwijs zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

- Hoofdstuk II** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Erasmushogeschool Brussel
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;

- Hoofdstuk III** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Karel de Grote-Hogeschool
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

- Hoofdstuk IV** Bijlagen bij het opleidingsrapport
Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs –
Katholieke Hogeschool Leuven
- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur;
 - Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel;
 - Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling;
 - Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten;
 - De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte;
 - Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities (max. 2 pag.)

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs – parallele commissie 3

1 INLEIDING

De opleiding professioneel gerichte bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt in Vlaanderen door 16 instellingen aangeboden. Bij de visitatie van deze opleidingen werden vier parallele commissies betrokken. In dit visitatierapport brengt de visitatiecommissie Lager onderwijs – parallele commissie 3 – verslag uit van haar bevindingen over de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de parallele commissie 3 de volgende instellingen bezocht:

- van 22 t.e.m. 23 oktober 2013: AP Hogeschool
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 13 t.e.m. 14 oktober 2013: Katholieke Hogeschool Leuven
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs
- van 2 t.e.m. 3 december 2013: EhB
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

- van 17 t.e.m. 18 december 2013: Karel de Grote-Hogeschool
 - Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Vier parallelle commissies Lager onderwijs

De 16 opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs die in Vlaanderen worden aangeboden werden door vier parallelle commissies Lager onderwijs (commissie 1, commissie 2, commissie 3 en commissie 4) gevisiteerd. De hogescholen zijn hierbij zodanig ingedeeld in één van de vier onderscheiden commissies, dat de onafhankelijkheid van de commissie ten aanzien van de te beoordelen instellingen gewaarborgd wordt.

3.2 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Lager onderwijs werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 1 februari 2013, 23 april 2013 en 21 juni 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 10 juni 2013 en 15 juli 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie Lager onderwijs, parallelle commissie 3, heeft de volgende samenstelling:

Tot Voorzitter

- Mevr. **Mieke Smits**, personeelsdirecteur, directeur van het Taaluniecentrum “Nederlands als vreemde taal” te Brussel.

Onderwijsdeskundig lid

- Dhr. **Jan Vanhoof**, hoofddocent in het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen te Antwerpen.

Domeindeskundig lid (focus werkveld)

- Dhr. **Eddy Boutens**, gewezen directeur in een basisschool te Brugge.

Domeindeskundig lid (focus vakdeskundigheid)

- Dhr. **Ludo Heylen**, directeur van het CEGO, het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs.

Student lid

- Mevr. **Jenneke de Kerf**, studente Arteveldehogeschool.

Mevr. **Daphne Carolus**, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze parallelle visitatiecommissie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar de bijlagen.

3.3 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij:

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.4 Werkwijze

3.4.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelf-evaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelf-evaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelf-evaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelf-evaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal afstudeerwerken grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 6 september 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepas-

sing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport.

3.4.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instellingen heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en de afstudeerwerken die niet vooraf werden opgevraagd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleidingen meegedeeld.

3.4.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeter suggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeter suggesties

die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

In een vergelijkend perspectief geeft de commissie een overzicht van haar bevindingen over de door haar geëvalueerde opleidingen. Zij besteedt daarbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen en die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten, dan wel verschillen tussen de door haar geëvalueerde opleidingen.

3.4.4 Overleg tussen de parallelle commissies

In alle fasen van de samenstelling en de uitvoering van hun opdracht hebben de voorzitters van de parallelle commissies overleg gepleegd over de aard en wijze van uitvoering van de evaluaties. Daarbij zijn besprekingen gevoerd ten einde voor elke parallelle commissie onafhankelijke deskundige experts samen te brengen in de vier parallelle commissies. Tijdens de fase van de voorbereiding van de bezoeken, alsook tijdens de bezoeken en redactiefase zijn op ankermomenten in het proces overlegvergaderingen gehouden tussen de vier voorzitters en de projectbegeleiders, teneinde de consistentie en gelijkaardige beoordeling van de opleidingen binnen de vier parallelle commissies te bespreken en op elkaar af te stemmen. Dit neemt niet weg dat finaal, de parallelle commissies, onder aansturing van hun respectievelijke voorzitter een eigenstandig oordeel hebben uitgesproken over de kwaliteit van de door hen beoordeelde opleidingen, omdat ook slechts de betreffende parallelle commissie zich een volledig beeld heeft gevormd over alle aspecten die meegenomen worden bij de beoordeling van de individuele opleiding.

HOOFDSTUK II

Algemene beschouwingen bij het visitatierapport lager onderwijs

1 INLEIDING

Goed opgeleide en zelfbewuste leraren en een duidelijke positionering van lerarenopleidingen zijn van maatschappelijk belang. Het beroep van leraar en dat van lerarenopleider verdienen dan ook de noodzakelijke maatschappelijke erkenning en status.

De kwaliteit en de kwaliteitszorg van de lerarenopleiding is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid, de opleidingen/universiteiten en het werkveld.

De visitatiecommissies hebben de taak de kwaliteit van de opleidingen, bachelor Lager onderwijs, te beoordelen op basis van hun zelfevaluaties in relatie met het decretaal bepaalde domeinspecifieke referentiekader, in dit geval de basiscompetenties voor de leraar lager onderwijs, uitgewerkt in de tien functionele gehelen. Een belangrijke vraag tijdens de visitatie is of de opleiding doet wat ze moet doen en doet wat ze zegt te doen.

De commissies zien het als hun verantwoordelijkheid de lerarenopleidingen en het wettelijke referentiekader te beschouwen in relatie tot maatschappelijke, wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal. Naar aanleiding van de analyses van de vastgestelde formele kaders en de evaluaties van de lerarenopleidingen willen de commissies enkele elementen bij de opleidingen sterker onder de aandacht brengen.

In deze beschouwing gaan we eerst in op de visie van de huidige lerarenopleidingen. Vervolgens komen onderwerpen aan de orde die te maken hebben met het kennisniveau, de taalvaardigheid, media en technologie, levenslang leren en de professionaliteit van de lerarenopleiders.

Het doel van deze beschouwing is de kwaliteit van de lerarenopleidingen te versterken door de opleidingen handvatten te bieden om verder na te denken over de kwaliteit van hun opleidingsonderwijs.

2 VISIE OP OPLEIDEN

Opleidingen hebben handvatten nodig om hun opleiding in te richten. Het inrichten van een opleiding is een samenspel tussen de kaders die zijn vastgelegd in officiële en algemeen aanvaarde ideologische documenten enerzijds, en de uitwerking ervan in een opleidingsspecifiek curriculum. De kunst is een opleiding in te richten die voldoet aan de gestelde kaders maar die ook de grenzen opzoekt om de eigen visie en eigenheid van de opleiding tot uitdrukking te laten komen. Alle opleidingen gaan er impliciet of expliciet van uit dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, gebaseerd op sociaal-constructivistische leertheorieën.

Dergelijke uitgangspunten hebben steeds consequenties voor de inrichting van de opleiding. Immers een visie op opleiden veronderstelt integraliteit. De commissies pleiten daarom nadrukkelijk voor een meer integrale eigentijdse opleidingsvisie, waarin inhoud, organisatie en personeelsontwikkeling aantoonbaar met elkaar verbonden zijn, als ook de taakstelling van de opleiding in post-initiële activiteiten.

Uiteraard is de primaire doelstelling van elke opleiding al haar aanstaande leraren te ondersteunen in hun evolutie naar de startbekwaamheden. De domeinspecifieke beschrijvingen bieden de opleidingen de gelegenheid eigen zwaartepunten te benadrukken. Zo dient de opleiding bij elke nadruk die zij zelf wil leggen, steeds te borgen dat de eerstgenoemde doelstelling voor alle kandidaten haalbaar blijft.

3 KENNISNIVEAU VAN DE STUDENTEN

Tijdens de opleiding bouwen aanstaande leraren beroepsspecifieke kennis op, bestaande uit theoretische en praktische kennis en vaardigheden en attitudes. De opleiding moet kunnen uitgaan van een bepaald kennisniveau om daadwerkelijk een start te maken met de specifieke beroepsgerichte kennis en vaardigheden. Naast een brede algemene ontwikkeling bij aanvang van de

studie is een goed ontwikkelde taalvaardigheid cruciaal. Zeker in een opleiding die is gebaseerd op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is een hoog ontwikkelde taalvaardigheid noodzakelijk.

Dit heeft consequenties voor het beleid gericht op de instroom, toelating, selectie en ondersteuning van studenten. Een verantwoordelijkheid die niet enkel bij de opleidingen kan worden gelegd. Naar oordeel van de commissies rechtvaardigt de maatschappelijke relevantie van het beroep een helder toelatings- en selectiebeleid binnen realistische wettelijke kaders.

4 TAALVAARDIGHEID

Om zich conceptueel in het beroep te ontwikkelen dient de taalvaardigheid al op een hoog niveau te zijn ontwikkeld als de student begint. Anders gaat er veel energie naar de taal en de taalvaardigheden zelf en niet naar de ontwikkeling van het leraarsberoep. Hoewel de relatie tussen taal, taalvaardigheden en het opbouwen van cognities van het beroep wetenschappelijk kan worden onderbouwd, is er in de basiscompetenties en de uitwerking naar de tien functionele gehelen geen aandacht voor taal als instrument om het beroep te leren. Zeker nu de zorg om de taalvaardigheden van aanstaande leraren toeneemt, zou het gerechtvaardigd zijn een basiscompetentie taal als vakspecifiek en als vakoverstijgend instrument te formuleren. De opleidingen hebben veelal een taalbeleid. Vaak richt het beleid zich op het remediëren van taalachterstanden en op het leren van beroepsspecifieke taalvaardigheden (13 doelen) en niet op het leren van het leraarsberoep. Hoewel schrijven – de moeilijkste taalvaardigheid – in alle opleidingen een belangrijk instrument blijkt te zijn om cognities van het beroep op te bouwen, zichtbaar te maken (individueel en in groepen) en aan te tonen (startbekwaamheid), verdient het ontwikkelen van schrijven als ‘academische vaardigheid’ in de opleidingen meer aandacht. Het betreft een competentie die niet zonder meer aanwezig is in de opleidingen en die doorheen de opleiding opgebouwd zou kunnen worden, bij voorkeur gekoppeld aan het onderzoekend en reflecterend ontwikkelen van het beroep, resulterend in een bachelorproef met een toegepast wetenschappelijk karakter.

De toenemende complexiteit en de dynamiek van de huidige samenleving stellen hoge eisen aan de (aanstaande) leraren van onze kinderen. Als gesprekspartners dienen zij nadrukkelijker dan voorheen te beschikken over een palet aan competenties (kritische denkkracht, analytisch vermogen, argumentatiekunde, verbindend vermogen en zo meer). De complexiteit en

de dynamiek stellen aan de leraar als gesprekspartner van ouders hoge eisen. Gelet hierop zouden de opleidingen in de opleidingsdidactiek aan dit aspect in sterkere mate aandacht moeten schenken.

5 MEDIA EN TECHNOLOGIE

Met de komst van de computer, internet, tablets, zijn de mogelijkheden in het onderwijs sterk toegenomen, niet alleen als middel maar ook als leeromgeving. Dat betekent tevens met een andere blik naar leren en onderwijzen en naar de leerlingen en hun mogelijkheden leren kijken. De commissies trekken de huidige aandacht voor media en techniek voor de leraren van de toekomst door naar nadruk op wetenschap en techniek (science and technology). Dit vergt van de opleidingen, nadrukkelijk ondersteund door een stimulerende overheid, een grote inspanning om in de opleidingsdidactiek, 'omgaan met technologie' als basiscompetentie voor de startbekwame leraar aan te brengen. Ook de lerarenopleiders, waaronder de vakspecialisten, moeten in de gelegenheid worden gesteld zich voortdurend in de mogelijkheden van wetenschap en techniek verder te professionaliseren. De commissies zien hier kansen voor de opleidingen om het opleidingscurriculum en het professionaliseringsbeleid in samenhang te benutten. Ook de inbedding in hogeschool en universitaire organisatievormen met een diversiteit aan faculteiten biedt elke opleiding kansen ieders talenten voor wetenschap en techniek te activeren en te stimuleren ten behoeve van betekenisvol toekomstgericht onderwijs aan de kinderen.

6 LEVENSLANG LEREN

Eens een leraar, altijd een leraar is niet houdbaar in een tijd dat de maatschappelijke, technologische en wetenschappelijke ontwikkelingen zich opstapelen. De samenleving wordt steeds complexer en er wordt een steeds groter beroep op de vaardigheden van de leraar gedaan.

Opleiden voor de toekomst houdt in dat leren niet ophoudt na het behalen van het diploma. In opleidingen zien de commissies goede aanzetten om het professionaliseren ook na de opleiding hand in hand te laten gaan met het werk en de mensen in de werkplekleeromgeving.

Naast toekomstgericht en betekenisvol samen opleiden biedt een adequaat ingerichte werkplekleeromgeving naar oordeel van de commissies mogelijkheden voortdurend te blijven leren van en met elkaar. In een dergelijke, overigens kwalitatief te omschrijven werkplekleeromgeving ontstaan mogelijkheden om levenslang leren op een logische, meer natuurlijke

manier integraal onderdeel te laten zijn van de opleiding. Daarmee is sprake van wederkerige professionele verticaliteit als organisatieprincipe.

De commissies pleiten er dan ook voor dat de lerarenopleidingen en de scholen minder vrijblijvend en gestructureerd gebruik maken van elkaars deskundigheid en dat zij hun samenwerking op het gebied van samen opleiden versterken.

Ook actief zijn in post-initiële of andere externe activiteiten kan gunstig uitpakken voor de professionaliteit van de lerarenopleiders.

7 PROFESSIONALITEIT VAN LERARENOPLEIDERS

In een opleiding die zich baseert op de visie dat leren en onderwijzen sociale en actieve processen zijn, is de rol van lerarenopleiders tweeledig: aanstaande leraren begeleiden in het ontwikkelen van cognities over het beroep leraar lager onderwijs en het leren reflecteren op die cognities. Opleiders leren aanstaande leraren in de geëigende vaktaal na te denken, te praten en te schrijven om het leraarsberoep te leren.

Om dit proces te begeleiden is het ook van belang dat lerarenopleiders de lagere school kennen, niet alleen in theorie maar ook in praktijk. Stageplaatsen voor opleiders op de basisschool vormen een goede aanvulling op de professionele ontwikkeling van opleiders. Mooie voorbeelden zijn reeds uitgewerkt op opleidingen.

Met betrekking tot het professionaliseren van lerarenopleiders bepleiten de visitatiecommissies meer aandacht voor de veelzijdige rol van opleiders die voortdurend verschillende soorten kennis en vaardigheden moeten kunnen combineren (vakinhoud, vakdidactiek, pedagogiek, begeleidings- en feedbackvaardigheden, enz.).

Lerarenopleiders mede verantwoordelijk maken voor het hele opleidingsproces – ontwikkelen, uitvoeren en toetsen – kan bijdragen aan de professionalisering van opleiders. Specifieke aandacht zou er kunnen zijn voor het 'academisch/onderzoeksgericht/ontwikkelingsgericht' schrijven als onderdeel van het leren van het beroep (ontwikkeld gericht) en het aantonen van de gewenste kwalificaties (controlegericht). Aan deze kwaliteit dienen alle lerarenopleiders te voldoen.

Toetsbeleid staat op veel opleidingen in de steigers. In het nadenken over het toetsbeleid zouden de commissies willen meegeven het toetsbeleid integraal onderdeel te laten uitmaken van het totale opleidingsproces en het toetsbeleid in de toekomst nadrukkelijk door te ontwikkelen.

Zo zullen opleidingen met een sociaal-constructivistisch opleidingsconcept veel waarde hechten aan formatieve (ontwikkelingsgerichte) toetsing en zullen zij vanuit dit opleidingsconcept hun toetsbeleid expliciet kunnen door ontwikkelen. De commissies dagen de opleidingen uit om vanuit het eigen opleidingsconcept het toetsbeleid in de toekomst verder te ontwikkelen.

Een lerarenopleider werkt voortdurend samen en leidt met een groot aantal collega's aanstaande leraren op, in de opleiding en op de werkvloer. Een breed samengesteld team waarin verschillende vakspecifieke en meer algemeen opleidingsspecifieke kwaliteiten samenkomen is noodzakelijk om de aanstaande leraren in hun ontwikkeling te ondersteunen en uit te dagen. Ook vanuit dit gegeven pleiten de commissies voor voortdurend na te denken over de invulling van het curriculum op de lerarenopleiding als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dus ook van actoren buiten de opleiding, zoals onderzoekers, inspectie, begeleiders, leraren basisonderwijs.

8 TOT SLOT

Opleidingen staan er niet alleen voor. Het opleiden van leraren voor nu en de toekomst is een gedeelde verantwoordelijkheid. De commissies die de bachelor opleidingen Lager onderwijs hebben gevisiteerd, kregen de kans in korte tijd alle opleidingen met kennis van zaken maar met de nodige distantie te mogen beschouwen.

Naast hun controlerende taak willen de commissies mede met deze nabeschuiving een beknopte bijdrage leveren aan de discussie over wat een leraar lagere school en een lerarenopleider nu precies competent maakt voor hun professie. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de toekomst en is, steeds vanuit een positieve insteek en met respect voor de huidige lerarenopleidingen, gepoogd suggesties te geven voor het betekenisvol samen opleiden van aanstaande leraren tot deskundige, zelfbewuste en verantwoordelijke leraren die in staat zijn rekenschap af te leggen aan de maatschappij. De samenleving moet als vanzelfsprekend uit kunnen gaan van en vertrouwen op hooggekwalificeerde leraren lager onderwijs, ook in de toekomst.

HOOFDSTUK III

De opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs in vergelijkend perspectief – parallelle commissie 3

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de professionele bacheloropleidingen onderwijs: lager onderwijs in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

Alle hier betrokken opleidingen worden aangeboden door Erasmushogeschool Brussel (EhB), Artesis-Plantijn Hogeschool Antwerpen (AP), Karel de Grote-Hogeschool (KdG) en Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven).

De bacheloropleidingen tellen 180 studiepunten, verspreid over drie jaar. De opleidingen hebben hiervoor modeltrajecten uitgewerkt.

De opleiding aan EhB, KHLeuven en KdG hebben een traject voor werkstudenten uitgewerkt. De opleiding van de KHLeuven wordt aangeboden te Leuven en te Diest.

De opleidingen verschillen sterk in schaalgrootte. De opleiding van EhB telt 85 studenten, die van AP 271, aan KdG studeren op dit moment 649 studenten en aan KHLeuven gaat het om 676 studenten.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 1 - BEOOGD EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de opleiding aan EhB en AP als voldoende. De opleidingen aan KHLeuven en KdG scoren goed.

Alle opleidingen hebben visie en profilering uitgewerkt. De wijze waarop deze geconcretiseerd zijn of vertaald werden naar de opleiding verschilt tot op heden. Ook zijn de visie en profilering niet altijd even helder uitgeschreven, waardoor deze weinig gekend zijn bij studenten en docenten.

Krachtens het decreet van de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De DLR voor de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs werden opgesteld in overleg met alle betrokken opleidingen. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en is daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleidingen aan EhB en AP hebben geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). De basiscompetenties werden integraal als opleidingsspecifieke leerresultaten overgenomen. Hierdoor sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

Aan KHLeuven werden de decretale basiscompetenties aangevuld met een nieuwe competentiematrix, waarmee ze een eigen invulling wilde geven

aan de decretaal vastgelegde basiscompetenties. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. De opleiding koppelde meerdere competenties aan elke verantwoordelijkheid, die op hun beurt worden vertaald in uitingvormen of gedragsindicatoren. Hierdoor wil de opleiding ze herkenbaar en hanteerbaar maken voor zowel opleiding, werkveld als student. In het uitwerken van de competenties en gedragsindicatoren heeft de opleiding aandacht besteed aan zorg, cultuureducatie, talenbeleid en multimedia. De opleiding van KdG heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties. Daarbovenop laat de opleiding zich leiden in haar plannen en activiteiten door bijkomende competenties die apart worden opgenomen in de interne documenten zoals studiewijzers. Deze competenties zijn al dan niet hogeschoolbreed en worden geformuleerd op het gebied van taal, internationalisering en diversiteit. De commissie waardeert KHLeuven om de domeinspecifieke leerresultaten te vertalen in eigen opleidingsspecifieke leerresultaten. Ook de aanpak van KdG waardeert de commissie, al moet deze nog verder worden vormgegeven. Uiteraard sluiten de leerresultaten van KHLeuven en KdG ook prima aan bij de eisen uit het vakgebied en werkveld.

Alle opleidingen onderhouden op structurele wijze contacten met het werkveld. Alle opleidingen hebben sinds de vorige visitatie werk gemaakt van deze structurele verankering binnen de opleidingsstructuren. Aan EhB kan deze nog worden versterkt.

Verder werkte KHLeuven een competentieprofiel uit dat niet alleen fungeert als een gebruiksinstrument op alle niveaus, maar tegelijk gebruikt werd als inspirerend voorbeeld in verschillende (inter)nationale instellingen. Sterk punt van de opleiding aan KdG is het Onderwijs op maatconcept.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 2 - ONDERWIJSPROCES

De commissie beoordeelt het onderwijsproces voor opleidingen aan EhB en AP als voldoende. De opleidingen aan KHLeuven en KdG scoren goed.

Alle opleidingen Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvatten 180 studiepunten, met uitzondering van de specifieke trajecten voor werkstudenten en zij-instromers, waar er mits EVC/EVK-procedures verkorte trajecten worden aangeboden. Alle opleidingen hanteren, al dan niet sinds kort, een semestersysteem waarbij het merendeel van de opleidingsonderdelen worden afgerond na elk semester. Vaak vormt de stage hierop een uitzondering.

De opleidingen zijn verschillend opgebouwd. Aan AP wordt de opleiding gestructureerd in vier competentieclusters, samen met enkele verticale en horizontale leerlijnen. Aan de KdG is het 'Onderwijs op Maat'-concept (OOM) richtinggevend voor de opbouw van het curriculum. De commissie wil aanbevelen om het OOM nog meer in praktijk te brengen en organisatorische belemmeringen weg te werken. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding een antwoord probeert te bieden op de toegenomen diversiteit bij studenten. De opleiding van EhB maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromgevingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit', die elk een afzonderlijke invulling krijgen. Aan KHLeuven wordt dan weer gewerkt met een instroom-, doorstroom- en uitstroom-fase. De commissie waardeert de heldere opbouw van het programma.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn bij alle opleidingen gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden.

Sinds september 2010 wordt aan de KdG een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toemennende lerarentekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Omwille van de herkenbaarheid, intern en in het werkveld, loopt het curriculum van de verkorte trajecten zo veel mogelijk gelijk met het curriculum van het regulier traject.

In alle opleidingen is voldoende aandacht voor vakinhoudelijke kennis (die overeenkomt met de vakken op de basisschool), vakdidactiek en onderwijskunde. De functionele gehelen 1 tot en met 5 en 10 komen dan ook allemaal zeer sterk aan bod in de verschillende opleidingen. De uitwerking van functionele gehelen 6 tot en met 9 is verschillend. Sommige opleidingen, zoals aan de KdG opteren ervoor om deze competenties vooral te verwerven tijdens de stage. Aan de opleiding van AP wordt zichtbaar meer samengewerkt binnen de geïntegreerde opleidingsonderdelen en gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor de invulling en samenhang van deze opleidingsonderdelen. Deze samenwerking uit zich onder andere in de geslaagde integratie van muzische vorming en wereldoriëntatie. Ook tijdens het projectmatig werken binnen de opleiding is de samenwerking binnen het docententeam een zichtbare meerwaarde.

Daarnaast komen ook reflectie en onderzoek aan bod in het programma. De commissie stelt vast dat alle opleidingen deze leerlijn grondig in het programma aan bod willen laten komen, maar dat de specifieke uitwerking nog kan versterkt worden. Zo moet KHLeuven er over waken dat reflectie en onderzoek ingebed worden in het groeipad van de studenten. Aan EhB wordt vanaf het eerste jaar aandacht besteed aan het kritisch screenen van bronnen en het juist refereren. De voorbije jaren is de opleiding actief geweest om een 'ideale leerlijn onderzoekend handelen' uit te zetten. De commissie waardeert die inspanning, maar vindt de leerlijn vooralsnog te weinig zichtbaar en onvoldoende uitgewerkt. De AP zou dan weer moeten maken van een sterkere integratie van de onderzoeksvaardigheden in de verschillende opleidingsonderdelen. KdG heeft de voorbije jaren gewerkt aan de versterking van de onderzoeksvaardigheden, maar de visie hieromtrent is nog niet bij alle docenten evenzeer gedragen.

Thema's als taalbeleid, NT2, ICT en diversiteit kennen evenzeer een plaats in de opleidingen. De invulling er van verschilt evenwel. Ook de mate waarin deze thema's al geïntegreerd worden in de andere opleidingsonderdelen verschilt. Aan EhB leren de studenten goed omgaan met diversiteit, maar ziet de commissie dan weer ruimte om het taalbeleid te versterken. Aan de hand van een taalportfolio, gebaseerd op de 13 doelen, laten studenten van AP hun eigen taalontwikkeling zien. De 13 doelen vormen ook een uitgangspunt voor alle docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om het taalbeleid te vertalen in een opleidingsbrede leerlijn, maar mist soms een geïntegreerde aanpak van taal doorheen de volledige opleiding. Het ICT beleid van KdG is wervend en getuigt duidelijk van expertise.

De opleidingen in Antwerpen (AP en KdG) en Brussel (EhB) proberen de studenten bovendien vertrouwd te maken met de uitdagingen van het lesgeven in een grootstedelijke context. De commissie waardeert deze aanpak ten eerste, al denkt ze dat de opleidingen van KdG en EhB hier nog een stap verder in kan gaan.

Alle opleidingen bieden prima cursusmateriaal aan dat bestaat uit handboeken, syllabi, cursusteksten en artikels. Opvallend was de zeer goede inhoudelijke kwaliteit van het materiaal aan KHLeuven. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert. Ook

de online-leerplatformen worden overal degelijk gebruikt. De werkvormen zijn zeer divers en aangepast aan de leerresultaten en de studentenpopulatie. Aan EhB zijn heel wat werkvormen vernieuwend en innovatief, zoals microteaching, teamteaching, didactisch labo, peertutoring, ontwerpate-liers en het intergenerationeel project. Samen met een lector maken de studenten lesvoorbereidingen, waardoor een vraaggestuurde begeleiding mogelijk is. Over het algemeen stelt de commissie aan alle opleidingen vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages. Pluspunten zijn er voor KdG en KHLeuven, die er in slagen om met de grote studentengroepen toch interactief te werken. Voor wat betreft AP stelt de commissie vast dat communicatie naar studenten met betrekking tot praktische afspraken een werkpunt blijft. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laat-tijdig worden gecommuniceerd. Anderzijds stelt de commissie vast dat de communicatie tussen studenten en docenten laagdrempelig en vlot verloopt, wat maakt dat problemen snel verholpen worden.

De opleidingen voorzien praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. Bij alle opleidingen ligt de focus aanvankelijk op observatie en participatie en/of het geven van voorgestructureerde lessen. Dit evolueert naar volwaardige stagedagen en deelname aan diverse (thematische) activiteiten. Alle opleidingen voorzien in de derde fase een langdurige stageperiode om de startbekwaamheid van studenten te garanderen. Aan KHLeuven sluiten de inhoud van de opleidingsonderdelen zo nauw mogelijk aan bij de stagethema's, zodat onmiddellijk de link tussen theorie en praktijk kan worden gemaakt. Aan AP waardeert de commissie dan weer dat de opleiding bij de stages ruim aandacht besteedt aan onder andere de grootstedelijke context en leergebiedoverschrijdende aanpak maar ziet ruimte om meer keuzemogelijkheden in te bouwen.

Aan alle opleidingen worden de studenten just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster. De verwachtingen worden duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun opleidingsbegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren.

Alle opleidingen onderhouden goede contacten met de stagescholen via formele en informele contacten. Ook worden vaak mentorenopleidingen voorzien. Vermeldenswaardig is de intensieve samenwerking met het werkveld, die KdG onderhoudt met specifieke scholen. Deze scholen worden POLS-scholen (Professioneel ontwikkelende leerscholen) genoemd. Dit is een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking tussen school of scholengemeenschap en een lerarenopleiding.

Verder zijn de studenten over het algemeen vrij tevreden over zowel de stage zelf als de stagebegeleiding en waarderen ze de directe feedback bij een stagebezoek. Aan EhB wordt twee tot drie keer per stageperiode een stagebezoek voorzien. Studenten aan KHLeuven geven aan dat de voorbereidingslast van de stage groot is. De oorzaak hiervan ligt bij de uitgebreidheid van de lesvoorbereidingen en reflectieverslagen in het kader van het stageportfolio. Aan KdG geven studenten aan dat de overgang van het eerste naar het tweede jaar wat betreft stage, groot is. De commissie beveelt aan om in het kader van het POLS-project na te gaan wat de mogelijkheden zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten verlopen.

Soms, zoals aan KHLeuven, is de eindstage gekoppeld aan de bachelorproef. De studenten voeren dan een praktijkgericht onderzoek over hun stage. Ook aan EhB en KdG is de bachelorproef een actieonderzoek. In het traject voor werkstudenten aan KdG is geen bachelorproef opgenomen. Er wordt immers van uitgegaan dat deze studenten de nodige onderzoeksvaardigheden verworven hebben in hun vooropleiding. De commissie meent echter dat het ook voor deze studenten zinvol zou zijn om een geïntegreerd eindwerk uit te werken waarin ze de onderzoeksvaardigheden uit hun vooropleiding combineren met de in de opleiding ontwikkelde onderzoeksvaardigheden eigen aan het beroep leraar basisonderwijs. Aan AP wordt het afstudeerwerk ingevuld als een combinatie van een bachelorproef, taalportfolio en afstudeerportfolio.

Alle opleidingen trachten de studeerbaarheid van het programma te bewaken. Aan KHLeuven blijkt uit studentenbevragingen dat de perceptie van studenten vaak negatief is. Eenmaal afgestudeerd zijn studenten echter minder negatief over de studeerbaarheid van de opleiding. Desondanks is de opleiding zich bewust van de zware belasting van studenten. Aan EhB heeft de opleiding werk gemaakt van een betere spreiding van de studiebelasting over het volledige programma. Ook het aantal contacturen werd beperkt om meer tijd vrij te roosteren voor studie, opdrachten en voorbereiding van de stage.

De opleidingen beschikken – ondanks de afgenomen of stabiele docenten-capaciteit – over voldoende en goed opgeleid personeel. Aan KHLeuven worden op regelmatige tijdstippen experts uitgenodigd om van uit hun expertise of ervaring specifieke leerinhouden aan studenten bij te brengen. Ook aan EhB worden gastdocenten uitgenodigd. Alle opleidingen hebben een actief professionaliseringsbeleid waarbij docenten voldoende tijd en ruimte krijgen voor individuele professionaliseringsactiviteiten. Opleidingen werken ook steeds meer met teamgerichte professionaliseringsactiviteiten, vertrekkend vanuit de noden van de opleiding.

Ondanks de hoge werkdruk treft de commissie bij de verschillende opleidingen een gedreven team aan dat sterk inzet op de realisatie van het programma en de begeleiding van studenten. De commissie waardeert dat er steeds meer wordt samengewerkt en men samen de verantwoordelijkheid opneemt voor bepaalde geïntegreerde opleidingsonderdelen. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback.

Alle opleidingen leveren heel wat inspanningen inzake instroombeleid om studenten inzicht te geven in hun startcompetenties. Opleidingen organiseren instaptoetsen of screeningstesten die aanleiding geven tot begeleiding of een individueel studietraject. Om de doorstroom te vergroten kunnen eerstejaarsstudenten aan KHLeuven zich laten begeleiden door een tutor (een derdejaarsstudent). In de opleiding is er per traject een studieadviesbureau om efficiënt te kunnen inspelen op concrete studenten-aangelegenheden. De studieadviseur is doorheen het academiejaar het aanspreekpunt voor studenten voor alles wat te maken heeft met het aanvragen van vrijstellingen, opstellen of wijzigen van individuele studieprogramma's of vragen in verband met leerkrediet. Alle studenten krijgen van bij de start een studietrajectbegeleider toegewezen. De opleiding aan KdG speelt in op zowel het beginniveau als op de studiekeuze van studenten. De opleiding organiseert beginassessments voor alle vakgebieden. Aan de hand van de resultaten worden studenten geadviseerd om een specifiek traject te volgen, waarbij ofwel aandacht gegeven wordt aan verdieping ofwel ruimte wordt gecreëerd voor remediëring. De inspanningen resulteren in lagere drop-outcijfers dan gemiddeld voor de opleiding. Aan EhB investeert de opleiding in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in kleine groepen begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten

bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. Aan AP is de instroom van het aantal studenten uit het ASO dalend, wat maakt dat de opleiding een daling van het niveau van de startcompetenties vaststelt. De opleiding stelt vast dat de groeiende groep studenten uit het BSO problemen heeft om de gewenste instapcompetenties te halen. Daarnaast blijkt uit de ervaring van de studieloopbaancoach dat vele instromers onvoldoende inzicht hebben in het hoger onderwijs en/of de opleiding. Daarom heeft de opleiding een specifiek instroombeleid ontwikkeld, voorafgaand aan de opleiding en geïntegreerd in de eerste fase van de opleiding.

Ondanks de inspanningen, kennen de opleidingen een substantiële drop-out van studenten in de loop of na de eerste fase. Aan EhB is deze groter dan aan de andere bezochte instellingen. Daarom investeert de opleiding sinds 2009 in extra studie- en studietrajectbegeleiding, taalbegeleiding voor studenten en werden er diverse aanpassingen in het curriculum doorgevoerd om de studeerbaarheid van de opleiding te verhogen. De laat-tijdige drop-out is dan weer vaak te wijten aan het niet opvolgen van adviezen of een negatieve stage-ervaring.

Niettemin meent de commissie dat de studiebegeleiding aan alle opleidingen adequaat en gestructureerd verloopt. Ook in het tweede en derde jaar van de opleidingen is er voldoende begeleiding voor handen. Aan alle opleidingen is een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten, tutoraten, bijscholingen en bijspijkercurssussen... wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde opleidingsonderdelen en stages. Aan KdG stelde de commissie vast dat de doorstroom in de huidige trajecten niet goed is voor studenten die naast de opleiding nog een (deeltijdse) job uitoefenen. De commissie vindt dit problematisch voor een opleiding die zich richt op werkstudenten.

Op het vlak van internationalisering hebben de opleidingen inspanningen geleverd om de studenten een internationale ervaring te laten opdoen. Ze doen dit o.a. via de klassieke studentenuitwisseling (zoals Erasmus), maar vaak door het uitbouwen en het aanbieden van een eigen netwerk van buitenlandse bestemmingen. De internationale uitwisseling aan KdG en aan AP scoren sterk. Daarnaast wordt er ook gewerkt aan internationalisation@home door middel van Engelstalige opleidingsonderdelen en cursusmateriaal. Ook voor de docenten worden faciliteiten gecreëerd om een internationale ervaring op te doen.

De opleidingen kunnen over het algemeen gebruik maken van moderne en verzorgde infrastructuur. Deze bestaat meestal uit klaslokalen, aula's, ICT-ruimte, mediatheken, ... De infrastructuur aan EhB is nogal verouderd. In 2016 is er wel een verhuis van de nieuwe campus gepland. Aan AP zou de infrastructuur beter onderhouden moeten worden. De commissie beseft dat de opleiding reeds uitkijkt op een volledige verhuis naar een nieuwe campus in 2015, maar meent dat dit geen afbreuk doet aan de noodzaak om de bestaande infrastructuur zo goed als mogelijk te onderhouden. Die aan KHLeuven is dan soms weer te klein. Voor wat betreft KdG is de mediathiek op de campus volledig toegespitst op de lerarenopleiding. De commissie stelde vast dat de mediathiek voorzien is van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

GENERIEKE KWALITEITSWAARBORG 3 - GEREALISEERDE EINDNIVEAU

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau voor alle opleidingen als voldoende.

De commissie vond bij elke opleiding een impliciet of expliciet toetsbeleid terug dat in meer of mindere mate reeds concreet is uitgewerkt. De opleiding aan KdG kent nog geen opleidingsspecifieke toetsvisie. De opleiding plant om in de loop van 2014-2015 werk te maken van een eigen visie op toetsen. De opleiding heeft er momenteel voor gekozen om heel praktisch aan de slag te gaan met de hogeschoolbrede tekst rond toetsbeleid. Ze startte in het academiejaar 2012-2013 met het in kaart brengen van het assessment in de opleiding. Hiervoor werd een toetsmatrix opgesteld waarbij werd gekeken naar de getoetste leerresultaten, de evaluatievormen, de communicatie en de feedback. In een tweede fase wordt een analyse gemaakt van de bestaande toetspraktijk. De opleiding aan AP werkt momenteel aan een toetsstelsel. In de loop van 2013-2014 plant de opleiding de oprichting van een toetscommissie die de kwaliteit van het toetsstelsel moet bewaken. De toetscommissie zal eveneens aandacht besteden aan de structurele verwerking van informatie afkomstig van evaluaties door studenten, programma-evaluaties en focusgesprekken. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positief effect zal hebben op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. Aan EhB dan weer startte de opleiding in 2011-2012 met het uitwerken van een toetsbeleid. Hiervoor werd professionalisering voorzien voor het docententeam en ondersteuning geboden door de centrale diensten van EhB. De opleiding startte met het uitwerken van

een toetsvormenmatrix per leeromgeving en per opleidingsonderdeel. De commissie stelt aan de hand van de toetsvormenmatrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. Het toetsbeleid van KHLeuven maakt vier strategische keuzes, geoperationaliseerd in minimumdoelen die elke opleiding geacht wordt te realiseren. Vanuit KHLeuven is gekozen om competentiegericht te toetsen en te beoordelen. Daarbij dient beroepsgerichtheid centraal te staan, een duidelijke verband te bestaan tussen de toetscriteria en de beoogde competenties, een mix van toetsvormen aanwezig te zijn die afgestemd zijn op de beoogde doelen en dient het EVC- en EVK-beleid afgestemd te zijn op de begincompetenties van studenten. De opleiding werkt momenteel nog aan het versterken van de toetsing en feedback als onderdeel van het leerproces.

Alle opleidingen hanteren een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen hebben de opleidingen werk gemaakt van toetsmatrijzen, ECTS-fiches en voorbeeldvragen opgenomen in het cursusmateriaal. Verder heeft de commissie aan de hand van de competentiematrix vastgesteld dat in alle opleidingen op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de toetsing.

Aan EhB dient de opleiding te waken over een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds. De opleiding moet zorg dragen dat de schriftelijke examens niet louter als een kennisgerichte reproductie kunnen worden opgevat. De opleiding van AP dient er echter wel over te waken dat het gewicht van de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden en de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis gelijk blijft. Ook aan KHLeuven moet er aandacht gaan naar het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De kans bestaat dat op bepaalde momenten in de opleiding 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan. Bovendien moeten alle opleidingen er bij het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren over waken blijvende en bijzondere aandacht te hebben voor de borging van het niveau VSK 6 bij de toetsing van de opleiding.

De stages vormen de belangrijkste momenten van competentiegerichte en geïntegreerde toetsing. Voor de beoordeling van de stage werkten de opleidingen beoordelingsformulieren uit, waarbij zowel de mentor als de

stagebegeleider inspraak krijgen. Aan alle opleidingen loopt de beoordeling van de stage efficiënt en transparant, al zag de commissie op enkele punten ruimte voor verbetering. Aan KHLeuven zou de rol van de mentor moeten worden uitgebreid. Over het algemeen geven de studenten van alle opleidingen aan dat de beoordeling van de stage vlot en transparant verliep. Aan KdG moet de stagebeoordeling nog transparanter verlopen en moeten de studenten meer duiding krijgen bij het tot stand komen van de punten. Aan EhB dan weer zouden de beoordelingsformulieren moeten worden uitgebreid met beoordelingsschalen.

Het niveau van de afstudeerwerken is aan alle opleidingen aan de maat. De invullingen van de afstudeerwerken varieert echter, gaande van een bachelorproef met praktijkgericht actieonderzoek tot een stageportfolio.

De commissie stelde vast dat de afgestudeerden overal vlot werk vinden of doorstromen naar een vervolgopleiding. Ook het werkveld is tevreden met de inzetbaarheid van de afgestudeerden. De studenten van EhB zijn volgens het werkveld sterk in algemene didactische competenties, het thematisch werken en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan. Gegeven de grote nood aan leerkrachten in Antwerpen hebben de afgestudeerden snel werk. Toch kiezen de studenten van KdG veelal voor een vervolgopleiding. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen. Studenten van AP worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context. Studenten van KHLeuven zijn ook onmiddellijk inzetbaar en 70% van het werkveld zegt zeer tevreden te zijn met de kwaliteit van de afgestudeerden. Een aantal studenten kiezen ook voor een vervolgopleiding aan KU Leuven.

Het diplomarendement is aan alle opleidingen op orde. De meeste opleidingen volgen dit ook goed op en nemen maatregelen indien dit nodig blijkt.

HOOFDSTUK V

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditatiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

- Voldoende (V)** De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
- Goed (G)** De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
- Excellent (E)** De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
- Onvoldoende (O)** De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

- Voldoende (V)** het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
- Goed (G)** het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Excellent (E)** het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
- Onvoldoende (O)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
- Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)** het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs-proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen	V	V	V	V
Erasmushogeschool Brussel - traject werkstudenten	V V	V V	V V	V V
Karel de Grote- Hogeschool - traject werkstudenten	G G	G G	V V	V V
Katholieke Hogeschool Leuven - traject Leuven - traject Diest - traject werkstudenten	G G G	G G G	V V V	V V V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

AP HOGESCHOOL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs AP Hogeschool

Op 22 en 23 oktober 2013 werd de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de AP Hogeschool in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt ingericht door het departement Onderwijs en training. De opleiding telt 271 ingeschreven studenten.

De opleiding werkt vanuit een visie van competentiegerichte opleiding en wil de nadruk leggen op de systematische en geleidelijke ontwikkeling van competenties als een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes, die uitmonden in de professionele bekwaamheid als startende leraar onderwijs. De opleiding streeft er naar om leraren af te leveren die in staat zijn om in de complexe, steeds veranderende maatschappij en onderwijswereld en binnen de uitdagingen van de meertalige, multiculturele en grootstedelijke Antwerpse context een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elke leerling.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding is gestructureerd in vier clusters: een aanloopcluster en drie competentieclusters. Deze competentieclusters refereren aan de toemennende verbreding van de verantwoordelijkheden van de leraar en sluiten aan bij de groei van micro-, naar meso- en macroniveau van het functioneren van een leraar.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding en sluit aan bij de indeling van de clusters op micro-, meso- en macroniveau. In het eerste semester maken studenten kennis met een basisschool aan de hand van observatie- en korte participatieopdrachten. In het tweede semester worden studenten via microteaching voorbereid op de eerste eigen onderwijservaring en werken ze tevens een muzische stagetweedaagse uit. In het derde semester gaan studenten in duo's in de tweede graad lesgeven met focus op het leerproduct en leerproces van de leerlingen. In het vierde semester gaan studenten aan de slag met leerlijnen in de derde graad van de basisschool. In het vijfde semester ligt de klemtoon op diversiteit waarbij studenten in de eerste graad werken aan differentiatie op maat van de leerlingen alsook participeren in het buitengewoon onderwijs. Daar leren ze werken met een individueel handelingsplan. Het zesde en afsluitende semester staat in het teken van de zorg- en eindstage waarbij alle taken en verantwoordelijkheden van de leraar worden overgenomen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages.

De opleiding vult het afstudeerwerk in als een combinatie van een bachelorproef, taalportfolio en afstudeerportfolio.

De opleiding organiseert jaarlijks de International Day of Arts Education (IDEA) waarop alle studenten participeren aan workshops van buitenlandse

docenten. In het derde jaar kunnen studenten deelnemen aan het internationaal inleefproject doorheen Europa om het lokale onderwijs van dichtbij te verkennen. De opleiding werkt hiervoor samen met vaste partnerinstellingen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De opleiding maakt gebruik van diverse infrastructuur verspreid over de stad Antwerpen. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op een algemene beschikbaarheid van digitale projectie en diverse lokalen met een smartboard. De leslokalen alsook de vaklokalen voor muzische vorming bevinden zich in Antwerpen Zuid. De faciliteiten voor sport en beweging bevinden zich reeds op Campus Spoor Noord, waar in 2015 de volledige opleiding naar verhuist. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het onderhoud van de infrastructuur beter kan.

Naast de begeleiding vanwege docenten, heeft de studieloopbaancoach een belangrijke rol bij de begeleiding en advisering van studenten. Niettegenstaande kent de opleiding een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijdt dit toe aan onvoldoende voorkennis en/of een verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep maar eveneens aan de strenge volgtijdelijkheid die de opleiding hanteert.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het diplomarendement sluit aan bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Het werkveld is tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Studenten van de AP Hogeschool worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs AP HOGESCHOOL ANTWERPEN

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de AP Hogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 22 tot 23 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidings specifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfases. De opleiding telt 271 ingeschreven studenten.

De Artesis Hogeschool fuseerde in oktober 2013 met de Plantijn Hogeschool tot de AP Hogeschool. De nieuwe fusiehogeschool telt zo'n 9.000 studenten verdeeld over 4 departementen en 2 School of Arts. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs is ingebed in het departement Onderwijs en training. Het departement omvat naast de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, ook de opleidingen Kleuter- en Secundair onderwijs alsook de Bachelor-na-bacheloropleiding in het buitengewoon onderwijs. Gezien de Hogeschool Plantijn geen opleiding Lager onderwijs aanbod, is de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs inhoudelijk niet onderworpen aan een fusiebeweging.

De opleiding wordt aangestuurd door het opleidingshoofd. Het opleidingshoofd is verantwoordelijk voor zowel de opleiding Bachelor in de het onderwijs: lager onderwijs als Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs. De opleidingsstaf, voorgezeten door het opleidingshoofd, is bevoegd voor de visie en profilering van het programma, de programmaopbouw en –inhoud, de toetsing, alsook innovatie-initiatieven, kwaliteitszorg van de opleiding, professionaliseringsbeleid van het personeel en ten slotte studietrajectbegeleiding van de studenten. De opleidingsstaf bestaat uit vertegenwoordigers per traject en/of vakgroep. De opleidingsstaf adviseert het opleidingshoofd m.b.t. het dagelijks bestuur van de opleiding en zorgt er voor dat de volledige PDCA-cirkel telkens wordt rondgemaakt. Hiernaast is er een opleidingsraad. Deze raad wordt voorgezeten door het opleidingshoofd en bestaat uit verkozen vertegenwoordigers van de op-

leiding: twee personeelsafgevaardigden en twee studentenafgevaardigden. De opleidingsraad adviseert het opleidingshoofd over het (verbeter)beleid van de opleiding. De opleidingsraad krijgt eveneens input vanuit de resonantieraad, samengesteld uit vertegenwoordigers van het brede werkveld.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt vanuit een visie van competentiegerichte opleiding en wil de nadruk leggen op de systematische en geleidelijke ontwikkeling van competenties als een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes, die uitmonden in de professionele bekwaamheid als startende leraar onderwijs. De opleiding streeft er naar om leraren af te leveren die “in staat zijn om in de complexe, steeds veranderende maatschappij en onderwijswereld en binnen de uitdagingen van de meertalige, multiculturele en grootstedelijke Antwerpse context een krachtige leeromgeving te creëren, aangepast aan de behoeften van elke leerling.”

De opleiding streeft naar leerkrachten met de nodige vakinhoudelijke en (vak)didactische kennis en inzichten om geïntegreerd te kunnen werken en het leren functioneel en uitdagend te maken. De opleiding wil daarom de studenten een stevige vakoverschrijdende muzische vorming bijbrengen om creatief te denken en krachtige leeromgevingen te ontwikkelen. De opleiding streeft naar leerkrachten met een emancipatorische en pluralistische instelling. De opleiding wil dat dit zich uit in een flexibele en innovatieve houding. De opleiding wil leerkrachten die kunnen differentiëren om alle leerlingen mee te nemen tot aan de eindstreep. De opleiding wil via de intensieve begeleide beroepspraktijk (stagecomponent in de opleiding) streven naar leerkrachten die goed voorbereid zijn op de uitdagingen die de Antwerpse grootstedelijke context biedt voor nieuwe leerkrachten. Daarbij vestigt de opleiding bijzondere aandacht aan de verschillende sociaal-economische en culturele achtergronden van leerlingen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de opleiding ruime aandacht besteedt aan interculturaliteit en diversiteit en zichtbaar de kaart trekt van muzisch werken en creatief denken. De commissie stelt echter vast dat met uitzondering van de opleidingsverantwoordelijken en de docenten, de andere actoren het moeilijk hebben om deze elementen als sterke pun-

ten van de opleiding te benoemen. De opleiding beschikt over een uitgeschreven visie en profilering. Deze is echter niet altijd voldoende expliciet en helder. Ook worden de sterktes van de opleiding hierin te impliciet benoemt. Dit hindert de opleiding om op een eenduidige en samenhangende wijze de visie en profilering aan studenten kenbaar te maken.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het beroepenveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een regelmatig contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via zowel formele als informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie, verder structureel verankerd in de werkveldcommissie. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen de werkveldcommissie te waarderen. De commissie waardeert dat de opleiding het werkveld nauw betreft bij zowel de opbouw van het programma alsook bij de meer praktische organisatie van de praktijkcomponent binnen de opleiding. De commissie stelt vast dat de studentenparticipatie structureel verankerd is in de organisatiestructuur van de opleiding. Er is een studentenraad op het niveau van de campus, maar deze is niet bevoegd voor onderwijskundige thema's op het niveau van de opleiding. De commissie wil de opleiding adviseren om, in de lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau te helpen uitbouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van AP Hogeschool meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de verplaatsing van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en

het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een gemiste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Aangezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van een opleiding. De opleiding geeft in het zelfevaluatie-rapport aan dat ze streeft naar het uitwerken van eigen geformuleerde leerresultaten. Een eerste aanzet werd gegeven in het opleidingsteam waarbij een concept van formulering werd opgesteld rond 'effectief onderwijzen', 'levenslang leren', 'handelen vanuit diversiteit' en 'emancipatorisch en pluralistisch handelen', de verschillende kernelementen van de profilering van de opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profilering, impliciet terug te vinden in de leerlijnen en de opleidingsmatrix, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïntegreerd kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij als voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen een opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de sterktes van de opleiding, waaronder de interculturaliteit, diversiteit, muzisch werken en creatief denken verder te expliciteren. De commissie trof alvast een aantal inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifieke leerresultaten aan in het zelfevaluatie-rapport. De commissie apprecieert dat de opleiding externen betreft bij het verder uitwerken van het opleidingsspecifieke leerresultatenkader en het ontwikkelen van nieuwe curricula. zij adviseert de opleiding om externen met gelijkaardige en andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland te betrekken. De commissie ziet deze inbreng als een kritische aanvulling in het debat rond visie en profilering.

De commissie concludeert dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit. Evenwel overschrijdt ze basiskwaliteit niet systematisch, wat de score voldoende verklaart. De commissie meent immers dat de opleiding nog verder werk moet maken van een heldere en geëxpliciteerde visie en profilering.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding is gestructureerd in vier clusters: een aanloopcluster en drie competentieclusters. Deze competentieclusters refereren aan de toenemende verbreding van de verantwoordelijkheden van de leraar en sluiten aan bij de groei van micro-, naar meso- en macroniveau van het functioneren van een leraar. In de aanloopcluster meet de opleiding de aanvangscompetentie van de student in functie van de opleiding en voorziet eventuele remediëring. Inhoudelijk maakt de student in deze cluster kennis met de opleiding en het beroep. De competentiecluster op microniveau bundelt de psychopedagogische, inhoudelijke en (vak)didactische competenties. Deze cluster sluit aan bij de functionele gehelen één tot en met vijf en heeft dan ook betrekking op het functioneren in de klas, het omgaan met leerlingen,... In de eerste drie semesters staan de vakinhoudelijke en (vak)didactische competenties centraal. Vanaf het vierde semester wordt thematisch, projectmatig en geïntegreerd gewerkt. De competentiecluster op mesoniveau focust op de competenties nodig om te functioneren in een ruime schoolcontext en sluit aan bij de functionele gehelen zes tot en met negen. De competentiecluster op macroniveau focust op de maatschappelijke dimensie en verantwoordelijkheid. De opleiding ziet op dit niveau mogelijkheden om de competenties uit de twee andere clusters te integreren via de eindstage als belangrijk onderdeel van deze cluster.

Om de inhoudelijke samenhang te bewaken ontwikkelde de opleiding zowel horizontale als verticale leerlijnen. De horizontale leerlijnen hebben tot doel per semester de samenhang tussen de opleidingsonderdelen te garanderen. Per semester wordt één thema naar voor geschoven waaraan in alle opleidingsonderdelen wordt gewerkt: kennismaking met de opleiding en de lagere school, een les opbouwen, leerproces, samenwerken aan horizontale en verticale leerlijnen, diversiteit als kracht, innoveren en onderzoeken. De opleiding wil aan de hand van de horizontale leerlijnen een duidelijk beeld meegeven aan de student in welke mate bepaalde competenties zijn verworven. De verticale leerlijnen zorgen voor samenhang tussen de leerinhouden en vaardigheden van de opeenvolgende semesters. De opleiding maakt onderscheid tussen vakinhoudelijke en vakdidactische

leerlijnen, de didactische en pedagogische leerlijnen en de opleidingsbrede leerlijnen omtrent ICT, onderzoek, taal, diversiteit en internationalisering. De opleiding gebruikt de verticale leerlijnen om de volgtijdelijkheid binnen de opleiding te definiëren. De commissie waardeert dan ook de wijze waarop het gehele docententeam met gebundelde krachten het programma vormgeeft. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de docenten samenwerken een grote inspanning vraagt vanwege het docententeam en dit ondanks de reeds hoge werkdruk omwille van de zwakke docent-studentratio. De commissie wil de opleiding wel aanbevelen om na te gaan of er mogelijkheden zijn om het opleidingsmodel transparanter en eenvoudiger te maken, zodat een vlottere communicatie over het programma met studenten en werkveld mogelijk wordt.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding veel belang hecht aan de taalvaardigheid van studenten. Aan de hand van een taalportfolio, gebaseerd op de 13 doelen, laten studenten hun eigen taalontwikkeling zien. De 13 doelen vormen ook een uitgangspunt voor alle docenten. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding levert om het taalbeleid te vertalen in een opleidingsbrede leerlijn en adviseert om de geïntegreerde aanpak van taal doorheen de volledige opleiding. Taalbeleid dient zich niet enkel te richten op de persoonlijke taalvaardigheden van studenten maar ook op taal als het leren van het beroep zelf. Het leren opbouwen van praktische en theoretische noties gebeurt immers met taal. De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid binnen de taalcompetenties, ondanks de uitgangspunten van de opleiding, onvoldoende gerespecteerd worden. De commissie adviseert dan ook om binnen de leerlijn taalvaardigheid meer aandacht te hebben voor een meer samenhangende opbouw van de onderwerpen en een toename van de complexiteit van de beoogde competenties. Op het gebied van bijvoorbeeld taal is dit niet zonder meer het geval. De onderwerpen die worden behandeld zijn zo verschillend dat de noodzakelijke inhoudelijke volgtijdelijkheid nauwelijks kan worden waargemaakt.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelde vast dat docenten en ondersteuners zich sterk inzetten voor de realisatie van het programma. Er wordt zichtbaar meer samengewerkt binnen de geïntegreerde opleidingsonderdelen en gezamenlijk verantwoordelijkheid genomen voor de invulling en samenhang van deze opleidingsonderdelen. Deze

samenwerking uit zich onder andere in de geslaagde integratie van muzische vorming en wereldoriëntatie. Ook tijdens het projectmatig werken binnen de opleiding is de samenwerking binnen het docententeam een zichtbare meerwaarde. De commissie adviseert om voldoende aandacht te hebben dat bij de themagerichte aanpak de vakspecifieke competenties voldoende aan de orde blijven komen. Gezien elke opleider een groep studenten begeleidt, is de begeleiding vaak gekleurd door de specifieke achtergrond van de opleider. De commissie acht het dan ook noodzakelijk dat er voldoende aandacht is dat de verschillende groepen studenten vergelijkbare beroepsspecifieke competenties ontwikkelen. Wat betreft de leerlijnen stelt de commissie vast dat de leerlijn diversiteit en pluralisme helder uitgebouwd is in het programma. Dit is echter minder het geval voor de leerlijn reflectievaardigheden en ICT-vaardigheden. De commissie ziet ruimte om beide leerlijnen meer geïntegreerd aan bod te laten komen in het programma. Zo is er ruimte om de ICT-leerlijn te kaderen in de ontwikkeling van Blended Learning in de opleiding.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten zorgvuldig toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches en het cursusmateriaal. De commissie stelt vast dat de ECTS-fiches, de studiewijzer en cursusmateriaal goed zijn uitgewerkt. Voor het eerste semester heeft de opleiding de studiewijzers vernieuwd. De commissie moedigt de opleiding aan om ook voor de andere semesters de studiewijzers te vernieuwen te leggen.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages. De communicatie naar studenten met betrekking tot praktische afspraken blijft een werkpunt voor de opleiding. Studenten geven aan dat opdrachten, lessenroosters en examenschema's soms laatdijgend worden gecommuniceerd. Anderzijds stelt de commissie vast dat de communicatie tussen studenten en docenten laagdrempelig en vlot verloopt, wat maakt dat problemen snel verholpen worden.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding en sluit aan bij de indeling van de clusters op micro-, meso- en macroniveau. In het eerste semester maken studenten kennis met een basisschool aan de hand van observatie- en korte participatieopdrachten. Deze worden ondersteund via leergroepen. In het tweede semester worden studenten via microteaching voorbereid op de eerste eigen onderwijservaring en werken ze tevens een muzische stageweedaagse uit. In het derde semester gaan studenten in duo's in de tweede graad lesgeven met focus op het leerproduct en leerproces van de leerlingen. In het vierde semester gaan studenten aan de slag met leerlijnen in de derde graad van de basisschool. Ze moeten leergebiedoverschrijdend te werk gaan om een thema binnen wereldoriëntatie uit te werken. Daarnaast zijn er ook enkele geïntegreerde projecten buiten de schoolomgeving als een observatie- en praktijkstage in de derde kleuterklas. In het vijfde semester ligt de klemtoon op diversiteit waarbij studenten in de eerste graad werken aan differentiatie op maat van de leerlingen alsook participeren in het buitengewoon onderwijs. Daar leren ze werken met een individueel handelingsplan. Het zesde en afsluitende semester staat in het teken van de zorg- en eindstage waarbij alle taken en verantwoordelijkheden van de leraar worden overgenomen. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 48 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De opleiding kiest ervoor om stageplaatsen in de Antwerpse grootstedelijke context aan te bieden. De goede historische relaties van de opleiding met de scholen van het Stedelijk en Gemeentelijk Onderwijs (OVSG), maakt dat de meeste stageplaatsen zich bevinden in deze scholen. Er zijn echter ook heel wat stageplaatsen in de andere netten. De commissie waardeert de invulling van de praktijkcomponent. Ze meent dat zowel de opbouw van de stages als de stageopdrachten goed aansluiten bij de hedendaagse schoolcontext. Studenten geven aan dat ze een correct beeld krijgen van de reële schoolcontext waar ze na het afstuderen in terecht komen. De commissie waardeert dat de opleiding bij de stages ruim aandacht besteedt aan onder andere de grootstedelijke context en leergebiedoverschrijdende aanpak maar ziet ruimte om meer keuzemogelijkheden in te bouwen. Deze keuzeruimte kan dan door studenten benut worden om eigen accenten te leggen in de stage.

1 Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via het aanbieden van specifieke leerinhouden in het curriculum, voornamelijk in het kader van muzische vorming. De opleiding organiseert jaarlijks de International Day of Arts Education (IDEA) waarop alle studenten participeren aan workshops van buitenlandse docenten. In het derde jaar kunnen studenten deelnemen aan het internationaal inleefproject doorheen Europa om het lokale onderwijs van dichtbij te verkennen. De opleiding werkt hiervoor samen met vaste partnerinstellingen. De voorbije jaren namen bijna 20% van de studenten deel aan uitwisseling via Erasmus, ontwikkelingssamenwerking of immersie. De opleiding slaagt erin om via de internationale klas inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. De commissie waardeert de inspanningen die de opleiding de voorbije jaren heeft geleverd om het internationaliseringsbeleid voor studenten te structureren. Deze inspanningen hebben geleid tot zichtbaar positieve resultaten waardoor de opleiding nu reeds aansluit bij de verwachtingen die de overheid stelt ten aanzien van de internationale ervaringen van studenten in 2020. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat tot op heden de uitgaande docentenmobiliteit bijzonder beperkt is. Dergelijke mobiliteit biedt de mogelijkheid om op docentenniveau en beleidsniveau systematische contacten te onderhouden om tot een internationaal netwerk te komen. Dergelijke inspanningen zijn bovendien noodzakelijk om het systematische overleg met buitenlandse partners uit het werkveld en gelijkaardige opleidingen te faciliteren. De commissie adviseert om in het kader van internationalisering en docentenprofessionalisering een kader te creëren die de docentenmobiliteit faciliteert en promoot.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De opleiding kan gebruik maken van diverse infrastructuur verspreid over de stad Antwerpen. Op het vlak van ICT kan de opleiding rekenen op een algemene beschikbaarheid van digitale projectie en diverse lokalen met een smartboard. De leslokalen alsook de vaklokalen voor muzische vorming bevinden zich in Antwerpen Zuid. De faciliteiten voor sport en beweging bevinden zich reeds op Campus Spoor Noord, waar in 2015 de volledige opleiding naar verhuist. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat het onderhoud van de infrastructuur beter kan. De commissie beseft dat de opleiding reeds uitkijkt op een volledige verhuis naar een nieuwe campus in 2015, maar meent dat dit geen afbreuk doet aan

de noodzaak om de bestaande infrastructuur zo goed als mogelijk te onderhouden. Daarnaast adviseert de commissie om samen met de andere gebruikers goede afspraken te maken over de reservatie en gebruik van de beschikbare lokalen. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Daarnaast kunnen studenten gebruik maken van alle (wetenschappelijke) faciliteiten van het Antwerpse bibliotheeknetwerk (Antwerpen en Limburg). De commissie stelt vast dat het personeel van het open leercentrum nauw betrokken is bij de opleiding, wat maakt dat het leercentrum een belangrijke ondersteunende schakel is in de leeromgeving voor studenten.

De opleiding wordt gedragen door een beperkt maar gemotiveerd team van 29 personen (12 VTE aangesteld binnen de opleiding). Daarnaast wordt de opleiding ondersteund door een studiebegeleider en een zangcoach. Zoals de opleiding zelf aangeeft in het zelfevaluatie rapport leidt deze omvang van de staf tot een grote werklast bij het personeel wat betreft opleidingsondersteunende taken maar ook wat betreft stagebegeleiding. De opleiding kan echter rekenen op een enthousiast en nauw betrokken werkveld wat maakt dat er, waar nodig en zinvol, beroep kan worden gedaan op gastsprekers (directeurs, zorgcoördinatoren,...) om bepaalde leerinhouden aan te bieden. De beperkte omvang van de staf in combinatie met een relatief omvangrijke studentenpopulatie, maakt dat de student-stafratio hoog is, in vergelijking met de andere opleidingen in Vlaanderen. Niettegenstaande stelt de commissie vast dat de opleiding intensieve begeleiding aanbiedt. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. De commissie is enigszins bezorgd dat wanneer structurele maatregelen vanwege het management uitblijven er mogelijk een keerpunt kan komen in de motivatie van docenten, gezien ze zich sterk onder druk voelen staan en er in de huidige situatie weinig perspectief is op verbetering. In de huidige omkadering ziet de opleiding vooral problemen met het honoreren van de tijdsinvestering voor stagebezoeken, iets wat momenteel wordt opgevangen door het engagement van de docenten. In het licht van de fusie en de nieuwe beleids- en beheersstructuur lijkt het zinvol om te zoeken naar synergie binnen het departement. De commissie vermoedt dat de decretaal voorziene financiële middelen voor de lerarenopleiding door interne financieringsmechanismen binnen de hogeschool niet tot bij de opleiding geraken. De commissie adviseert om als opleiding en departement sterk te blijven ijveren voor correcte en voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.

De commissie stelt vast dat alle docenten de mogelijkheid hebben om deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten. Docenten geven aan dat eigen initiatief belangrijk is, maar dat de werkdruk een belemmerende factor is. Sommige docenten nemen spontaan het initiatief om docententages in de lagere school te volgen, maar een structureel kader op het niveau van de opleiding ontbreekt hiervoor. Op basis van de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat de professionaliseringsactiviteiten steeds meer beleidsmatig worden aangestuurd. De commissie waardeert dat de opleiding steeds meer professionaliseringsactiviteiten vanuit de noden van de opleiding en het docententeam vormgeeft. De opleiding kan hierbij rekenen op de vruchtbare samenwerking binnen het Expertisenetwerk Lerarenopleiders Antwerpen (ELAnt). Het departementshoofd houdt jaarlijks een functionerings- en evaluatiegesprek met personeel dat een tijdelijk contract heeft. Dit in het kader van een eventuele heraanstelling. De commissie adviseert de opleiding om ook voor de andere personeelsleden systematisch te werken met functionerings- en evaluatiegesprekken. Verder adviseert de commissie de opleiding om gebruik te maken van een professionaliseringsportfolio voor haar docenten. De commissie adviseert om de ingeslagen weg m.b.t. teamgerichte en individuele professionalisering verder uit te bouwen op basis van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decretaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."²

De opleiding kent sinds 2008-2009 een groeiende instroom van studenten, waarvan 40% afkomstig is uit het ASO. De instroom van het aantal studenten uit het ASO is dalend, wat maakt dat de opleiding een daling van het niveau van de startcompetenties vaststelt. De opleiding stelt vast dat de groeiende groep studenten uit het BSO problemen heeft om de gewenste instapcompetenties te halen. Daarnaast blijkt uit de ervaring van de studieloopbaancoach dat vele instromers onvoldoende inzicht hebben in het hoger onderwijs en/of de opleiding. Daarom heeft de opleiding een specifiek instroombeleid ontwikkeld, voorafgaand aan de opleiding en geïnte-

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen

greed in de eerste fase van de opleiding. Studenten kunnen deelnemen aan een proef mondelinge taalvaardigheid en verschillende vakinhoudelijke oriëntatieproeven (Frans, muzische vorming, Nederlands, stemtechniek, wereldoriëntatie en wiskunde). Vanaf het academiejaar 2013-2014 maakt de opleiding ook gebruik van de Lemo-test (Leer- en motivatietest). Op basis van de resultaten ontvangen studenten een persoonlijk startprofiel dat wordt gebruikt in het opleidingsonderdeel 'Toolkit'. Studenten die onvoldoende scoren op hun startprofiel worden door de studieloopbaancoach (SLC) begeleid om in een deeltijds traject te stappen, zodat er meer tijd is om te leerstof te verwerken en om deel te nemen aan de remediëringsactiviteiten georganiseerd door de opleiding, de SLC, de hogeschool of externe organisaties. De commissie stelt vast dat het instroombeleid tegemoet komt aan de verwachtingen van studenten. Ze meent echter dat de SLC meer aanbodgericht en pro-actief zou moeten worden ingezet. Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding boven het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft bewust gekozen om het doorstroomrendement te bevorderen door kleinschalig onderwijs en individuele begeleiding. Naast deze begeleiding vanwege docenten, heeft de studieloopbaancoach een belangrijke rol bij de begeleiding en advisering van studenten. Niettegenstaande kent de opleiding ondanks alle genoemde initiatieven een relatief grote drop-out zowel in de eerste fase alsook een opvallend grote drop-out in de tweede fase van de opleiding. De opleiding wijdt dit toe aan onvoldoende voorkennis en/of een verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep maar eveneens aan de strenge volgtijdelijkheid die de opleiding hanteert. De commissie adviseert de volgtijdelijkheid kritisch te beschouwen en alleen daar te laten gelden wanneer ze een instrument is om de noodzakelijke logische opbouw van competenties te bewaken.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. Door de inspraakmogelijkheden via de werkveldcommissie heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie wil de opleiding aanbevelen om de kwaliteitszorg verder te systematiseren zodat het waarborgen van de kwaliteit minder afhankelijk is van de inzet van specifieke docenten. De commissie meent dat de evolutie die de oplei-

ding de voorbije jaren heeft doorgemaakt, aantoont dat onderwijsvisitaties een belangrijke stimulans kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Ze is evenwel overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken.

De commissie concludeert dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit. Toch heeft de commissie bij een aantal beoordelingscriteria bedenkingen en aanbevelingen geformuleerd. Zo ziet de commissie onder andere ruimte om de kwaliteitszorg te systematiseren, enkele leerlijnen te versterken en beter af te stemmen en de vakcompetenties bij themagerichte aanpak systematisch aan bod te laten komen. Daarom oordeelt de commissie dat de opleiding de basiskwaliteit niet systematisch overschrijdt, wat de score 'voldoende' verklaart.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding werkt volgens het zelfevaluatierapport aan een toetsstelsel dat validiteit, betrouwbaarheid en transparantie waarborgt van de individuele toetsitems over de toetsen tot het toetsprogramma. De opleiding werkte hiervoor met het hele opleidingsteam begeleid door de algemene dienst onderwijs en onderzoek. In de loop van 2013-2014 plant de opleiding de oprichting van een toetscommissie die de kwaliteit van het toetsstelsel moet bewaken. De toetscommissie zal eveneens aandacht besteden aan de structurele verwerking van informatie afkomstig van evaluaties door studenten, programma-evaluaties en focusgesprekken. De commissie waardeert deze aanpak en hoopt dat het instellen van deze commissie een positief effect zal hebben op het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren. De commissie adviseert om hierbij blijvend zorg te dragen voor de borging van de toetsing op niveau VKS 6.

De opleiding heeft een competentiematrix opgesteld die een overzicht biedt van welke leerdoelen in welke opleidingsonderdelen worden getoetst. De opleiding gebruikt dit instrument om de garantie te hebben dat de opleiding meet wat ze wil weten. De opleiding maakt gebruik van drie beheersingsniveaus om onderscheid te maken op welk niveau de leerresultaten getoetst worden. De opbouw van niveau één tot drie gaat gepaard

met de toename van de complexiteit van de toetsen en de gevraagde zelfstandigheid van de student, anderzijds met de afname van de voorspelbaarheid van de situatie waarin de student wordt getoetst. De opleiding kiest daarom een brede waaier aan toetsvormen. Kennistoetsen en eenvoudige vaardigheidstoetsen worden afgebouwd ten voordele van stage, praktijkopdrachten en projecten.

De commissie stelt vast dat de opleiding stappen heeft gezet in de ontwikkeling van een expliciet toetsbeleid en een toetsstelsel. De opleiding heeft belangrijke stappen gezet om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling te versterken via de ontwikkeling van de algemene competentiematrix en vakspecifieke toetsmatrices. De commissie stimuleert de opleiding om verder te gaan in het concretiseren van het toetsbeleid. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing en heeft opgestelde kwaliteitscriteria voor evaluatie en beoordeling, maar de commissie adviseert om op korte termijn de verbanden tussen de beoogde leerresultaten en de inhoud van de toetsen verder in lijn met elkaar te brengen. Ze beveelt aan om het gewicht van de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden in evenwicht te houden met de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis. Studenten geven aan vrij tevreden te zijn over de kwaliteit van de evaluaties en geven aan zich voldoende en correct te kunnen voorbereiden op de evaluatieactiviteiten. De studenten geven tevens aan tevreden te zijn over de feedback die ze krijgen bij de evaluatieresultaten.

De opleiding vult het afstudeerwerk in als een combinatie van een bachelorproef, taalportfolio en afstudeerportfolio. De commissie heeft verschillende bachelorproeven ingekeken en stelt vast dat de kwaliteit van voldoende hoog niveau is. Voor de beoordeling van de stages aan de hand van het stageportfolio, werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit. Via de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren niet steeds als transparant worden beschouwd. Het gebruik van kleuren in de beoordelingschaal, die later worden omgezet naar een cijfer, roept vragen op bij studenten en mentoren. De commissie stelt vast dat de huidige wijze van beoordelen onvoldoende transparant is voor studenten en externen. De commissie ziet het ontbreken van duidelijke beoordelingscriteria en beslisregels als een mogelijke oorzaak. De commissie dringt aan om de evaluatiecriteria helderder te formuleren en bijpassende inschalingslijsten te hanteren, zodat er duidelijke cesuren worden bepaald.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Studenten van de AP Hogeschool worden sterk gewaardeerd voor hun onmiddellijke inzetbaarheid in scholen met een grootstedelijke context. Uit onderzoek van de opleiding blijkt dat 85% van de uitstroom meteen werk vindt als leraar. Bijna twee derde start en blijft actief als leraar lager onderwijs in de grootstad Antwerpen. De opleiding heeft geen systematische benchmarking om bij het werkveld en alumni de waardering over de bereikte eindkwalificaties te meten. De commissie acht het zinvol dat de opleiding, zoals ze zelf aangeeft in het zelfevaluatie rapport, hier werk van maakt om deze info te gebruiken bij zowel het formuleren van opleidings specifieke leerresultaten, het optimaliseren van het onderwijsproces en het aanscherpen van de toetsing binnen de opleiding.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement zich rond het gemiddelde in Vlaanderen situeert. De gemiddelde studieduur nam de voorbije jaren echter gevoelig toe en was in 2011-2012 voor het eerst langer dan het Vlaamse gemiddelde. Ze wil dan ook aanbevelen om alle knelpunten in kaart te brengen en wil de opleiding stimuleren om tijdig de nodige maatregelen te nemen om het diplomarendement op peil te houden. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

De commissie concludeert dat de opleiding de basiskwaliteit behaalt. De opleiding heeft stappen gezet in de uitwerking en concretisering van een expliciet toetsbeleid, de inzetbaarheid van de alumni is prima en het werkveld is tevreden over het gerealiseerde eindniveau. Wel heeft de commissie een aantal verbeterpunten aangehaald die volgens haar de kwaliteit van de opleiding zouden versterken.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Verhelder en expliciteer op korte termijn de visie en profilering en communiceer hiermee naar toekomstige en huidige studenten maar ook naar het werkveld en externen. Probeer hierbij de aanwezige sterktes van de opleiding beter in de verf te zetten.
- Integreer de visie en profilering, impliciet terug te vinden in de leerlijnen en de opleidingsmatrix, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Betrek hierbij ook externen met gelijkaardige en met andere onderwijsvisies uit binnen- en/of buitenland.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Ga na of er mogelijkheden zijn om het opleidingsmodel transparanter en eenvoudiger te maken, zodat een vlottere communicatie over het programma met studenten en werkveld mogelijk wordt.
- Heb binnen de leerlijn taalvaardigheid meer aandacht voor een logische opbouw van de onderwerpen en een toename van de complexiteit van de beoogde competenties.
- Heb voldoende aandacht bij de themagerichte aanpak dat de vakspecifieke competenties voldoende aan de orde blijven komen.
- Heb voldoende aandacht dat de verschillende groepen studenten vergelijkbare beroepsspecifieke competenties ontwikkelen.
- Laat de leerlijnen reflectievaardigheden en ICT-vaardigheden meer geïntegreerd aan bod komen in het programma.
- Bouw meer keuzemogelijkheden in de stage in, zodat studenten deze kunnen benutten om eigen accenten te leggen.
- Onderhoud de infrastructuur zo goed als mogelijk in afwachting van de verhuis naar een nieuwe campus in 2015.
- Blijf als opleiding en departement sterk ijveren voor correcte en voldoende middelen om de opleiding ook in de toekomst kwaliteitsvol te kunnen aanbieden.
- Geef verder vorm aan het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel en formuleer op korte termijn een visie en plan aanpak.
- Zet de studieloopbaancoach (SLC) meer aanbodgericht en pro-actief in.

- Beschouw de volgtijdelijkheid kritisch en laat ze alleen daar gelden wanneer ze een instrument is om de noodzakelijke logische opbouw van competenties te bewaken.
- Systematiseer de kwaliteitszorg van de opleiding verder zodat het waarborgen van de kwaliteit minder afhankelijk is van de inzet van specifieke docenten.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Heb bij het uitbouwen van een kwaliteitscultuur rond toetsen en evalueren blijvende en bijzondere aandacht voor de borging van het niveau VSK 6 bij de toetsing van de opleiding. Bewaar het gewicht de toetsing van pedagogische en didactische vaardigheden en de toetsing van vakinhoudelijke beroepsgerichte kennis.
- Formuleer de evaluatiecriteria van het stageportfolio helderder en hanter bijpassende inschalingslijsten zodat er duidelijke cesuren worden bepaald.
- Maak werk van systematische benchmarking met betrekking tot de waardering van de bereikte eindkwalificaties en gebruik deze informatie bij zowel het formuleren van opleidingsspecifieke leerresultaten, het optimaliseren van het onderwijsproces als het aanscherpen van de toetsing binnen de opleiding. Breng alle knelpunten in kaart met betrekking tot de studieduur en neem tijdig de nodige maatregelen om het diplomarendement op peil te houden. In deze context wil de commissie echter de opleiding uitdrukkelijk steunen in de expliciete keuze voor kwaliteit boven kwantiteit.

ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Erasmushogeschool Brussel

Op 2 en 3 december 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Erasmushogeschool Brussel, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmus-hogeschool Brussel (EhB) is ingebed in het Departement Onderwijs & Pedagogie. Het departement is verantwoordelijk voor de opleiding Kleuter-onderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind. De opleiding (alle varianten) telt 85 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in Blended Learning voor werkstudenten.

De EhB kiest voor een pluralistische visie met oog en openheid voor een diverse studentenpopulatie met belangrijke aandacht voor open communicatie naar studenten toe. De opleidingsvisie kadert binnen de missie en onderwijsvisie van de hogeschool. Deze centrale onderwijsvisie identificeert verbondenheid, inclusie en emancipatie als kernwaarden binnen de hogeschool. De opleiding omschrijft haar opleidingsvisie aan de hand van

zeven elementen: werken aan een solide inhoudelijke basis, met de voeten in de praktijk, opleiden tot omgaan met diversiteit in de meest brede zin, opleiden tot burgerschap, samen leren om samen te kunnen werken en werken aan een onderzoekende houding.

De opleiding kiest resoluut voor het omarmen van de grootstedelijke context waarin ze zich situeert. Ze wil daarom de klasrealiteit van de Brusselse scholen verankeren in de opleiding, gezien deze ervaring essentieel is voor elke toekomstige leraar in Brussel. Daarom kiest ze voor twee speerpunten binnen de opleiding: 'omgaan met diversiteit' en 'zorg' als antwoord op deze grootstedelijke context.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen.

De opleiding maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromgevingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit', met elk een eigen focus. De opleiding voorziet verschillende inhoudelijke leerlijnen doorheen de opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdidactiek en onderwijskunde binnen de leeromgeving 'deskundigheid' heeft de opleiding ook 'samenwerkend leren' en 'werkplekleren' uitgewerkt binnen de leeromgeving 'bekwaamheid'. De speerpunten van de opleiding 'omgaan met diversiteit' en 'leerzorg' werden vertaald in afzonderlijke leerlijnen die in alle leeromgevingen aan bod komen. De focus op onderzoekend handelen is volgens de commissie aanwezig in de opleiding.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding voorziet in de eerste fase drie stageperiodes in één stageklas, bij dezelfde leerlingen en mentor, zodat studenten geleidelijk en begeleid kunnen groeien. In de tweede fase zijn er drie stageperiodes van anderhalve week in elke graad, telkens voorafgegaan door minstens twee observatiedagen. Tijdens deze stageperiode maken studenten kennis met verschillende schoolomgevingen. Zowel Brusselse als niet-Brusselse scholen komen aan bod. De opleiding voorziet in de derde fase tijdens het eerste semester een stage van twee weken in het tweede leerjaar van een Brusselse school. In het tweede semester stellen de studenten enerzijds een keuzepakket samen (methodescholen, buitenlandse stage, ...) en anderzijds lopen ze een eindstage van drie weken.

De afstudeerwerken worden sinds 2012-2013 ingevuld als een praktijkgericht onderzoek in de lagere school. Studenten krijgen een klassikale voorbereiding op het actieonderzoek. Naast deze collectieve voorbereiding worden studenten individueel begeleid door een promotor. De promotor staat in voor het bewaken van het proces en coacht en stuurt de student. De begeleiding doorheen het proces wordt eveneens collectief ondersteund via kleine leergroepen van een zestal studenten, telkens met twee à drie promotoren. Tijdens de stage biedt de mentor de nodige ondersteuning bij het effectieve uitvoeren van het actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft.

Het aangeboden cursusmateriaal zoals handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Uit de eigen studentenenquêtes blijkt dat de studenten daar tevreden over zijn. De commissie adviseert om in het cursusmateriaal meer aandacht te hebben voor onderwijskundige modellen en theorieën. Dit versterkt de theoretische onderbouw van de leerinhouden. De opleiding maakt ook gebruik van digitale tools zoals Intranet en iBaMaFlex. Ze maakt ook gebruik van het digitale leerplatform Desiderius.

Op het vlak van internationalisering heeft de opleiding diverse overeenkomsten gesloten met partners in Brussel, Wallonië, Nederland, Denemarken en Turkije voor het faciliteren van studenten- en docentenmobiliteit. Studenten worden jaarlijks geïnformeerd over alle internationale uitwisselingsmogelijkheden via brochures en op de 'Internationale Dag'.

Beoordeling en toetsing

De opleiding maakt veel gebruik van kennistoetsen, vooral dan in de schriftelijke examens. Vaardigheden worden veeleer getoetst in de projecten en de stage. De toetsing verloopt naar de mening van de commissie goed, maar ze stelde vast dat er bij de studenten nog heel wat vragen en onduidelijkheden bestaan over de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de infrastructuur van de opleiding over het algemeen verouderd is. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de

andere opleidingen op de campus. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een opnamelokaal ingericht voor microteaching, kan de opleiding rekenen op aangepaste infrastructuur voor muzische vorming, sport, wereldoriëntatie en beeld. Sinds 2010 werden diverse lokalen uitgerust met digitale borden. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

De studenten worden door de opleiding begeleid vanaf de instroom- tot de uitstroombfase. Gedurende de opleiding worden de studenten begeleid in leergroepen, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn. De commissie stelt vast dat de opleiding heel wat inspanningen levert, maar het rendement ervan onvoldoende in kaart brengt.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De opleiding heeft een diplomarendement per instromende cohorte dat aansluit bij het Vlaams gemiddelde.

Het werkveld is over het algemeen tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Het werkveld waardeert ten eerste de algemene didactische competenties, het thematisch werken, en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Erasmushogeschool Brussel

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmushogeschool Brussel (EhB). De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 2 en 3 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie opleidingsfasen. De opleiding (alle varianten) telt 85 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject in avondonderwijs (werkstudenten).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Erasmus-hogeschool Brussel (EhB) is ingebed in het departement Onderwijs & Pedagogie. Het departement is verantwoordelijk voor de opleiding Kleuteronderwijs, Lager onderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind. Het departement kwam tot stand in 2011, wanneer er werd beslist om de lerarenopleidingen te verhuizen naar een nieuwe campus in de Brusselse binnenstad. Deze verhuizing is voorzien in de loop van 2016. In voorbereiding daarvan werd het departement te Jette, dat campusgericht was georganiseerd opgedeeld volgens studiedomeinen. Het departement wil deze bestuurlijke reorganisatie aanwenden om zich nog sterker te profileren binnen onderwijs in een grootstedelijke context.

Sinds 2007 zijn alle lerarenopleidingen van EhB lid van het Brussels Expertisenetwerk Onderwijs (BEO). Het BEO organiseert samenwerkingsstructuren – met oog op kennisuitwisseling – tussen de lerarenopleidingen van de Erasmushogeschool Brussel, de Vrije Universiteit Brussel en de Centra voor Volwassen Onderwijs Elishout COOVI en CVO Brussel. Sinds 2009 neemt EhB het voorzitterschap van BEO waar.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs wordt aangestuurd door het opleidingshoofd ondersteund door het opleidingsteam. De opleidingscommissie heeft als taak advies uit te brengen aan de departementsraad in verband met de algemene organisatorische, inhoudelijke,

pedagogische en didactische opdrachten die betrekking hebben op de uitbouw en programmatie van de opleiding. De opleidingscommissie komt maandelijks samen en agendaert systematisch belangrijke thema's (kwaliteitszorg, internationalisering, studie- en studentenbegeleiding,...). Daarnaast organiseert de opleiding opleidingsvergaderingen waar beleidsvisies rond bv. toetsmatrijzen, nieuw curriculum,... worden besproken met het voltallige docententeam. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid ligt op departementaal niveau bij de departementsraad waar zowel personeel, studenten en werkveld vertegenwoordigd zijn.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De Erasmushogeschool Brussel kiest voor een pluralistische visie met oog en openheid voor een diverse studentenpopulatie met belangrijke aandacht voor open communicatie naar studenten toe. De opleidingsvisie kadert binnen de missie en onderwijsvisie van de hogeschool. Deze centrale onderwijsvisie identificeert verbondenheid, inclusie en emancipatie als kernwaarden binnen de hogeschool. De opleiding omschrijft haar opleidingsvisie aan de hand van zeven elementen:

- Werken aan een solide inhoudelijke basis
- Met de voeten in de praktijk
- Opleiden tot omgaan met diversiteit in de meest brede zin
- Opleiden tot burgerschap
- Samen leren om samen te kunnen werken
- Werken aan een onderzoekende houding

De opleiding kiest resoluut voor het omarmen van de grootstedelijke context waarin ze zich situeert. Ze wil daarom de klasrealiteit van de Brusselse scholen verankeren in de opleiding, gezien deze ervaring essentieel zijn voor elke toekomstige leraar in Brussel. Daarom kiest ze voor twee speerpunten binnen de opleiding: 'omgaan met diversiteit' en 'zorg' als antwoord op deze grootstedelijke context. De opleiding kiest ervoor om deze speerpunten meer aandacht te geven dan het domeinspecifieke leerresultatenkader vereist. De opleiding wil leraren opleiden die Brussel zien als een uitdagende werkplek met kansen en die openstaan voor de taal-, leef- en belevingswereld van de kinderen en de ouders. De opleiding wil leraren die bewust zijn van het eigen referentiekader, verschillende opvoedingskaders erkennen en openstaan om aan de hand daarvan het ei-

gen referentiekader te verbreden en/of open te houden. De opleiding wil tevens leraren opleiden tot inclusieve leraren met brede aandacht voor differentiatie modellen en coöperatieve werkvormen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken vraagt de commissie de opleiding om haar missie, visie en onderwijsconcept helder onder woorden te brengen, zodat deze beter naar externen gecommuniceerd kan worden. De commissie stelt vast dat de vele begrippen die de opleiding hanteert bij de beschrijvingen (kerndoelen, kernwaarden, elementen, speerpunten,...) de helderheid niet bevorderen. Studenten en het werkveld blijken onvoldoende vertrouwd te zijn met deze elementen waardoor er onvoldoende sprake is van een gedeelde en gedragen onderwijsvisie. De commissie stelt vast dat de opleiding ook tijdens de vorige visitatie worstelde met het helder formuleren van haar opleidingsvisie en haar visie op onderwijs. Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding vaak handelt vanuit opportuniteiten en veel minder vanuit een visie en profilering. Het lijkt de commissie zinvol om goed af te wegen aan welke projecten de opleiding deelneemt om tijd en middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Bovendien suggereert de commissie om de deelname aan de projecten expliciet te linken aan de leerresultaten en deze te integreren in de visie en profilering die de basis vormt voor het handelen van de opleiding en bijgevolg een functioneel werkinstrument is voor alle actoren van de opleiding.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten maar dit bijna volledig via informele contacten verloopt. Het overleg is weliswaar, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie, verder verankerd in een resonantiegroep. De commissie stelt vast dat tot op heden het werkveld zowel informeel als via de resonantiegroep betrokken is bij de opleiding en de kwaliteitszorg van de opleiding. De commissie meent dan ook dat de opleiding hier belangrijke kansen verloren laat gaan. Ze adviseert om de formele betrokkenheid van het werkveld te versterken en ze actief en systematisch te betrekken bij curriculumontwikkelingen.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de commissie vast dat er nog ruimte is om expliciet als opleiding aandacht te hebben voor onderzoeksvaardigheden en reflectie maar ook voor NT2. De lokale verankering en de sterke link

met het lokale en regionale onderwijs, maakt dat de vraag naar differentiatie, zorg, taalvaardigheid en NT2 groot is. De opleiding profileert zich dan ook terecht op dergelijke thema's, maar de commissie stelt vast dat het werkveld onvoldoende vertrouwd is met de profilering en de beoogde leerresultaten van de opleiding. Alumni geven aan dat ze tijdens hun stage en hun eerste werkervaring in contact komen met klascontexten met grote culturele en taalkundige diversiteit, maar niet steeds voldoende didactisch gewapend zijn om met dergelijke klassen en in dergelijke scholen aan de slag te gaan. Dit maakt dat het aanwezige potentieel onvoldoende benut wordt om de bovengenoemde aandachtspunten nadrukkelijk en expliciet een plaats te geven in de profilering en uitstraling van de opleiding. De commissie adviseert de opleiding om samen met het werkveld en alumni de kansen tot profilering maximaal te benutten. Intensieve samenwerking met het werkveld en alumni biedt kansen om de beoogde leerresultaten maximaal te laten aansluiten bij de verwachtingen van het werkveld. Op het vlak van taalbeleid wenst de commissie de opleiding te stimuleren om het taalbeleid zoveel mogelijk te benaderen vanuit kansen en niet vanuit achterstand. De Brusselse grootstedelijke context biedt hier alvast belangrijke opportuniteiten voor. De opleiding is hiermee reeds aan de slag gegaan, maar de commissie ziet ruimte ter versterking.

De commissie stelt vast dat de opleiding samenwerkt met binnen- en buitenlandse partners. Zo is er een gestructureerde samenwerking met partners in Vlaanderen en Nederland maar ook met instellingen in Denemarken. De commissie ziet ruimte om nog meer gebruik te maken van deze contacten op beleidsniveau, wat tot op heden niet heeft plaatsgevonden. In het kader van het uitwerken van opleidings specifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van het curriculum kunnen deze partners meer intens worden betrokken en gebruikt als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. Zo heeft ook de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van Erasmushogeschool Brussel meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisitaties in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012-2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de

Vlaamse kwalificatiestructuur. De opleiding heeft geopteerd om bij de ver-
taalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke
leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties zoals vastgelegd in
het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Gezien de
integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leer-
resultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het
vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten
automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) alsook
binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader.

De commissie ziet het naast elkaar bestaan van generieke opleidingsspe-
cifieke leerresultaten en een eigen uitgesproken opleidingsvisie als een ge-
miste kans om zich als opleiding duidelijk te profileren bij externen. Aan-
gezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien
hun decretaal karakter, vormen deze geen element in de profilering van
een opleiding. De commissie beveelt de opleiding aan om de visie en profi-
lering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren
tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet een geïn-
tegreerd kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van
de opleiding ten aanzien van de maatschappij als voor de afgestudeerden
bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding
stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresulta-
tenkader aan te grijpen om de visie en profilering scherper te formuleren
en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Deze oe-
fening dient door de opleiding aangegrepen te worden om onder andere
diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook de competenties op
meso-niveau (klas- en schoolmanagement) en de reflectie- en onderzoeks-
vaardigheden te expliciteren en zichtbaar te maken in de opleidingsspeci-
fieke leerresultaten. De commissie meent dat het belangrijk is dat bij de
formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten zorgvuldig wordt
nagedacht, zodat het niveau van de beoogde leerresultaten (VKS 6) zicht-
baar wordt. Ze adviseert om bij deze oefening het werkveld, de studenten
en het voltallige docententeam vanaf de start nauw en actief te betrekken.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

**De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het
onderwijs: lager onderwijs als voldoende.**

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studie-
punten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten.

De opleiding maakt in het programma onderscheid tussen drie leeromge-
vingen: 'deskundigheid', 'bekwaamheid' en 'identiteit'. In de leeromgeving
'deskundigheid' ligt de focus op het verwerven van ondersteunende en ver-
diepende kennis, inzichten en vaardigheden. Ze wil in deze leeromgeving de
student vormen tot inhoudelijke expert. De opleiding maakt hiervoor voor-
namelijk gebruik van hoor- en werkcolleges en studiebezoeken. In de eerste
fase staat het verwerven van basiskennis centraal. In het de tweede fase
ligt de focus op de didactiek van de verschillende leergebieden. In de derde
fase wordt gewerkt aan verdieping en verruiming van de inhoudelijke en
didactische kennis. Vanuit de pluralistische visie van de opleiding wordt via
keuzepakketten de mogelijkheid geboden om rooms-katholieke godsdienst,
niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing te volgen. Tot voor
kort was er ook een aanbod islamitische godsdienst, maar wegens een ge-
brek aan inschrijvingen wordt dit pakket niet langer aangeboden. Naast de
eerder vermelde opleidingsonderdelen is er een pakket opleidingsonderde-
len 'ontwikkelen, leren en onderwijzen' waar studenten de nodige pedago-
gische kennis wordt aangebracht. In de leeromgeving 'bekwaamheid' werkt
de opleiding aan de competentieontwikkeling van studenten. De opleiding
kiest daarom voor individuele begeleiding of begeleiding in kleine onder-
wijsgroepen. De leerinhouden worden aangeboden in modules en projecten
zodat studenten autonoom functioneren met een ruime mate van initiatief.
De module- en projectthema's volgen elkaar op van micro- over meso- naar
macroniveau. Tegelijk streeft de opleiding naar een competentieontwikke-
ling van een gerichtheid op zichzelf naar een gerichtheid op kinderen, de
klas, de school en de samenleving. De modules worden gemeenschappelijk
georganiseerd voor studenten van de opleiding Lager onderwijs en Kleuter-
onderwijs. De opleiding kiest dit bewust omdat ze meent dat afgestudeerden
in het beroep ook zullen samenwerken. De thema's van de modules vinden
hun oorsprong vanuit de GOK-competenties. Naast de modules en projec-
ten wordt ook het werkplekleren en de stages hier ondergebracht (zie verder).
De leeromgeving 'identiteit' biedt studenten de ruimte om te groeien naar
'leraarschap'. Er wordt gewerkt aan taalvaardigheid, reflectie en groeien als
lid van de onderwijsgemeenschap. De bachelorproef als actieonderzoek is
het sluitstuk van deze leeromgeving.

De opleiding voorziet verschillende inhoudelijke leerlijnen doorheen de
opleiding. Naast de leerlijnen omtrent vakinhoudelijke basiskennis, vakdi-
dactiek en onderwijskunde binnen de leeromgeving 'deskundigheid' heeft
de opleiding ook 'samenwerkend leren' en 'werkplekleren' uitgewerkt bin-
nen de leeromgeving 'bekwaamheid'. De speerpunten van de opleiding
'omgaan met diversiteit' en 'leerzorg' werden vertaald in afzonderlijke

leerlijnen die in alle leeromgevingen aan bod komen. De focus op onderzoekend handelen is volgens de commissie aanwezig in de opleiding. Binnen de modules, projecten en het opleidingsonderdeel 'Succesvol Groeien' werken de studenten aan de ontplooiing van onderzoeksvaardigheden zoals observeren, reflectie, identiteitsontwikkeling en ze zetten een beperkt actieonderzoek uit. De lectoren refereren in hun cursusmateriaal naar actueel onderzoek. Vanaf het eerste jaar wordt aandacht besteed aan het kritisch screenen van bronnen en het juist refereren. De voorbije jaren is de opleiding actief geweest om een 'ideale leerlijn onderzoekend handelen' uit te zetten. De commissie waardeert die inspanning, maar vindt de leerlijn vooralsnog te weinig zichtbaar en onvoldoende uitgewerkt. Ze adviseert dan ook om de leerlijn verder te verankeren doorheen het volledige opleidingsprogramma en aansluitend voldoende aandacht te hebben voor de professionalisering van docenten, zodat ook zij voldoende expertise hebben om studenten hierin te begeleiden en te coachen.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het programma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en worden deze gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches, maar ook via de toets- of projectmatrijzen (wat betreft doelstellingen en evaluaties), de studie-informatiefiches (wat betreft planning en opdrachten) en het cursusmateriaal (wat betreft leerinhouden). De commissie waardeert deze inspanningen van docenten en de onderwijsondersteuners in het bijzonder met betrekking tot de toetsmatrijzen. Deze toetsmatrijzen geven niet alleen inzicht in de toetsing van de opleidingsonderdelen (zie GKW 3), maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is.

Het aangeboden cursusmateriaal zoals handboeken, syllabi en lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Uit de eigen studentenenquêtes blijkt dat de studenten daar tevreden over zijn. De commissie adviseert om in het cursusmateriaal meer aandacht te hebben voor onderwijskundige modellen en theorieën. Dit versterkt de theoretische onderbouw van de leerinhouden. De opleiding maakt ook gebruik van

digitale tools zoals Intranet en iBaMaFlex. Ze maakt ook gebruik van het digitale leerplatform Desiderius.

De opleiding hanteert een brede waaier aan werkvormen binnen het curriculum. Hierbij maakt ze een onderscheid tussen aanbiedende vormen, interactieve vormen en opdrachten. Heel wat werkvormen zijn vernieuwend en innovatief, zoals microteaching, teamteaching, didactisch labo, peertutoring, ontwerpateliers en het intergenerationeel project. Samen met een lector maken de studenten lesvoorbereidingen, waardoor een vraaggestuurde begeleiding mogelijk is. De commissie stelt vast dat er een goede variatie bestaat tussen de werkvormen, waarbij het aantal hoorcolleges afneemt naarmate het curriculum vordert. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen uitdagend zijn en aansluiten bij de verwachtingen. Heel wat werkvormen zijn voor de studenten ook bruikbaar in hun stages. De commissie ziet veel potentieel in de werkvormen als microteaching en didactisch labo en adviseert de opleiding om deze werkvormen in de Brusselse meertalige context meer te benutten, in het bijzonder om de opleiding beter te positioneren. De commissie adviseert om deze werkvormen ook meer in te zetten om de leerlijn reflecteren beter tot uitdrukking te laten komen.

De commissie stelt vast dat de opleiding de voorbije jaren grote inspanningen heeft geleverd om los van het nieuwe curriculum de studeerbaarheid van de opleiding te optimaliseren, voornamelijk door een verbetering van de algemene organisatie. Zo heeft de opleiding werk gemaakt van een betere spreiding van de studiebelasting over het volledige programma. Ook het aantal contacturen werd beperkt om meer tijd vrij te roosteren voor studie, opdrachten en voorbereiding van de stage.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel de eerste, tweede als derde opleidingsfase. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding voorziet in de eerste fase drie stageperiodes in één stageklas, bij dezelfde leerlingen en mentor, zodat studenten geleidelijk en begeleid kunnen groeien. In het eerste semester zijn een aantal observatiemomenten voorzien en een aantal lessen in duo-teaching met de mentor. In het tweede semester volgen dan twee periodes waarin studenten in totaal 30 lessen geven. De laatste twintig lessen worden summatief getoetst. In de tweede fase zijn er drie stageperiodes van anderhalve week in elke graad, telkens voorafgegaan door minstens twee observatiedagen. Tijdens deze stageperiode maken studenten kennis met verschillende schoolomgevingen. Zowel Brusselse als niet-Brusselse

scholen komen aan bod. Elke stageperiode heeft een eigen thema: aanvankelijk lezen, schrijven en rekenen, daarna een thematische stage en ten slotte een differentiatiestage. De opleiding voorziet in de derde fase tijdens het eerste semester een stage van twee weken in het tweede leerjaar van een Brusselse school. In het tweede semester stellen studenten enerzijds een keuzepakket samen (methodescholen, buitenlandse stage, NT2, tutorstage,...) en anderzijds volgt ook de eindstage van drie weken. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 47 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

De stageplaatsen bevinden zich nagenoeg allemaal in Brussel of de omgeving rond Brussel en behoren tot alle netten. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen en buitengewoon onderwijs. De school stelt zelf een lijst met stagescholen samen waaruit studenten dienen te kiezen voor de stages tijdens de eerste en tweede fase, terwijl de studenten voor de derde fase zelf een stageplaats zoeken. De opleiding verzorgt de communicatie naar de stagescholen en schrijft deze aan bij het begin van ieder academiejaar. Voor elke stageperiode ontvangen de stagescholen een e-mail met de doelstellingen en afspraken voor de stage. Studenten overhandigen op hun beurt aan de mentor bij het eerste contact de stagehandleiding. De commissie stelt vast dat er een sterk engagement is voor de stage zowel bij de opleiding als de stagescholen. De vele contacten tussen docenten en mentoren is een belangrijke factor in de vlotte communicatie.

De commissie stelt vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terecht kunnen bij hun opleidingsbegeleider, maar ook vakdocenten en pedagogen zijn vlot bereikbaar en behulpzaam. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Stagebezoeken worden twee tot drie keer per stageperiode voorzien. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding investeert in de opleiding van mentoren, maar er, ondanks de geleverde inspanningen, onvoldoende in slaagt om de doelgroep te bereiken. De commissie adviseert om na te gaan welke bijkomende acties kunnen ondernomen worden om mentoren te bereiken en te professionaliseren. De commissie adviseert om echter de mentoren

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

ook meer formeel te betrekken bij het stagebeleid, in het bijzonder inzake de beoogde competenties. De commissie ziet alvast mogelijkheden om dit te koppelen aan de uitbouw van een effectievere mentorenopleiding. De commissie dringt daarbij aan om het overleg met de stagescholen structureel te verankeren.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding sinds de vorige visitatie aan de slag gegaan om een internationaal netwerk uit te bouwen. De opleiding sloot diverse overeenkomsten met partners in Brussel, Wallonië, Nederland, Denemarken en Turkije voor het faciliteren van studenten- en docentenmobiliteit. Studenten worden jaarlijks geïnformeerd over alle internationale uitwisselingsmogelijkheden via brochures en op de 'Internationale Dag'. Hoewel er inkomende studenten zijn van de partnerinstellingen, kiezen alle uitgaande studenten voor een stage in het Zuiden. De opleiding meent dat vooral de persoonlijke ervaringen die uitgewisseld worden tijdens de 'Internationale Dag' een belangrijke oorzaak zijn van de populariteit van de bestemmingen in het Zuiden. De inkomende Erasmusstudenten zijn allen afkomstig uit Nederland en dat omwille van de taalbarrière. Op dit moment heeft de opleiding namelijk geen Engelstalig onderwijsaanbod. De opleiding streeft er naar om dit wel te realiseren, in samenwerking met de opleiding Kleuteronderwijs en Pedagogie van het jonge kind. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen naar Nederland. De commissie moedigt de opleiding aan om de initiatieven rond internationalisering verder uit te werken en daarbij bijkomende aandacht te hebben voor de communicatie naar studenten. De commissie ziet alvast opportuniteiten om in de Brusselse context de 'Internationalisation@home' uit te bouwen.

De commissie stelt vast dat de infrastructuur van de opleiding over het algemeen verouderd is. De meeste infrastructuur wordt gedeeld met de andere opleidingen op de campus. Naast de multifunctionele invulling van het gros van de lokalen kan de opleiding ook rekenen op aangepaste voorzieningen voor diverse leergebieden en werkvormen binnen de opleiding. Naast een opnamelokaal ingericht voor microteaching, kan de opleiding rekenen op aangepaste infrastructuur voor muzische vorming, sport, wereldoriëntatie en beeld. Sinds 2010 werden diverse lokalen uitgerust met digitale borden. Het open leercentrum is voorzien van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften. Het open leercentrum biedt naast een klassieke papieren collectie ook heel wat studie- en ICT-faciliteiten. Via de samenwerking met de VUB hebben studenten ook

toegang tot de bibliotheken van de VUB en tot de digitale collectie van de universiteit. De commissie merkte op dat de bereikbaarheid van de campus een groot nadeel vormt voor de opleiding. De opleiding kijkt uit naar een volledige verhuis in de loop van 2016 naar de Brusselse binnenstad.

De opleiding wordt gedragen door een team van 19 personen (5.28 VTE aangesteld binnen het volledige studiegebied) waarvan drie gastdocenten. Daarnaast kan de opleiding rekenen op personeel op campus- en hogeschoolniveau voor administratieve, ondersteunende en coördinerende opdrachten. De beperkte omvang van de personeelsbezetting maakt dat de werkdruk bij docenten hoog is, in het bijzonder door de toename van studenten met een flexibel leertraject, die vaak extra begeleiding nodig hebben. De opleiding kende de voorbije jaren een instroom van nieuwe docenten met grote inzet voor zowel het lesgeven als de begeleiding van studenten. De commissie stelt vast dat de deskundigheid van het personeel voldoende is, maar docenten slechts in beperkte mate zelf ervaring hebben als leerkracht basisonderwijs. De commissie dringt dan ook aan om de praktijkervaring van het personeel te versterken door enerzijds meer gebruik te maken van praktijklectoren, maar anderzijds docenten de mogelijkheid te bieden om praktijkervaring op te doen in de klas. De combinatie van het aanbieden van praktijkstages voor docenten tijdens het aanbieden van mentorenopleidingen kan een win-winsituatie zijn voor alle betrokken actoren. De professionaliseringsactiviteiten worden in de eerste plaats georganiseerd op departementaal niveau. Naast een aantal vrijblijvende en laagdrempelige vormingen zijn er ook een aantal verplichte trainingen voor specifieke doelgroepen. Sinds 2011 worden op departementaal niveau doordenkdagen georganiseerd waarbij rond specifieke thema's sprekers worden uitgenodigd. Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat de opleiding op korte termijn werk dient te maken van professionaliseringsbeleid dat vertrekt vanuit de noden van de opleiding en het team. Momenteel gebeurt de professionalisering nog teveel vanuit het eigen initiatief waardoor de opportuniteiten worden gemist onder andere met betrekking tot het begeleiden en beoordelen van de bachelorproeven. De commissie stelt vast dat de expertise van docenten in ontwikkeling is. Het blijft een uitdaging voor de opleiding om de studenten gericht en kwaliteitsvol te ondersteunen bij zowel de conceptuele, de uitvoerings- als de rapporteringsfase. De commissie adviseert om het teamgerichte- en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm te geven aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Wat lerarenopleiders verwachten van

toekomstige leerkrachten kan niet zonder een visie op wat opleidingen van lerarenopleiders verwachten. Net zoals het decreetaal verankerde beroepsprofiel voor leraren richtinggevend is voor het curriculum van de lerarenopleidingen, schetst het ontwikkelingsprofiel "[...] een beeld van de kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn om als lerarenopleider effectief te functioneren."² De commissie beveelt aan de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel verder te bestuderen en op korte termijn een visie en plan van aanpak te formuleren. De kleine studentenaantallen maken dat er een aanvaardbare student-stafratio is, wat rechtstreeks waarneembaar is in de intensieve begeleiding die de opleiding biedt, zowel op de campus als tijdens de stages. De commissie merkt op dat er een (h)echt docententeam is, wat de communicatie en afstemming voelbaar positief beïnvloedt. De commissie hoopt eveneens, dat wanneer de studentenaantallen in de toekomst (mogen) toenemen, de staf eveneens meegroeit waar nodig. Dit ziet de commissie als een belangrijk punt, gezien de persoonlijke contacten tussen docenten en studenten en de nauwe samenwerking met het werkveld. Deze sterke punten van de opleiding zouden niet verloren mogen gaan bij een toename van de studentenaantallen.

De opleiding kent een stabiele instroom van studenten. Het aandeel studenten uit het ASO en TSO is ongeveer gelijk, terwijl minder dan 5% is afkomstig is uit het BSO. Ondanks de grootstedelijke context waarin de opleiding zich bevindt heeft minder dan 10% van de studenten een allochtone achtergrond. De opleiding heeft de voorbije jaren een instroombeleid uitgewerkt. Zo kunnen studenten deelnemen aan een screening voor Frans, Nederlands en Wiskunde aan de hand van instaptoetsen. Voor muzische vaardigheden wordt er een self-assessment voorzien en wat betreft taal en stem wordt er een screening logopedie voorzien door een logopedist. Op basis van de score op deze testen worden studenten via de leerbegeleider en studietrajectbegeleider ondersteund bij zowel het opstellen van het leertraject alsook het ontwikkelen van een leer- en studiemethode. In het nieuwe programma worden enerzijds de opleidingsonderdelen die focussen op de basiskennis een centrale rol toegekend en anderzijds de aandacht voor het persoonlijk leertraject via de leergroepen verder geëxpliciteerd, wat de aansluiting tussen het instroombeleid en het curriculum zeker kan versterken. Niettegenstaande meent de commissie dat de Lemo-test nog beter ingezet kan worden in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische

² Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen (2012). Ontwikkelingsprofiel Vlaamse lerarenopleider. Vereniging Lerarenopleiders Vlaanderen: Antwerpen.

aanpak voor studenten. De commissie meent dat docenten – op basis van de aanwezige leerstijlen in hun groep – meer aanknopingspunten kunnen uitwerken in functie van differentiatie, keuze van werkvormen,... Volgens de commissie vertrekt dit best vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding. Het uitgebreide onderzoeksgebied over leerstijlen biedt hier toe ongetwijfeld veel aanknopingspunten. De opleiding investeert ook in leergroepbegeleiding, waarbij studenten in kleine groep begeleid worden tijdens de opleiding. Deze leergroepen worden in de eerste fase voornamelijk gebruikt voor de begeleiding van studenten bij het aanleren van een studiemethode, alsook voor groepsbinding en het uitwisselen van ervaringen. De leergroepbegeleiders kunnen ook ondersteuning vragen van de studie- en studietrajectbegeleiders van de campus wanneer bijkomende ondersteuning of begeleiding nodig blijkt te zijn. De commissie stelt vast dat de opleiding heel wat inspanningen levert, maar het rendement ervan onvoldoende in kaart brengt. Ze wil dan ook de opleiding adviseren om de effectiviteit van de studietrajectbegeleiding in kaart te brengen en het beleid bij te sturen waar nodig.

Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding in de eerste fase van de opleiding lager dan het Vlaamse gemiddelde. Slechts één op de drie studenten behalen alle opgenomen credits. De opleiding investeert daarom sinds 2009 in extra studie- en studietrajectbegeleiding, taalbegeleiding voor studenten en diverse aanpassingen in het curriculum om de studeerbaarheid van de opleiding te verhogen. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is vaak het gevolg van een onvoldoende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerarenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase. De commissie meent dat de opleiding de in- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven en wil de opleiding verder stimuleren om in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht te besteden aan het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal. De commissie ziet dit als een voorwaarde voor een goed onderbouwd pro-actief beleid op lange termijn.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. De commissie stelt echter vast dat heel wat

initiatieven worden genomen, maar slechts in beperkte mate gedocumenteerd worden. De commissie acht het noodzakelijk om het beleid en de organisatie van de opleiding te formaliseren en de documenteren. De commissie wil hierbij benadrukken dat de kleinschaligheid van het team het mogelijk maakt om systematisch overleg in te plannen en wil geenszins adviseren uitgebreide structuren te ontwikkelen. Ze meent dat het onderwijskundig beleidsvoerend vermogen van de opleiding versterkt dient te worden door niet alleen te steunen op specifieke personen, maar eveneens op solide en duurzame procedures en systemen. De commissie wil de opleiding stimuleren om van een procesgeoriënteerde kwaliteitszorg te evolueren naar een ketengeoriënteerde kwaliteitszorg, zodat ook een gedegen controlefunctie binnen kwaliteitszorg tot stand komt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding startte in 2011-2012 met het uitwerken van een toetsbeleid. Hiervoor werd professionalisering voorzien voor het docententeam en ondersteuning geboden door de centrale diensten van de Erasmushogeschool Brussel. De opleiding startte met het uitwerken van een toetsvormenmatrix per leeromgeving en per opleidingsonderdeel. De commissie stelt aan de hand van de toetsvormenmatrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding werk gemaakt van toetsmatrices, ECTS-fiches en voorbeeldvragen opgenomen in het cursusmateriaal. De opleiding maakt nog veel gebruik van kennistoetsen. De commissie meent dat het belangrijk is dat er voldoende aandacht wordt besteed aan het kennisniveau, maar de commissie meent dat de opleiding moet streven naar een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken stelt de commissie vast dat ondanks de inspanningen van de opleiding om aan de hand van toetsmatrices en de info in de ECTS-fiches en het cursusmateriaal, er heel wat vragen en ondui-

delijkheden bestaan bij zowel studenten als docenten over de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing. De commissie adviseert om op korte termijn met het gehele docententeam in overleg met het werkveld te werken aan een concrete en uitgeschreven visie op toetsing en evalueren. Dergelijk instrument is een belangrijke stap in het ontwikkelen van een gedegen en duurzaam toetsbeleid binnen de opleiding. Het uitschrijven van een opleidingsspecifieke visie op toetsen en evalueren biedt de mogelijkheid om binnen het docententeam helder en transparant te communiceren over het toetsbeleid van de opleiding. De commissie stelt tevens vast dat de opleiding er bewust voor kiest om niet te werken met duidelijke inschalingslijsten voor het beoordelen van het niveau van de behaalde leerresultaten. De commissie stelt echter vast dat vooral het ontbreken van dergelijke inschalingslijsten het moeilijk maken voor zowel docenten, studenten, werkveld als commissie om vast te stellen of het behaalde eindniveau effectief gerealiseerd wordt. De commissie adviseert om alsnog duidelijk aan te geven in de toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren en andere evaluatie-instrumenten op welk niveau de leerresultaten behaald dienen te worden.

De commissie heeft een selectie van de afstudeerwerken bestudeerd. Deze waren volgens de commissie van een degelijk niveau. De afstudeerwerken worden sinds 2012-2013 ingevuld als een praktijkgericht onderzoek in de lagere school. Studenten krijgen een klassikale voorbereiding op het actieonderzoek. Naast deze collectieve voorbereiding worden studenten individueel begeleid door een promotor. De promotor staat in voor het bewaken van het proces en coacht en stuurt de student. De begeleiding doorheen het proces wordt eveneens collectief ondersteund via kleine leergroepen van een zestal studenten, telkens met twee à drie promotoren. Tijdens de stage biedt de mentor de nodige ondersteuning bij het effectieve uitvoeren van het actieonderzoek. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en dit wordt dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het actieonderzoek vorm geeft. De commissie stelt vast dat de opleiding een uitgebreid beoordelingsformulier hanteert, maar daarbij geen beoordelingsschalen aangeeft. De commissie betreurt het ontbreken van de beoordelingsschalen ondanks de aanwezigheid van beoordelingscriteria. De commissie adviseert dan ook om op korte termijn werk te maken van het opstellen van duidelijke beoordelingsschalen en daarbij een duidelijke link te maken met VKS 6. Ze meent dat dit de betrouwbaarheid van de beoordeling sterk kan bevorderen.

De stages vormen logischerwijs de belangrijkste momenten van competentiegerichte toetsing. De opleiding hanteert daarom uitgeschreven procedures om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie te garanderen. De opleiding herwerkte de beoordelingsformulieren vanaf academiejaar 2010-2011. Hiervoor werd overleg gepleegd met andere hogescholen alsook met de betrokken stagescholen. De nieuwe beoordelingsformulieren maken het mogelijk om, naast een kwalitatieve beoordeling, beter de link te maken met de beoogde leerresultaten en attitudes. De student wordt beoordeeld aan de hand van hetzelfde formulier door zowel de mentor als de docent. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een vierpuntschaal en ruimte voor kwalitatieve toelichting. Studenten krijgen doorheen het jaar formatieve feedback. Een eindcijfer wordt pas toegekend op het einde van het jaar, gebaseerd op de groei van de student tijdens het afgelegde traject. In de derde fase wordt per stage een eindcijfer toegekend. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de gesprekken tijdens het bezoek stelt de visitatiecommissie vast dat er onvrede is bij studenten en werkveld over de wijze waarop de evaluatie van de stages verloopt. Er worden vragen gesteld bij de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de definitieve score. De opleiding geeft aan dat de beoordeling van de docent dubbel doorweegt ten opzichte van de beoordeling van de mentor. Studenten en mentoren geven aan dat het onduidelijk is hoe de eindscore wordt bepaald bij de beoordeling van de stage. De commissie acht het noodzakelijk om werk te maken van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. De commissie is ervan overtuigd dat dergelijke inspanningen de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de beoordeling kunnen versterken. De commissie adviseert om hierbij het werkveld, als ervaringsdeskundige, nauw te betrekken bij deze oefening. Ze adviseert de opleiding na te gaan op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt. Een mogelijke wijze is het heroverwegen van de inbreng van docenten en mentoren bij de beoordeling van de stage.

Op basis van de in het zelfevaluatierapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Uit beperkt onderzoek van de opleiding blijkt dat het werkveld zeer tevreden is over de algemene didactische competenties, het thematisch werken, en de omgang met diversiteit. Daarnaast blijken de afgestudeerden vlot om te gaan met collega's, leerlingen, ouders en externen en tonen ze

flexibiliteit en verantwoordelijkheidszin. Het werkveld geeft aan dat de klasorganisatie, administratieve taken en het gebruik van interactieve werkvormen beter kan. Uit alumnibevragingen kwamen gelijkaardige opmerkingen. De commissie concludeert dan ook dat de inzetbaarheid van de afgestudeerden voldoet aan de verwachtingen van het werkveld.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. Ook de gemiddelde studieduur sluit aan bij het Vlaamse gemiddelde. De commissie besluit dan ook dat het gerealiseerd niveau adequaat is gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld en het bovengemiddelde diplomarendement. Echter wordt de basiskwaliteit niet systematisch overstegen wat de score 'voldoende' verklaart. De commissie verwijst hiervoor naar het ontbreken van duidelijke inschalingslijsten en de beoordeling van de stage die nog niet optimaal verloopt.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Maak snel werk van een geïntegreerde gedragen visie en profilering die de basis vormt voor het handelen van de opleiding en bijgevolg een functioneel werkinstrument is voor alle actoren van de opleiding.
- Versterk de formele betrokkenheid van het werkveld en betrek ze actief en systematisch bij curriculumontwikkelingen.
- Benut samen met het werkveld en de alumni maximaal de kansen tot profilering. Intensieve samenwerking met het werkveld en de alumni biedt kansen om de beoogde leerresultaten maximaal te laten aansluiten bij de verwachtingen van het werkveld.
- Blijf inzetten op een versterking van het taalbeleid. De Brusselse grootstedelijke context biedt alvast unieke en belangrijke opportuniteiten.
- Maak meer gebruik van de contacten met binnen- en buitenlandse partners op beleidsniveau en betrek deze partners als extern kritisch klankbord voor de eigen beleidskeuzes bij het uitwerken van opleidingsspecifieke leerresultaten, leerlijnen en het opstellen van het curriculum.
- Integreer de visie en profilering, samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp het opstellen van het eigen opleidingsspecifieke leerresultatenkader aan om de visie en profilering scherper te formuleren en zichtbaar te maken in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Expliciteer onder andere diversiteit, differentiatie, taalbeleid en NT2 alsook de competenties op meso-niveau (klas- en schoolmanagement) en de reflectie- en onderzoeksvaardigheden en maak deze zichtbaar in de opleidingsspecifieke leerresultaten. Denk bij de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten zorgvuldig na zodat het niveau van de beoogde leerresultaten (VKS 6) zichtbaar wordt.
- Betrek bij het opstellen van eigen opleidingsspecifieke leerresultaten nauw en actief het werkveld, de studenten en het voltallige docententeam vanaf de start.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Veranker de leerlijn onderzoeksvaardigheden verder doorheen het volledige opleidingsprogramma en heb aansluitend voldoende aandacht voor de professionalisering van docenten, zodat ook zij voldoende expertise hebben om docenten hierin te begeleiden en te coachen.
- Heb in het cursusmateriaal meer aandacht voor voor onderwijskundige modellen en theorieën.

- Benut werkvormen als microteaching en didactisch labo meer in de Brusselse context, in het bijzonder om de opleiding beter te positioneren. Zet deze werkvormen nog meer in om de leerlijn reflecteren beter tot uitdrukking te laten komen.
- Betrek mentoren meer formeel bij het stagebeleid, in het bijzonder bij de beoogde competenties. De commissie ziet alvast mogelijkheden om dit te koppelen aan de uitbouw van een effectievere mentorenopleiding. Veranker aansluitend het overleg met de stagescholen structureel.
- Werk de initiatieven rond internationalisering verder uit en heb daarbij bijkomende aandacht voor de communicatie naar studenten. De Brusselse context biedt zeker opportuniteiten om de 'Internationalisation@home' uit te bouwen.
- Versterk de praktijkervaring van het personeel door enerzijds meer gebruik te maken van praktijklectoren, maar anderzijds docenten de mogelijkheid te bieden om praktijkervaring op te doen in de klas.
- Geef het teamgerichte en individuele professionaliseringsbeleid verder vorm aan de hand van het 'Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider' van de Vereniging voor Lerarenopleiders Vlaanderen (VELOV). Bestudeer de geschetste mogelijkheden van het ontwikkelingsprofiel verder en formuleer op korte termijn een visie en plan van aanpak.
- Zet de Lemo-test nog beter in in het curriculum met name bij de opbouw en vormgeving van de modules alsook bij de (vak)didactische aanpak voor studenten. Werk meer aanknopingspunten uit in functie van differentiatie, keuze van werkvormen,... Vertrek hierbij vanuit een planmatige aanpak binnen de opleiding.
- Breng de effectiviteit van de studietrajectbegeleiding in kaart en stuur het beleid bij waar nodig.
- Heb in het kader van het in- en doorstroombeleid voldoende aandacht voor het verzamelen van coherent en kwaliteitsvol kwantitatief en kwalitatief gegevensmateriaal.
- Formaliseer en documenteer het beleid en de organisatie van de opleiding. Plan systematisch overleg in en evolueer van een procesgeoriënteerde kwaliteitszorg naar een ketengeoriënteerde kwaliteitszorg, zodat ook een gedegen controlefunctie binnen kwaliteitszorg tot stand komt.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Streef naar een beter evenwicht tussen toetsvormen die peilen naar kennis enerzijds, en inzicht, vaardigheden en competenties anderzijds.
- Werk op korte termijn met het gehele docententeam in overleg met het werkveld aan een concrete en uitgeschreven visie op toetsing en evalueren.

- Geef duidelijk aan in de toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren en andere evaluatie-instrumenten op welk niveau de leerresultaten behaald dienen te worden. Maak op korte termijn werk van duidelijke beoordelingsschalen en maak daarbij een duidelijke link met VKS 6.
- Maak met betrekking tot de stage werk van beoordelingsformulieren voor studenten, docenten en mentoren met heldere beoordelingscriteria waardoor zowel de verwachtingen scherper worden gesteld als duidelijke cesuren worden aangegeven. Ga na op welke wijze de betrokkenheid van het werkveld en de objectiviteit van de beoordeling kan worden versterkt.

KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs KAREL DE GROTE-HOGESCHOOL

Op 17 en 18 december 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool, in het kader van een onderwijsvisitatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool (KdG) is ingebed in het studiegebied Onderwijs, samen met de opleiding Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs alsook de opleiding Pedagogie van het jonge kind en een aantal bachelor-na-bacheloropleidingen. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject voor werkstudenten, met name het verkort traject. De opleiding (alle varianten) telt 649 ingeschreven studenten.

Opvallend voor de commissie is de veelheid aan modellen en invalshoeken die de opleiding hanteert om haar visie op de leraar lager onderwijs te definiëren. De hoeveelheid aan modellen en invalshoeken zijn volgens de commissie kenmerkend voor de opleiding, aangezien het hier om een bewuste keuze gaat. Bovendien weet de opleiding de verschillende invalshoeken te koppelen aan de krachtige leeromgeving.

Naast deze elementen beschrijft de opleiding in haar visietekst de verschillende speerpunten die ze hanteert. Zo vormt vanaf juni 2011 het concept 'Onderwijs op Maat' (OOM), ontwikkeld binnen de lerarenopleiding, de basis voor de nieuwe hogeschoolbrede onderwijsvisie. Dit kader kan samengevat worden aan de hand van de volgende pijlers: oriëntatie, differentiatie en profilering. Naast OOM vormt ook het concept 'Professioneel ontwikkelende leerschool' (POLS) een speerpunt van de opleiding. Binnen het kader van POLS streeft de opleiding naar een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking met een school of scholengemeenschap. Daarnaast wil de opleiding eenzelfde relatie met de studenten door studentgecentreerd onderwijs aan te bieden via flexibele en persoonlijke trajecten, ruimte voor keuzemogelijkheden, maar ook via een vlot contact tussen opleiders en studenten.

Programma

De opleiding biedt twee trajecten aan, het regulier traject en het verkorte traject. Beide trajecten worden op basis van het 'Onderwijs op Maatconcept' vormgegeven waarbij ten aanzien van studenten duidelijke verwachtingen worden geformuleerd en vervolgens nagegaan wordt op welke wijze studenten ondersteund kunnen worden in het realiseren van deze verwachtingen.

Het traject in dagonderwijs (ook regulier traject genoemd) telt 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit drie modeldeeltrajecten van 60 studiepunten. In het regulier traject implementeerde de opleiding in 2012-2013 een hernieuwd curriculum.

In de eerste drie semesters volgen de studenten opleidingsonderdelen die samenvallen met de vakinhouden zoals aangeboden in de basisschool. Deze vakinhoudelijke opleidingsonderdelen worden aangevuld met afzonderlijke opleidingsonderdelen rond basisdidactiek. In functie van het Onderwijs op maatconcept, kent het programma een scharniermoment halfweg het tweede modeldeeltraject waarbij een vast aanbod van enkelvoudige opleidingsonderdelen overgaat naar een thematisch geïntegreerd (keuze) aanbod. Vanaf het vierde semester wordt de opleiding dus volledig anders opgebouwd en wordt er gewerkt met samengestelde opleidingsonderdelen (modules) waarbij de focus ligt op het verwerven van competenties. Er wordt thematisch en geïntegreerd gewerkt waarbij vakinhouden en (vak)didactiek samen aan bod komen. Naarmate het programma vordert krijgen studenten meer keuzemogelijkheden om zich te specialiseren.

Sinds september 2010 wordt een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toenemende lerarentekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Het traject voor werkstudenten loopt parallel met de reguliere opleiding, waarbij studenten wel een aparte groep vormen met een studieprogramma op maat.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel het eerste, tweede als derde modeldeeltraject. Tijdens het eerste semester ligt de focus op observeren en participeren. In het tweede semester is er de realisatiestage waarbij studenten effectief lesgeven. In het derde semester lopen studenten opnieuw stage in het tweede, derde en vierde leerjaar en nemen studenten alle lessen over van de mentor. In het vierde semester is er een gelijkaardige stageperiode voorzien in de derde graad van de lagere school. In het vijfde semester is er een stage in het eerste leerjaar voorzien. De afsluitende stage voorziet in vier weken stage waarbij alle taken van de mentor worden overgenomen. Daarnaast zijn er nog twee stageweken voorzien die de student in overleg met de directie van de stageschool divers kan invullen met openluchtclassen, zorgstage, huiswerkbegeleiding,...

De bachelorproef is voor studenten van het reguliere traject het sluitstuk van de opleiding. Aanvullend op de stage gaat de opleiding hiermee na of studenten startbekwaam zijn. De bachelorproef is vaak praktijkgericht. Naast een actieonderzoek is het mogelijk om te opteren voor de ontwikkeling van didactisch materiaal, een scriptie, of een specifieke benaderingsvorm toegepast op het onderwerp. Op het vlak van de uitwerking van de bachelorproef stelt de commissie vast dat de docenten hier verschillend mee omgaan. In het traject voor werkstudenten is er geen bachelorproef voorzien.

De opleiding kent een gepaste inzet van verschillende leeractiviteiten: naast klassieke hoorcolleges zijn er werkcolleges, workshops, demonstraties en wordt er gebruik gemaakt van microteaching. Er wordt vaak gewerkt met kleine leergroepen die deze interactieve werkvormen mogelijk maken.

Op het vlak van internationalisering wil opleiding studenten via de 'GA WEG'-campagne stimuleren om een buitenlandse ervaring op te doen. De opleiding haalt hiermee nu reeds bijna de doelstelling om 20% van de studenten een internationale ervaring te bieden.

Beoordeling en toetsing

De opleiding heeft tot op heden nog geen opleidings specifieke visie op het toetsbeleid uitgewerkt. Dit staat gepland voor de toekomst. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes. Zo krijgen studenten voor vaardigheden, taken, projecten,... steeds mondelinge of schriftelijke feedback. Ook peerassessments worden vaak toegepast binnen de opleiding. Formatieve feedback kan zowel doorheen het jaar op vraag van de student, maar wordt in het kader van de schriftelijke en mondelinge examens tijdens de examenperiodes, ook ingeroosterd in het lessenrooster van de studenten.

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op beperkte maar voldoende aangepaste infrastructuur. De opleiding kan naast standaard leslokalen rekenen op diverse lokalen voor muziek en beeld, expressie, ICT en sport. Recent werd een aantal lokalen voorzien van een smartboard. Studenten en docenten kunnen ook diverse multimedia-apparatuur ontlenen zoals laptops, digitale camera's en foto toestellen, maar ook iPads voor gebruik op de campus. De mediatheek op de campus is volledig toegespitst op de lerarenopleiding.

De opleiding wil inspelen op de diversiteit van de instromende, doorstromende en uitstromende student en daarbij de studievoortgang bevorderen. Daarom heeft ze in het kader van het Onderwijs Op Maat, werk gemaakt van diverse initiatieven om de slaagkansen van studenten te verhogen. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en doorstroombegeleiding.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Het diplomarendement sluit aan bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Het werkveld is tevreden met de kwaliteit van de afgestudeerden. Gezien de grote nood aan leerkrachten in en rond Antwerpen neemt de vraag naar afgestudeerden toe. Ondanks het grote jobaanbod kiezen heel wat studenten echter voor een vervolgopleiding. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Karel de Grote-Hogeschool

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Karel de Grote-Hogeschool. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding op 17 en 18 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatierapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter-suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten, gespreid over drie modeldeeltrajecten. De opleiding (alle varianten) telt 649 ingeschreven studenten. De opleiding biedt twee varianten aan: een traject in dagonderwijs en een traject voor werkstudenten, met name het verkort traject.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool (KdG) is ingebed in het studiegebied Onderwijs, samen met de opleiding Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs alsook de nieuwe opleiding Pedagogie van het jonge kind en een aantal bachelor-na-bacheloropleidingen. Het studiegebied Onderwijs maakt deel uit van de onderwijsgroep Welzijn, Onderwijs en Gezondheidszorg. Naast deze onderwijsgroep is er binnen de Karel de Grote-Hogeschool nog een onderwijsgroep Management en Technologie.

Als gevolg van de herstructurering van opleidingen in leergebieden en onderwijsgroepen, wordt sinds 2011-2012 de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs en de opleiding Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs aangestuurd door één opleidingshoofd. Het opleidingshoofd wordt per opleiding voor zowel operationele als inhoudelijke taken bijgestaan door een coördinator. Samen met de opleidingsondersteuner, verantwoordelijk voor de studentenadministratie, en de coördinator praktijk vormen zij het dagelijks bestuur van de opleiding. Het dagelijks bestuur vergadert wekelijks en is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van de opleiding. Naast het dagelijks bestuur is er enerzijds de maandelijkse bijeenkomst van het opleidingsteam. Het opleidingsteam omvat naast de leden van het dagelijks bestuur ook de coördinator van de verkorte opleidingen, de beleidsmedewerker Onderwijs, de studieloopbaancoördinator en de

coördinator van de Praktijk en de professioneel ontwikkelende leerschool (POLS). Anderzijds is er de maandelijkse vergadering van de opleidingsraad. Deze fungeert als overleg van alle lectoren die advies en feedback geven in voorbereiding op beleidsinitiatieven die door het opleidingsteam worden ontwikkeld en voorbereid. De eindverantwoordelijkheid voor het geheel van het beleid van de opleiding ligt bij het opleidingshoofd.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als goed.

De opleiding beschrijft haar visie op opleiden uitgebreid in het zelfevaluatierapport. Opvallend voor de commissie is de veelheid aan modellen en invalshoeken die de opleiding hanteert om haar visie te definiëren. Zo stelt de opleiding "Wij gaan met alle gemotiveerde en getalenteerde studenten op weg. Zij zijn overtuigd van hun beroepskeuze en plaatsen in die keuze kinderen in het middelpunt. We vormen leerkrachten die 'goesting' hebben in leren en onderwijs in al hun vormen. Deze leerkrachten zijn didactisch, pedagogisch en inhoudelijk zeer sterk." De opleiding streeft in haar visie naar leerkrachten die zich voor een betere wereld engageren en die een rol opnemen in elke school, hoe divers ook. Naast een focus op gelijke kansen, streeft de opleiding ook naar innovatie voor de toekomst door op een kritische en constructieve manier de studenten uit te dagen om vorm te geven aan hun persoonlijke en professionele levensbeschouwelijke identiteit. De opleiding zet in op zelfgestuurd leren dat gebaseerd is op reflectie. De opleiding wil geleidelijk van sterke sturing over gedeelde sturing naar zelfsturing als stimulans tot levenslang leren gaan. Ze zet in op resultaten en op competentiegericht en coöperatief onderwijs. Via een grote variatie aan didactische werkvormen in betekenisvolle contexten in combinatie met een brede basiskennis, vaardigheden en attitudes, wil de opleiding studenten afleveren die deze competenties in de praktijk met goed resultaat kunnen toepassen en integreren. De opleiding kiest bewust om de verantwoordelijkheid te delen met het werkveld en met vertrowwen samen te werken. De hoeveelheid aan modellen en invalshoeken zijn volgens de commissie kenmerkend voor de opleiding, aangezien het hier om een bewuste keuze gaat. Bovendien weet de opleiding de verschillende invalshoeken te koppelen aan de krachtige leeromgeving.

Naast deze elementen beschrijft de opleiding in haar visietekst de verschillende speerpunten die ze hanteert. Zo vormt vanaf juni 2011 het concept 'onderwijs op maat' (OOM), ontwikkeld binnen de lerarenopleiding, de basis voor de nieuwe KdG-onderwijsvisie. Dit kader kan samengevat worden aan de hand van de volgende pijlers: oriëntatie, differentiatie en profilering. Naast OOM vormt ook het concept 'Professioneel ontwikkelende leerschool' (POLS) een speerpunt van de opleiding. Binnen het kader van POLS streeft de opleiding naar een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking met een school of scholengemeenschap. Daarnaast wil de opleiding eenzelfde relatie met de studenten door studentgecentreerd onderwijs aan te bieden via flexibele en persoonlijke trajecten, ruimte voor keuzemogelijkheden, maar ook via een vlot contact tussen opleiders en studenten. De opleiding maakt gebruik van het model van de 'krachtige leeromgeving' (R. Boonen, *Carpe Didactica*, 1994) om deze elementen van visie, profilering en didactische principes te implementeren in de opleiding. Dit model werd door de opleiding verder ontwikkeld en vertaald naar de actuele onderwijssetting. Daarbovenop zet de opleiding in op het maximaal ontplooien van de talenten van de studenten en op de ontwikkeling van hun diversiteitscompetenties. Verderop in het zelfevaluatierapport geeft de opleiding aan dat ze ook de taalcompetenties en de internationaliseringscompetenties sterk nastreeft in het programma.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voren dat visie en profilering gekend zijn bij studenten, alumni en werkveld, en deel uitmaken van een gedragen en doorleefde opleidingscultuur. Als sterke elementen binnen de profilering komen de betrokkenheid bij en aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van iedere student, de aandacht voor een krachtige leeromgeving, de internationale focus en de samenwerking met het werkveld sterk naar voren. Zowel docenten, studenten, alumni als werkveld benoemen deze elementen als sterktes van de opleiding.

De commissie meent dat de opleiding voldoende ambitieus is in haar visie. Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie wel vast dat er nog ruimte is om explicieter aandacht te besteden aan de grootstedelijke context waarin de opleiding zich situeert.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de

KdG heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012 – 2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding heeft geopteerd om bij de vertaalslag van de domeinspecifieke leerresultaten naar opleidingsspecifieke leerresultaten vast te houden aan de basiscompetenties. Daarbovenop laat de opleiding zich leiden in haar plannen en activiteiten door bijkomende competenties die apart worden opgenomen in de interne documenten zoals studiewijzers. Deze competenties zijn al dan niet hogeschoolbreed en worden geformuleerd op het gebied van taal, internationalisering en diversiteit. Naast deze competenties worden ook acht en soms tien extra attitudes nagestreefd in het programma. Gezien de integrale overname van de basiscompetenties als opleidingsspecifieke leerresultaten sluiten ze aan bij de actuele eisen van het beroepenveld en het vakgebied. In die combinatie passen de opleidingsspecifieke leerresultaten automatisch binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk (niveau 6) als ook binnen het gevalideerde domeinspecifieke leerresultatenkader. Verder ziet de commissie het naast elkaar bestaan van een heldere en concrete visie, de generieke opleidingsspecifieke leerresultaten en de bijkomende sets van competenties en attitudes als een gemiste kans om zich als opleiding met de bestaande sterke missie, visie en profilering duidelijk te profileren bij externen. Aangezien alle opleidingen moeten voldoen aan de basiscompetenties, gezien hun decretaal karakter, vormen deze namelijk geen element in de profilering van een opleiding. De commissie beveelt de opleiding dan ook aan om de oefening te starten om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties en de bijkomende competenties en attitudes te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Ze ziet dergelijk kader als een absolute meerwaarde zowel voor de profilering van de opleiding ten aanzien van de maatschappij als ook voor de afgestudeerden bij hun eerste stappen op de arbeidsmarkt. De commissie wil de opleiding stimuleren om het opstellen van het eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader aan te grijpen om de nagestreefde ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden te expliciteren in het opleidingsspecifiek leerresultatenkader. De commissie trof alvast een aantal goede inhoudelijke aanzetten voor opleidingsspecifiek leerresultaten terug in het beleidsplan 2009-2015.

De opleiding benadert de competentieverwerving als een permanent proces van levenslang leren in een aaneenschakeling van formeel en informeel leren in uiteenlopende contexten. De commissie stelt vast dat de opleiding veel belang hecht aan het competentiegericht opleiden, in het bijzonder voor de micro-onderwijsprocessen. De commissie meent dat de opleiding daarnaast meer aandacht dient te besteden om ook de competenties op meso-niveau op voldoende hoog niveau te realiseren. Het gaat dan om thema's als aandacht voor kwaliteitszorg, verandermanagement, de leraar als teamlid, ... Deze thema's komen overeen met de functionele gehelen 6 tot en met 9. De commissie adviseert om in overleg met het werkveld na te gaan hoe de aandacht voor zowel micro- als meso-onderwijsprocessen op een voldoende hoog niveau gedefinieerd kan worden in de opleidingsspecifieke leerresultaten.

Een concrete beschrijving van wat de opleiding van alle studenten verwacht, is evenwel niet uitgewerkt. In functie van het bewaken van het programma en het opstellen van de toetsing, beveelt de commissie aan om dergelijke minimumverwachtingen concreet te definiëren. De commissie moedigt de opleiding ook aan om verder te werken aan het concretiseren van de nagestreefde beheersingsniveaus (basis, integratie en expert). Aangezien de basiscompetenties geen niveaudecriptoren bevatten, zou een dergelijke concretisering immers duidelijker kunnen maken wat de minimumverwachtingen zijn. De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een intens contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg is, zoals aanbevolen door de vorige visitatiecommissie verder structureel verankerd in het 'resonantieoverleg met het werkveld'. Het werkveld geeft tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking binnen dit overleg, naast de veelvuldige informele contacten, sterk te waarderen. Daarnaast heeft de opleiding met het POLS-project een uniek en intens samenwerkingsverband uitgebouwd met de stagescholen.

Concluderend stelt de commissie vast dat de opleiding een veelheid van modellen en invalshoeken hanteert. Het Onderwijs op maatconcept staat daarbij evenwel centraal als basis voor de vormgeving van het programma. Deze aanpak is bekend bij alle betrokkenen. Inhoudelijk heeft de opleiding ervoor gekozen om de domeinspecifieke leerresultaten vooralsnog over te nemen als opleidingsspecifieke leerresultaten en inhoudelijke profileeringselementen dus niet te verankeren in de nagestreefde leerresultaten. De commissie heeft begrip voor het feit dat dit op het moment van het

visitatiebezoek nog niet gebeurd was, maar vindt het essentieel dat de opleiding werk maakt van het expliciteren van een eigen opleidingsspecifiek leerresultatenkader dat als basis dient voor de inhoudelijke invulling van de opleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als goed.

De opleiding biedt twee trajecten aan; het regulier traject en het verkorte traject. Beide trajecten worden op basis van het Onderwijs op maatconcept vormgegeven waarbij ten aanzien van studenten duidelijke verwachtingen worden geformuleerd en vervolgens nagegaan wordt op welke wijze studenten ondersteund kunnen worden in het realiseren van deze verwachtingen. De commissie waardeert deze aanpak.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. Indien de opleidingsonderdelen verschillende delen bevatten worden telkens per deel specifieke leerdoelen geformuleerd. De opleiding kiest ervoor om in het programma vooral aandacht te besteden aan de basiscompetenties 1 tot 5 (begeleider, opvoeder, inhoudelijk expert, organisator, innovator en onderzoeker) en de basiscompetentie 10 (cultuurparticipant). De basiscompetenties 6 tot 9 (partner van ouders en externen, lid van het schoolteam en onderwijsgemeenschap) komen minder aan bod in het programma en komen slechts aan bod tijdens de zelfstandige stage in het derde modeldeeltraject. De opleiding merkt terecht op dat deze competenties best in authentieke leersituaties worden aangeleerd. De commissie meent dat de samenwerking met POLS-scholen zou moeten toelaten om sterker op de ontwikkeling van deze competenties in te zetten.

Het traject in dagonderwijs (ook regulier traject genoemd) telt 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit drie modeldeeltrajecten van 60 studiepunten. In het regulier traject implementeerde de opleiding in 2012-2013 een hernieuwd curriculum. In de eerste drie semesters wordt er gewerkt met opleidingsonderdelen die samenvallen met de vakinhouden zoals aangeboden in de basisschool (wiskunde, Frans, Nederlands, wereldoriëntatie, muzische vorming, godsdienst en beweging). Het aantal con-

tacturen en studiepunten toegekend aan deze opleidingsonderdelen komt overeen met de contacturen in het lager onderwijs. Deze vakinhoudelijke opleidingsonderdelen worden aangevuld met afzonderlijke opleidingsonderdelen rond basisdidactiek. In functie van het Onderwijs op maat-concept, kent het programma een scharniermoment halfweg het tweede modeldeeltraject waarbij een vast aanbod van enkelvoudige opleidingsonderdelen overgaat naar een thematisch geïntegreerd (keuze)aanbod. Vanaf het vierde semester wordt de opleiding dus volledig anders opgebouwd en wordt er gewerkt met samengestelde opleidingsonderdelen (modules) waarbij de focus ligt op het verwerven van competenties. Er wordt thematisch en geïntegreerd gewerkt waarbij vakinhouden en (vak)didactiek samen aan bod komen. Naarmate het programma vordert krijgen studenten meer keuzemogelijkheden om zich te specialiseren. De commissie waardeert deze opbouw van het programma.

Sinds september 2010 wordt een apart traject voor werkstudenten aangeboden. Met dit traject speelt de opleiding in op het toenemende leraarentekort in de stad Antwerpen door zij-instroom in het beroep te faciliteren. Om in te kunnen spelen op de grote vraag van zowel potentiële studenten als het werkveld zijn voldoende financiële middelen, voldoende stageplaatsen en aanpassingen aan het curriculum en onderwijsvormen in functie van flexibilisering onontbeerlijk. De commissie beveelt de instelling aan hier werk van te maken. Nu moeten immers nog heel wat studenten geweigerd worden wegens te weinig capaciteit.

Het traject voor werkstudenten loopt parallel met de reguliere opleiding, waarbij studenten wel een aparte groep vormen met een studieprogramma op maat. In dit studietraject moeten studenten in 1 jaar of 1,5 jaar de startcompetenties voor leraar lager onderwijs verwerven. Dit is mogelijk door rekening te houden met de eerder verworven kwalificaties en/of competenties. Onafhankelijk van de gevolgde bachelor- of masteropleiding die voordien gevolgd werd, wordt een basispakket van vrijstellingen verleend. De commissie beveelt aan om dit pakket te heroverwegen. Kennis en competenties die in andere domeinen ontwikkeld zijn, zijn immers niet noodzakelijk zonder meer transfereerbaar naar het lager onderwijs. De commissie adviseert dan ook om bij het opstellen van de verkorte trajecten meer aandacht te hebben voor de EVC/EVK's van de individuele student. Dit sluit ook aan bij de opleidingsvisie van 'onderwijs op maat'.

Omwille van de herkenbaarheid, intern en in het werkveld, loopt het curriculum van de verkorte trajecten zo veel mogelijk gelijk met het curriculum

van het regulier traject. Inhouden uit het regulier traject worden evenwel compacter aangeboden in opleidingsonderdelen die grotere gehelen behandelen binnen minder studiepunten. Afhankelijk van de vooropleiding, worden er verschillende studietrajecten samengesteld (bv. voor studenten met een diploma Kleuteronderwijs of Secundair onderwijs). De commissie betreurt het wel dat de opleiding weinig gebruik maakt van de ervaring en competenties van de groep studenten uit het werktraject. Deze ervaring en competenties zouden beter kunnen benut worden in de leeromgeving, zeker indien de opleiding interactie zou creëren tussen studenten in het werkstudententraject en in het reguliere traject.

Het concept van de 'krachtige leeromgeving' wordt adequaat in het programma omgezet. Docenten nemen het schema op in de eigen cursus en lesmaterialen zodat de pedagogisch-didactische component continu onder de aandacht wordt gebracht en de link met de vakdidactiek wordt geëxpliciteerd. Deze uitwerking getuigt ook van een gepaste inzet van een waaier aan leeractiviteiten: naast klassieke hoorcolleges zijn er werkcolleges, workshops, demonstraties en wordt er gebruik gemaakt van microteaching. Er wordt vaak gewerkt met kleine leergroepen die deze interactieve werkvormen mogelijk maken. De commissie acht dit uitzonderlijk voor een opleiding met veel studenten en wil hiervoor dan ook haar bewondering uitspreken. Het lesgeven in kleine groepen vergroot niet alleen de betrokkenheid van studenten op het eigen leerproces, maar de studenten worden hierdoor expliciet gestimuleerd om initiatief te nemen in hun leerproces. De commissie ziet het groeiboek hiervan als een mooi voorbeeld. De studenten verwoorden hierin hun gedachten, meningen, ervaringen, zorgen en reflecties. Het is geen evaluatie-instrument, maar een leermiddel. Het groeiboek biedt de studenten inzicht in hun eigen rol als persoon, lerende en beginnende leraar en schenkt daarbij zowel aandacht aan talenten als aan werkpunten. In functie van het Onderwijs op maat wil de opleiding ook ruime keuzemogelijkheden aanbieden. De studenten geven aan dat het aantal inschrijvingen per keuze beperkt is, waardoor ze niet altijd kunnen inschrijven voor hun eerste keuze. Ook omwille van praktisch-organisatorische en financiële redenen blijkt het niet mogelijk om alle studenten hun eerste keuze te bieden. Dit leidt tot frustraties bij studenten. De commissie wil dan ook aanbevelen om het OOM nog meer in praktijk te brengen en organisatorische belemmeringen weg te werken. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding een antwoord probeert te bieden op de toegenomen diversiteit bij studenten.

De opleiding participeert aan het ELAnt-project diversiteit en taal. Het doel is diversiteitscompetenties binnen de opleiding te concretiseren en het gedachtegoed van taalgericht vakonderwijs verder te dissemineren. Sinds het academiejaar 2013-2014 werkt de opleiding in diverse opleidingsonderdelen aan zes diversiteitscompetenties. Wat betreft het taalbeleid meent de commissie dat de opleiding reeds goede stappen heeft gezet. De taalvolgfiche vond de commissie een mooi initiatief. De commissie raadt de opleiding wel aan om de focus niet enkel te leggen op een vormgericht taalbeleid (grammatica en spelling), maar ook voldoende aandacht te hebben voor de cognitieve taalvaardigheden die een leraar in zijn beroepsuitoefening nodig heeft.

Er wordt tevens een duidelijk ICT-beleid gevoerd, waarbij de ICT-beleidslijnen geïntegreerd wordt in alle vakken en worden gekoppeld aan concrete activiteiten van alle lectoren. Het ICT-beleid is wervend en getuigt van voldoende expertise.

Verder heeft de opleiding de voorbije jaren werk gemaakt van het uitwerken van een leerlijn onderzoeksvaardigheden in de opleiding. Daarvoor werden de nodige aanpassingen gedaan aan het programma, leerinhouden toegevoegd aan opleidingsonderdelen en passend studiemateriaal voorzien. De commissie stelt echter vast dat het docententeam nog niet steeds op dezelfde golflengte zit wat betreft de vormgeving van de bachelorproef. De commissie adviseert dan ook om op korte termijn de nodige stappen te ondernemen om tot een gedragen visie te komen bij alle docenten. De commissie hoopt dat hieraan de nodige aandacht zal besteed worden in het voor 2014-2015 geplande professionaliseringsplan (zie verder). In het traject voor werkstudenten is geen bachelorproef opgenomen. Er wordt immers van uitgegaan dat deze studenten de nodige onderzoeksvaardigheden verworven hebben in hun vooropleiding. Hoewel de commissie meent dat de toetsing voldoende garanties biedt om bij de studenten uit het werkstudententraject de nagestreefde leerresultaten te bereiken (zie GKW3), meent ze dat ook voor deze studenten zinvol zou zijn om een geïntegreerd eindwerk uit te werken waarin ze de onderzoeksvaardigheden uit hun vooropleiding combineren met de in de opleiding ontwikkelde onderzoeksvaardigheden.

De opleiding voorziet praktijkervaring in zowel het eerste, tweede als derde modeldeeltraject. De opleiding maakt onderscheid tussen twee soorten preservicetrainingen, enerzijds intra muros (bv. microteaching, praktijksimulaties, training in praktijkvaardigheden) en anderzijds extra muros (bv. de verplichte stages in scholen en aanverwante instellingen). De stage in

het eerste modeldeeltraject bestaat uit twee delen. Tijdens het eerste semester ligt de focus op observeren en participeren. In het tweede semester is er de realisatiestage waarbij studenten effectief lesgeven. In totaal geven studenten 18 lessen, bij voorkeur in het tweede, derde of vierde leerjaar. In het derde semester lopen studenten opnieuw stage in het tweede, derde en vierde leerjaar en nemen studenten alle lessen over van de mentor. In het vierde semester is er een gelijkaardige stageperiode voorzien in de derde graad van de lagere school. In het vijfde semester is er een stage in het eerste leerjaar voorzien. De afsluitende stage voorziet in vier weken stage waarbij alle taken van de mentor worden overgenomen. Daarnaast zijn er nog twee stageweken voorzien die de student in overleg met de directie van de stageschool divers kan invullen met openluchtklassen, zorgstage, huiswerkbegeleiding,.... Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken daarvoor bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden wel duidelijk gecommuniceerd zowel naar studenten als naar mentoren.

Om invulling te kunnen geven aan een intensievere samenwerking met het werkveld, bouwt de opleiding partnerschappen op met specifieke scholen. Deze scholen worden POLS-scholen (Professioneel ontwikkelende leerscholen) genoemd. Dit is een partnerschap, gericht op een optimale samenwerking tussen school of scholengemeenschap en een lerarenopleiding. De samenwerking verloopt niet enkel met het reguliere basisonderwijs maar ook met methodescholen, buitengewoon onderwijs en basisscholen in Wallonië in het kader van immersieonderwijs. De ontwikkeling van POLS-scholen werd ondersteund door ELAnt, het expertisenetwerk Lerarenopleidingen Antwerpen. Naast een continue professionele ontwikkeling van de meer ervaren leraren en lerarenopleiders, wil de opleiding ook samen met de scholen en scholengemeenschappen inzetten op de ontwikkeling van kandidaatleraren en beginnende collega's. Ondersteund door permanent onderzoek wil ze bouwen aan een 'lerende gemeenschap', waarin voortdurend wordt gezocht naar mogelijkheden om het leren en onderwijzen te verbeteren. De opleiding voorziet in het POLS-project niet alleen de nodige mentorenopleiding, maar werkt ook met mentorcoaches. De inzet van mentorcoaches voor mentoren en leertrajectbegeleiders voor studenten zijn een duidelijke meerwaarde voor zowel mentoren als studenten en verhogen zichtbaar het leerrendement van de stage voor studenten.

Studenten geven aan dat de overgang van het eerste naar het tweede jaar wat betreft stage, groot is. De commissie beveelt aan om in het kader van

het POLS-project na te gaan wat de mogelijkheden zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten plaatsvinden alsook vroeger te introduceren in de opleiding. De opleiding begroot de effectieve praktijkervaring (zowel intra als extra muros preservicetraining) op 45 studiepunten en voldoet hiermee aan de decretale verplichtingen.¹

De stageplaatsen die de opleiding aanbiedt bevinden zich nagenoeg allemaal in Antwerpen en de provincie Antwerpen. Ondanks het grote markt-aandeel van het stedelijk onderwijs in de stad Antwerpen kan de opleiding slechts beperkt rekenen op mentoren binnen dit net. Studenten geven bovendien aan dat ze zich onvoldoende voorbereid voelen om te functioneren in een grootstedelijke context. Een aantal studenten geven aan dat zij niet allemaal de mogelijkheid hebben om in deze context stage te lopen. De commissie adviseert dan ook om de band met het Stedelijk onderwijs te versterken en meer aandacht te besteden aan de grootstedelijke context tijdens de theoretische en praktische voorbereiding op de stage. De opleiding hoopt door een betere samenwerking met het stedelijk onderwijsnet ook in de stad Antwerpen meer stageplaatsen te kunnen aanbieden.

De commissie stelt vast dat in de scholen die nog niet betrokken zijn binnen het POLS-project de kwaliteit van de stagebegeleiding over het algemeen lager ligt en minder geborgd wordt. Zo blijken mentoren er minder goed op de hoogte te zijn van de beoogde leerresultaten waardoor studenten niet steeds de nodige verantwoordelijkheid en/of taken krijgen. De opleiding is zich bewust van de nood aan kwaliteitsvolle stageplaatsen, maar kan met de beschikbare middelen op dit moment het POLS-project niet uitrollen over alle betrokken stagescholen.

De doorstroom in de huidige trajecten is goed voor studenten die voltijds studeren en die reeds een bachelor in Kleuter- of Secundair onderwijs behaalden, die recent een ander bachelordiploma behaalden of die reeds langere tijd een bachelordiploma behaalden en reeds werkervaring hebben. De doorstroom in de huidige trajecten is evenwel niet goed voor studenten die naast de opleiding nog een (deeltijdse) job uitoefenen. De commissie vindt dit problematisch voor een opleiding die zich richt op werkstudenten. Op het vlak van internationalisering is de opleiding sterk actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil de opleiding studenten via de 'GA WEG'-campagne stimuleren om een buitenlandse ervaring op te doen. De

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op 6.12.2006

opleiding haalt hiermee nu reeds bijna de doelstelling om 20% van de studenten een internationale ervaring te bieden. Jaarlijks ontvangt de opleiding een 35-tal inkomende studenten in een Engelstalig traject. Hiervoor werkt ze samen met de HUB, Vives Noord (KHBO) en Thomas More Kempen. Anderzijds heeft de opleiding ook in het kader van de docentenprofessionaliseringsactie ondernomen om de docentenmobiliteit te stimuleren en te faciliteren. Zowel voor de uitgaande en inkomende studenten en de docentenmobiliteit werkt de opleiding samen met een vast aantal partners. In Vlaanderen zijn dit de partners van het Interactumverband. Voor Wallonië en Europa kadert de samenwerking in het Association Comeniusnetwerk. Initiatieven buiten Europa passen in het kader van de universitaire ontwikkelingssamenwerking. De commissie waardeert de geleverde inspanningen en stelt vast dat internationalisering doorheen de opleiding de nodige ruimte krijgt.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op beperkte maar voldoende aangepaste infrastructuur. De opleiding heeft bijna alle nodige infrastructuur op de eigen campus. Wanneer grotere aula's noodzakelijk zijn, kan de opleiding uitwijken naar de Campus Pothoek waar acht aula's ter beschikking zijn. De opleiding deelt de meeste infrastructuur met de andere opleidingen in het studiegebied Onderwijs. De opleiding kan naast standaard leslokalen rekenen op diverse lokalen voor muziek en beeld, expressie, ICT en sport. Recent werden een aantal lokalen voorzien van een smartboard. Studenten en docenten kunnen ook diverse multimedia-apparatuur ontlend zoals laptops, digitale camera's en fototoestellen, maar ook iPads voor gebruik op de campus. De mediatheek op de campus is volledig toegespitst op de lerarenopleiding, zowel op studenten als het werkveld en heeft een specifieke onderwijsondersteunende opdracht op de campus. De commissie stelde vast dat de mediatheek voorzien is van een grote collectie (vak)didactische boeken, handleidingen en tijdschriften.

De opleiding wordt gedragen door een gemotiveerd docentenkorps van 46 docenten (29,35 VTE). Daarnaast kan de opleiding rekenen op 16 medewerkers (11,65 VTE) die de opleidingen Kleuter- en Lager onderwijs administratief ondersteunen. Alle docenten hebben een masterdiploma, waarbij de voorkeur wordt gelegd voor docenten met een professionele bacheloropleiding Lager onderwijs en een aansluitende masteropleiding, dit om zowel de praktijkgerichtheid als de academische ervaring in te bedden in de leeromgeving van de opleiding. Het personeelsbeleid van de opleiding wordt vorm gegeven vanuit het Ontwikkelingsprofiel Vlaamse Lerarenopleider (VELOV). De opleiding heeft een uitgewerkt traject voor nieuwe docenten waarbij een

functioneringscyclus wordt geïmplementeerd. Er wordt een professionaliseringsplan voor de docenten uitgewerkt dat vanaf het academiejaar 2014-2015 zal worden geïmplementeerd. Elke docent heeft 5% VTE vrije ruimte per jaar om te werken aan professionalisering en internationalisering. Zowel individueel als via de opleidingsraad is er een aanbod aan professionaliseringsactiviteiten. Verschillende docenten zijn lid van nationale en internationale vakgroepen. Docenten krijgen de kans krijgen om een duidelijke onderzoekende houding aan te nemen en worden hierin gestimuleerd en gesteund door het management van de opleiding. Docenten krijgen ook de mogelijkheid om hun praktijkervaring te versterken via korte stages in de basisschool. De opleiding stelde vast dat er binnen het docententeam een snelle generatiewissel plaatsvindt, waardoor de nood aan aanvangsbegeleiding sterk toegenomen is. Daarom worden sinds 2013-2014 ervaren docenten ingeschakeld om naast het hogeschoolbrede onthaaltraject opleidings specifieke aanvangsbegeleiding te voorzien. Op het vlak van docentenprofessionalisering wenst de opleiding in de nabije toekomst sterk in te zetten op het stimuleren van de onderzoeksgerichte, reflectieve en innovatieve houding van docenten alsook de brug naar de praktijk te versterken.

De opleiding wil inspelen op de diversiteit van de instromende, doorstromende en uitstromende student en daarbij de studievoortgang bevorderen. Daarom heeft ze in het kader van het Onderwijs op maat, werk gemaakt van diverse initiatieven om de slaagkansen van studenten te verhogen. De opleiding heeft een uitgewerkt instroombeleid dat zowel inspeelt op het beginniveau alsook op de studiekeuze van studenten. De opleiding organiseert beginassessments voor alle vakgebieden. Aan de hand van de resultaten worden studenten geadviseerd om een specifiek traject te volgen, waarbij ofwel aandacht gegeven wordt aan verdieping ofwel ruimte wordt gecreëerd voor remediëring. Voor specifieke trajecten werkt de opleiding samen met de centra voor volwassenonderwijs (CVO). De inspanningen met betrekking tot het instroombeleid zijn zichtbaar in de lagere drop-outcijfers dan gemiddeld voor de opleiding. De opleiding kampt dan wel weer met een hogere drop-out dan gemiddeld in het tweede en derde modeldeeltraject van de opleiding. De drop-out in het tweede en derde modeldeeltraject schrijft de opleiding echter toe aan de stagecomponent. De stage in het tweede modeldeeltraject van de opleiding is een struikelblok omdat een aantal competenties samenkomen, waaronder de didactische en vakinhoudelijke competenties. De commissie meent dat de opleiding een coherent beleid voert inzake instroom- en doorstroombegeleiding, en wil de opleiding verder stimuleren om alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op te volgen en blijvend bij te sturen waar nodig.

De commissie stelt vast studenten ruim de mogelijkheid tot inspraak hebben bij het beleid en de organisatie van de opleiding. De huidige organisatie van de studentenparticipatie via Plus+ maakt echter dat studentenparticipatie zich niet onafhankelijk van de opleiding kan organiseren. De commissie adviseert de opleiding om, in de lijn van de benadering van het participatiedecreet, een onafhankelijke studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau te helpen uitbouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken tijdens het bezoek, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren. Door de inspraakmogelijkheden heeft het werkveld zowel inspraak als inzicht in de acties binnen het kader van de kwaliteitszorg van de opleiding alsook op het vlak van curriculumontwikkelingen. De commissie meent dat de evolutie die de opleiding de voorbije jaren heeft doorgemaakt, aantoonde dat onderwijsvisities een belangrijke stimulans kunnen zijn in de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur in een opleiding. Zo draagt het OOM, het POLS-project en de wijze waarop de leerbegeleiding wordt georganiseerd in belangrijke mate bij aan het creëren van een samenhangende leeromgeving voor de opleiding. Ook het beleid omtrent internationalisering en de wijze waarop ICT in het programma zijn geïntegreerd alsook docenten ervoor worden geprofessionaliseerd dragen bij tot de kwaliteit van het onderwijsproces. De commissie is overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van het management van de opleiding, alle docenten én het werkveld. Ze spreekt hiervoor dan ook haar waardering uit.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basis-kwaliteit uitstijgt met betrekking tot GKW 2. Daarom kent de commissie de score 'goed' toe. Sterke punten van de opleiding waren o.a. het Onderwijs op maatconcept en de werking van de POLS-scholen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs, voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten, als voldoende.

Op basis van het zelfevaluatie-rapport, de documenten ter inzage en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding tot op heden nog geen opleidingsspecifieke visie op het toetsbeleid heeft uitgewerkt. De opleiding heeft er voor gekozen om heel praktisch aan de slag te gaan met de hogeschoolbrede tekst rond toetsbeleid. Ze startte in het academiejaar 2012-2013 met het in kaart brengen van het assessment in de opleiding. De opleiding heeft werk gemaakt van het in kaart brengen van de toetspraktijk. Hiervoor werd een toetsmatrix opgesteld waarbij werd gekeken naar de getoetste leerresultaten, de evaluatievormen, de communicatie en de feedback. In een tweede fase wordt een analyse gemaakt van de bestaande toetspraktijk aan de hand van SWOT-analyse, gevolgd door het opstellen van een verbeterplan. De opleiding plant om in de loop van 2014-2015 werk te maken van een eigen visie op toetsen. Daarnaast heeft de opleiding de ambitie om te werken aan de transparantie van de toetsing en evaluatie in de opleiding, de professionalisering van docenten wat betreft toetsing, de kwaliteitsbewaking van de toetsing via een onafhankelijke toetscommissie en het bewaken van het gerealiseerd eindniveau binnen niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. De commissie beurt dat het toetsbeleid nog niet op punt staat, maar waardeert wel dat de opleiding is gestart met het uitwerken van een gestructureerd en coherent toetsbeleid. Ze wil de opleiding stimuleren om de ambitieuze acties zoals opgenomen in het verbeterplan binnen de vooropgestelde termijnen te realiseren.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding, maar slechts in beperkte mate geïntegreerd getoetst worden. De opleiding geeft zelf aan dat ze hier werk wil van maken. De opleiding geeft aan dat de huidige opleidingsspecifieke leerresultaten onvoldoende handvatten bieden om een duidelijke niveaubepaling aan te duiden. Ze wil dan ook werk maken van deze duidelijke niveaubepaling in de nabije toekomst. De commissie ziet ruimte om zowel de formulering van de opleidingsspecifieke leerresultaten te verbeteren (zie GKW 1), alsook de toetsing nog beter af te stemmen op de leerresultaten. Daarbij dient de opleiding meer aandacht te besteden aan het aantonen van niveau VKS 6 bij de toetsing binnen de opleiding. Ze steunt de opleiding in de initiatieven om tot een betere niveaubepaling te komen zodoende het niveau VKS 6 beter aan te tonen.

In het reguliere traject hanteert de opleiding een brede waaier aan evaluatievormen voor de summatieve toetsing, die naarmate de opleiding vordert, steeds meer gericht is op het evalueren van kennis, vaardigheden

en attitudes. Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de (schriftelijke) examens te garanderen, heeft de opleiding diverse instrumenten ontwikkeld. Zo stellen docenten uniforme modelantwoorden en verbeterleutels alsook uniforme scorewijzers en checklists op. De commissie stelt vast dat veel aandacht wordt besteed aan de formatieve toetsing. Zo krijgen studenten voor vaardigheden, taken, projecten,... steeds mondelinge of schriftelijke feedback. Hiervoor maken docenten gebruik van checklists en kijkwijzers, zodat deze formatieve toetsing systematisch en transparant verloopt. Ook peer-assessments worden vaak toegepast binnen de opleiding. De formatieve feedback kan zowel doorheen het jaar op vraag van de student, maar wordt in het kader van de schriftelijke en mondelinge examens tijdens de examenperiodes, ook ingeroosterd in de activiteiten van de opleiding. Tijdens deze vaste momenten kunnen examens ingekeken worden en kan feedback gevraagd worden aan de betrokken docenten. De commissie waardeert dan ook dat veel van de formatieve toetsing, in het bijzonder aan de hand van de gemeenschappelijke 'kijkwijzers' ook een officiële neerslag krijgt en bijgevolg ingezet kan worden in het leerproces van studenten.

Zoals de opleiding terecht zelf aangeeft is de opzet van toetsing in de verkorte opleiding vergelijkbaar met de meer klassieke toetspraktijk in het eerste modeldeeltraject van de reguliere opleiding en beantwoordt deze nog onvoldoende aan de meting van complexe competentieverwerving zoals in het reguliere derde studietraject. De commissie waardeert het dat in de opleiding vanaf 2013-14 de werk- en evaluatievormen meer afgestemd worden op maat van de doelgroep van het verkorte traject. Niettemin vindt de commissie op basis van de ingekeken toetsmaterialen wel dat de toetsing reeds aan de vereiste basiskwaliteit voldoet. Er wordt immers voor een groot aantal opleidingsonderdelen op behoorlijke wijze geïntegreerd getoetst. De stages vormen de belangrijkste momenten van geïntegreerde toetsing. Hiervoor werkte de opleiding een gedetailleerd stage-assessmentformulier uit, dat gebruikt wordt bij de beoordeling van de stages. Met behulp van de stage-assessmentformulieren verduidelijkt de opleiding aan welke criteria de student moet voldoen per opleidingsjaar. Uit de gesprekken met studenten en werkveld blijkt duidelijk dat de stagebeoordelingen aan de hand van de formulieren als betrouwbaar worden ervaren, maar desondanks soms afhankelijk zijn van momentopnames en van de betrokken leertrajectbegeleider. De commissie waardeert de systematische aanpak van de stagebeoordelingen waarbij de stagebezoeken, de gewaardeerde bijdrage van de mentoren en de bespreking binnen het volledige docententeam, maakt dat er sprake is van een valide en betrouw-

bare beoordeling. Ze wil de opleiding echter adviseren om de stagebeoordeling nog transparanter te laten verlopen en de nodige duiding te geven bij het tot stand komen van de punten.

De bachelorproef is voor studenten van het reguliere traject het sluitstuk van de opleiding. De opleiding wil hiermee nagaan of studenten startbekwaam zijn en in staat zijn om hun competentieontwikkeling in eigen regie willen en kunnen verder te zetten. De bachelorproef is vaak praktijkgericht. De gehanteerde onderzoeksmethode is afhankelijk van het onderwerp en wordt vastgelegd in overleg met de bachelorproefbegeleider. Naast een actieonderzoek is het mogelijk om te opteren voor de ontwikkeling van didactisch materiaal, een scriptie, of een specifieke benaderingsvorm toegespitst op het onderwerp. De bachelorproef wordt vaak uitgewerkt in samenwerking met externe organisaties of POLS-scholen. De opleiding voorziet individuele begeleiding via gesprekken en e-mail. De beoordeling gebeurt aan de hand van een uniforme checklist door de bachelorproefbegeleider en de tweede lezer waarbij zowel het product als de mondelinge presentatie wordt beoordeeld. De commissie stelt vast dat over het algemeen de resultaten van de onderzoeksopdrachten van voldoende hoog niveau zijn.

In het werkstudententraject is er geen bachelorproef voorzien omdat ervan uitgegaan wordt dat deze studenten hun onderzoeksvaardigheden al aangetoond hebben via een bachelorproef in hun vorige bachelor- of masteropleiding. Zoals eerder aangehaald, meent de commissie dat het van belang is ook de transfer van deze vaardigheden naar het beroep van leraar moet gemaakt worden en dat ook moet getoetst worden dat deze transfer effectief gemaakt wordt door studenten. De commissie vindt dat dit in voldoende mate gebeurt bij de geïntegreerde toetsing voor andere opleidingsonderdelen, maar vraagt wel om hier continue aandacht aan te blijven besteden.

De commissie stelt vast dat de ombudsfunctie binnen de opleiding wordt waargenomen door een docent van de opleiding. Deze dubbele functie leidt tot een niet-onafhankelijke positie die zowel voor de opleiding als de studenten niet wenselijk is. Op basis van de gesprekken stelt de commissie vast dat studenten dan ook bedenkingen hebben bij deze situatie. De commissie dringt aan om op korte termijn de ombudsfunctie toe te wijzen aan een persoon die onafhankelijk is van de opleiding zodat er geen schijn van partijdigheid heerst. Ze meent dat dit kan bijdragen tot een klimaat van vertrouwen en objectiviteit bij het behandelen van klachten met betrekking tot beoordeling en toetsing.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, heeft de commissie vastgesteld dat de afgestudeerden gegeerd zijn door het werkveld. Gezien de grote nood aan leerkrachten in en rond Antwerpen neemt de vraag naar afgestudeerden alsmaar toe. Ondanks het grote jobaanbod kiezen heel wat studenten echter voor een vervolopleiding. De opleiding heeft meegewerkt aan het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education. Uit de resultaten van bevragingen bij studenten, stagebegeleiders en mentoren blijkt dat de startbekwaamheid voldoende hoog wordt ingeschat. Studenten van KdG worden gewaardeerd voor hun competenties wat betreft samen school maken, functioneren binnen een klasgroep, kwaliteit bewaken, onderwijs ontwikkelen en professionele identiteit. Hiermee scoort de opleiding boven het gemiddelde van de deelnemende instellingen.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen.

Concluderend stelt de commissie vast dat de afgestudeerden gewaardeerd worden door het werkveld. Voorts is er binnen de opleiding een aanvang gemaakt met het opstellen van een toetsbeleid en dat er plannen bestaan om het toetsbeleid verder op punt te stellen. Op het moment van het visitatiebezoek was dit evenwel nog niet het geval. Ook kan de toetsing nog beter afgestemd worden op de opleidingsspecifieke leerresultaten op voorwaarde dat daarbij een concrete niveaubepaling wordt uitgewerkt. Niettemin is de toetspraktijk in het reguliere traject behoorlijk. In het verkorte traject voldoet de toetsing, maar dient deze nog verder versterkt worden een aangepast aan de concrete doelgroep.

Integraal eindoordeel van de commissie

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende voor zowel het traject in dagonderwijs als voor het traject voor werkstudenten.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Besteed meer aandacht aan de competenties op meso-niveau zodat deze op voldoende hoog niveau gerealiseerd worden. Ga in overleg met het werkveld na hoe deze competenties, alsook deze op micro-niveau op een voldoende hoog niveau gedefinieerd kunnen worden in de opleidingsspecifieke leerresultaten.
- Start de oefening om de missie, visie en profilering samen met de decretaal opgelegde basiscompetenties te integreren tot één duidelijk opleidingsspecifiek leerresultatenkader. Grijp deze oefening aan om de nagestreefde ICT-vaardigheden, taalvaardigheid alsook onderzoeksvaardigheden te expliciteren in het opleidingsspecifieke leerresultatenkader.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Breng het OOM nog meer in praktijk en werk organisatorische belemmeringen met o.a. de keuzemogelijkheden weg.
- Zet op korte termijn de nodige stappen om tot een gedragen visie te komen bij alle docenten wat betreft de vormgeving van de bachelorproef.
- Ga in het kader van het POLS-project na wat de mogelijkheden zijn om de praktijkervaring meer geleidelijk te laten plaatsvinden alsook vroeger te introduceren in de opleiding.
- Versterk de band met het Stedelijk onderwijs en besteed meer aandacht aan de grootstedelijke context tijdens de theoretische en praktische voorbereiding op de stage.
- Volg alle acties in het kader van het in- en doorstroombeleid goed op en blijf bijsturen waar nodig.
- Help, in lijn van de ontwikkelingen van het participatiedecreet, een onafhankelijke studentenvertegenwoordiging op opleidingsniveau uit te bouwen, zodat ook een formele participatie met studenten gerealiseerd wordt.
- Heb bij het opstellen van de verkorte trajecten meer aandacht voor de EVC/EVK's van de individuele student. Benut de ervaring en competenties van deze specifieke groep studenten beter in de leeromgeving, zowel in het verkorte traject, alsook in het reguliere traject.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Realiseer de ambitieuze acties zoals opgenomen in het verbeterplan binnen de vooropgestelde termijnen.

- Besteed meer aandacht aan het aantonen van niveau VKS 6 bij de toetsing binnen de opleiding.
- Laat de stagebeoordeling nog transparanter verlopen en geef de nodige duiding bij het tot stand komen van de punten.
- Wijs op korte termijn de ombudsfunctie toe aan een persoon die onafhankelijk is van de opleiding zodat er geen schijn van partijdigheid heerst.

KATHOLIEKE HOGESCHOOL LEUVEN

Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

SAMENVATTING Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Leuven

Op 13 en 14 oktober 2013 werd de Bachelor in het Onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven, in het kader van een onderwijsvisiteatie op haar kwaliteit geëvalueerd door een commissie van onafhankelijke experts. In deze samenvatting, die een momentopname weergeeft, worden de belangrijkste bevindingen van de commissie opgelijst.

Profilering

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven) is ingebed in het Departement Lerarenopleiding (DLO).

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs (alle varianten) telt 676 ingeschreven studenten en wordt aangeboden in een regulier traject op de Campus Leuven en de Campus Diest. Op de Campus Leuven wordt er eveneens een verkort traject in avond- en weekendonderwijs aangeboden.

De onderwijsvisie van de KHLeuven streeft naar een brede vorming en competentie-ontwikkelen onderwijs op maat in een stimulerende leeromgeving. De opleiding heeft deze benadering verder uitgewerkt in een eigen visie op de opleiding van aanstaande leraren. De opleiding wil een opleiding zijn waar competentie-ontwikkelen onderwijs en een ver-

ruimde visie op professionaliteit centraal staan en een stevige basiskennis aanwezig is.

De opleiding volgt de decretaal vastgelegde basiscompetenties, maar hanteert sinds 2008-2009 een nieuwe competentiematrix waarmee ze hieraan een eigen invulling geeft. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. Naast de professionele attitudes die in alle opleidingen van de KHLeuven voorop worden gesteld (bezieling, respect, initiatief nemen, samenwerken, zin voor initiatief) vindt de opleiding ook beslissingsvermogen, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, kritische ingesteldheid en verantwoordelijkheidszin essentieel.

Programma

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding maakt een onderscheid tussen de instroom-, doorstroom- en uitstroomfase. Zowel te Leuven als te Diest wordt de opleiding volgens hetzelfde curriculum aangeboden.

De opleiding voorziet praktijkervaring doorheen het hele curriculum. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding opteert voor een geleidelijke stageopbouw over de stagesemesters heen waarbij telkens een thema centraal staat. In het eerste semester ligt de focus op een brede kennismaking met de lagere school, de professionele houding en de eigen motivatie. Bijna wekelijks komt de student in de stageschool. In het tweede semester neemt de student meer de rol op van lesgever in specifieke klascontexten. In het derde semester geven studenten oefenlessen die uitmonden in een vierdaagse stage. De focus ligt op werkvormen en materiaalgebruik om zo onderbouwd en innoverend te werk te gaan. Werken met doelgroepen is de focus van de stage tijdens het vijfde semester. Deze stage wordt divers ingevuld. Zo participeren studenten in een school of instelling voor maatschappelijk kwetsbare kinderen. Daarnaast zijn ook een stage in het eerste leerjaar en een leezorgstage voorzien. De ingroeistage, het sluitstuk van de stagecomponent, duurt twaalf weken waarbij de student het volledige takenpakket overneemt en een openluchtklas begeleidt.

De bachelorproef neemt de vorm aan van een cluster van toetsen en afstudeerwerken en bestaat uit de ingroeistage en drie opleidingsonderdelen. Omwille van de keuze om het hele competentieprofiel te beoordelen, wor-

den er geen vrijstellingen verleend in het werktraject voor de onderdelen van de bachelorproef. De student verzamelt alle informatie uit de verschillende toetsvormen in een assessmentportfolio. Om het assessment beheersbaar te houden, werd het aantal competenties gereduceerd tot een zestal niet-compenseerbare competenties en een tweetal talentgerichte en schoolgerichte competenties. De student dient in een interview met onafhankelijke assessoren toelichting te geven bij de aangeleverde bewijsstukken.

Voor de meeste opleidingsonderdelen wordt cursusmateriaal uitgewerkt door de vakgroep op basis van handboeken, vakliteratuur, onderzoeken en eigen expertise. Een aantal cursussen wordt uitgegeven bij ACCO. Via de digitale leeromgeving kunnen docenten ook bijhorende presentaties, literatuurlijsten, websites, artikels,... ter beschikking stellen van de studenten. Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert.

De werkvormen zijn prima, maar door de grote studentenaantallen wordt er veelal op een klassieke wijze lesgegeven. Een meer creatieve invulling is wenselijk.

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via de klassieke studentenmobiliteit maar ook via andere 'windows of mobility'. Sinds twee jaar kunnen studenten ook op Noord-Zuidstage gaan. Hiervoor wordt samengewerkt met geselecteerde partners. De opleiding heeft ook diverse kleinere en kortere initiatieven waarbij studenten één of twee weken kennismaken met andere onderwijs-systemen in Nederland, Turkije en Slovaakse. Op het vlak van internationalisering@home worden er Engelstalige opleidingsonderdelen aangeboden, maar ook in andere opleidingsonderdelen is er aandacht voor internationale ervaringen.

Beoordeling en toetsing

De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties,...

Begeleiding en ondersteuning

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De infrastructuur op de campus te Diest wordt gedeeld met de opleiding kleuteronderwijs. Naast de nodige onderwijsruimtes, voorzien van multimedievoorzieningen, kan de opleiding ook rekenen op een PC-lokaal en een polyvalente ruimte. Slechts één lokaal is voorzien van een smartboard. Zowel in Diest als in Leuven zijn er specifieke vaklokalen voorzien. In Leuven deelt de opleiding de meeste infrastructuur met de opleidingen kleuteronderwijs en secundair onderwijs. In totaal zijn er zeven smartboards voorzien, waarvan vijf mobiele installaties.

De studie- en studentenbegeleiding omvat een aantal begeleidingsactiviteiten die de studenten informeren, adviseren en begeleiden, en dit vanaf instroom, via doorstroom tot uitstroom. Studenten kunnen inschrijven voor een zomercursus Frans of een gratis instapcursus Nederlands. Bij inschrijving kunnen studenten een oefenpakket wiskunde aankopen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

De opleiding heeft een diplomarendement per instromende cohorte dat aansluit bij het Vlaams gemiddelde.

Op basis van de bevragingen van het werkveld blijkt dat de afgestudeerden direct inzetbaar zijn met weinig tot geen ondersteuning. Meer dan 70% vindt dat de studenten van de KHLeuven beter of even goed zijn opgeleid dan afgestudeerden van andere opleidingen. Gelijkaardige beoordelingen worden gegeven door de afgestudeerden.

OPLEIDINGSRAPPORT Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs Katholieke Hogeschool Leuven

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven. De visitatiecommissie bezocht deze opleiding van 14 tot 15 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleiding aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten, de stagementoren, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De com-

missie heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examen-vragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, waaronder de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

Situering van de opleiding

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs van de Katholieke Hogeschool Leuven (KHLeuven) is ingebed in het Departement Lerarenopleiding (DLO). Daarnaast omvat de KHLeuven nog de departementen Economisch Hoger Onderwijs, Gezondheidszorg en Technologie en Sociale School. De hogeschool telt in 2012 zo'n 8.000 studenten verspreid over de verschillende campussen. De KHLeuven, KHLimburg en Groep T werken momenteel aan een fusie tegen januari 2016. De hogeschool hoopt door de grotere schaal en nauwe samenwerking met de KU Leuven binnen de Associatie KU Leuven de uitdagingen en de verwachtingen vanuit de samenleving beter aan te kunnen.

Het departement Lerarenopleiding heeft een campus te Leuven en een campus te Diest. Het opleidingsaanbod te Diest beperkt zich tot de opleiding Kleuteronderwijs en de opleiding Lager onderwijs. Op de campus te Leuven wordt deze opleidingen eveneens aangeboden, naast ook de opleiding Secundair onderwijs en diverse bachelor-na-bacheloropleidingen. Ook het Pedagogisch Didactisch Centrum Leuven (PDCL), de dienstverlening inzake nascholingen voor basis- en secundair onderwijs is gelegen op de campus Leuven.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs (alle varianten) telt 676 ingeschreven studenten en wordt aangeboden in een regulier traject op de Campus Leuven en de Campus Diest. Op de Campus Leuven wordt er eveneens een verkort traject in avond- en weekendonderwijs aangeboden.

De opleidingscommissie werkt in afstemming met de interdepartementale opleidingscommissie en het departementaal beleidsplan. De opleidingscommissie heeft een beslissingsbevoegdheid over alle onderwijskundige

thema's van de opleiding, met inbegrip van onderzoek, dienstverlening, kwaliteitszorg en participatie. De opleidingscommissie stelt het beleidsplan op en werkt in nauw overleg met de themagroepen en vakgroepen. De opleidingscommissie wordt voorgezeten door de opleidingshoofden (Leuven en Diest) en is samengesteld uit vijf verkozen docenten, de coördinator kwaliteitszorg, een tiental studentenvertegenwoordigers, een tiental mentoren en directies uit het werkveld en leden van de pedagogische begeleiding. De opleiding heeft sinds 2012 een zestal actieve themagroepen met een afgebakend takenpakket. Een lid van de opleidingscommissie zit de themagroep voor en garandeert de vlotte doorstroom van informatie. Naast de themagroepen werkt de opleiding ook met vakgroepen. Die zijn verantwoordelijk voor de realisatie van verschillende opleidingsonderdelen binnen de krijtlijnen van de opleidingscommissie. Ze zijn verbonden aan de leer domeinen van de lagere school of domeinoverschrijdend.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De onderwijsvisie van de KHLeuven streeft naar een brede vorming en competentie-ontwikkelen onderwijs op maat in een stimulerende leeromgeving. De opleiding heeft deze benadering verder uitgewerkt in een eigen visie op de opleiding van aanstaande leraren. De opleiding wil een opleiding zijn waar competentie-ontwikkelen onderwijs en een verruimde visie op professionaliteit centraal staan en een stevige basiskennis aanwezig is. Om deze visie op onderwijs te realiseren hanteert de opleiding een driedelige strategie. Ten eerste hanteert de opleiding een expliciet participatief beleid zowel in de beleidsvoering van de opleiding, als in de realisatie van de praktijkcomponent van de opleiding. Ten tweede hanteert de opleiding een onderzoeksmatige benadering van haar visie op onderwijs, onderwijsstrategie en -beleid. De (beleids)keuzes die de opleiding maakt zijn het resultaat van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en/of cyclisch kwaliteitsonderzoek. Ten derde heeft de opleiding gekozen voor multicampusonderwijs waarbij onderwijsvisie, strategie, en curriculum gemeenschappelijk worden ontwikkeld voor de opleiding te Leuven en te Diest.

Krachtens het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur van 30 april 2009 moeten alle hogescholen en universiteiten gezamenlijk de beoogde domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepalen van hun bachelor- en masteropleidingen. De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

van de KHLeuven heeft meegewerkt aan het domeinspecifieke leerresultatenkader voor de opleidingen Lager onderwijs. De domeinspecifieke leerresultaten zijn gebaseerd op het domeinspecifiek referentiekader dat werd gehanteerd tijdens de vorige onderwijsvisities in 2007 alsook op de basiscompetenties zoals vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering op 5.10.2007 (B.S. 17/1/2008). Dit kader werd in het academiejaar 2012–2013 gevalideerd door de NVAO en wordt daarmee op niveau 6 ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De opleiding hanteert sinds 2008-2009 een nieuwe competentiematrix waarmee ze een eigen invulling wilde geven aan de decretaal vastgelegde basiscompetenties. De opleiding werkte deze competentiematrix uit op basis van een empirisch-wetenschappelijk onderzoek. Deze competentiematrix stelt de professionele identiteit van de leraar centraal. Naast de professionele attitudes die in alle opleidingen van de KHLeuven voorop worden gesteld (bezieling, respect, initiatief nemen, samenwerken, zin voor initiatief) vindt de opleiding ook beslissingsvermogen, creatieve gerichtheid, flexibiliteit, kritische ingesteldheid en verantwoordelijkheidszin essentieel. Op basis van empirisch-wetenschappelijk onderzoek heeft de opleiding geopteerd om vier verantwoordelijkheden te onderscheiden: samen school maken, functioneren binnen een (klas)groep, kwaliteit bewaren, onderwijs ontwikkelen. Door deze vier verantwoordelijkheden op evenwaardige wijze naast elkaar te stellen, wil de opleiding gestalte geven aan haar visie op een verruimde professionaliteit van een leraar. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding de domeinspecifieke leerresultaten heeft vertaald in de eigen opleidingsspecifieke leerresultaten. De opleiding koppelde meerdere competenties aan elke verantwoordelijkheid, die op hun beurt worden vertaald in uitingsvormen of gedragsindicatoren. Hierdoor wil de opleiding ze herkenbaar en hanteerbaar maken voor zowel opleiding, werkveld als student. In het uitwerken van de competenties en gedragsindicatoren heeft de opleiding aandacht besteed aan zorg, cultuur-educatie, talenbeleid en multimedia.

Tijdens de gesprekken kwam duidelijk naar voor dat de onderwijsvisie, vertaald in het competentieprofiel van de opleiding, gekend waren bij studenten, alumni en werkveld. De competentiematrix fungeert duidelijk als gemeenschappelijk kader bij alle betrokkenen. De commissie waardeert dat de opleiding in samenwerking met alle actoren actief met het competentieprofiel aan de slag gaat en dit ook effectief inzet in de dagdagelijkse praktijk. Ze stelt vast dat het competentieprofiel houvast biedt bij het vormgeven van het onderwijsproces alsook bij het vormgeven van de toet-

sing en evaluatie binnen de opleiding. Het competentieprofiel is duidelijk niet alleen een gebruiksinstrument op alle niveaus zowel voor studenten, docenten, werkveld als beleid, maar tegelijk werd het competentieprofiel de voorbije jaren als inspirerend voorbeeld gebruikt in verschillende (inter)nationale instellingen.

De aansluiting van de opleiding bij de verwachtingen van het werkveld wordt via diverse kanalen gewaarborgd. De commissie stelt vast dat er een goed contact is tussen mentoren, stagescholen en docenten via de vele formele en informele contactmomenten. Het overleg verloopt officieel via de opleidingscommissie waarin mentoren, directies en andere vertegenwoordigers van het werkveld zijn opgenomen. Het werkveld wordt ook actief betrokken bij de vele projecten van de opleiding, al dan niet in het kader van de praktijkgericht onderzoek. Het werkveld gaf tijdens de gesprekken te kennen de samenwerking met de opleiding sterk te waarderen. Menervaart grote inspanningen vanwege de opleiding om in te spelen op de verwachtingen en de noden van het werkveld.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basis-kwaliteit uitstijgt voor wat betreft de eerste generieke kwaliteitswaarborg. Sterk punt van de opleiding is de competentiematrix die een eigen invulling geeft aan de decretale basiscompetenties en die gedragen wordt door alle betrokkenen. Bovendien fungeert de competentiematrix als een richtinggevend instrument voor de opleiding. Ook de sterke banden met het werkveld zijn pluspunten van de opleiding. De commissie meent dat alle kaders binnen de opleiding aanwezig zijn en dat deze bovendien goed zijn onderbouwd. De commissie meent dat het nu tijd is dat de opleiding buiten de lijntjes durft te kleuren en hierbij voldoende creativiteit en innovatie aan de dag legt. Dan kan de opleiding uitgroeien tot een internationaal voorbeeld.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als goed.

De opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs omvat 180 studiepunten. Het standaardprogramma bestaat uit driemaal 60 studiepunten. De opleiding maakt een onderscheid tussen de instroom-, doorstroom- en uitstroomfase. Zowel te Leuven als te Diest wordt de opleiding volgens hetzelfde curriculum aangeboden.

De opleiding kiest om in de instroom- en doorstroomfase te focussen op de inhoudelijke basiskennis van de student, gecombineerd met een toenevende praktijkcomponent. Voor elk leergebied van de lagere school komen de inhoudelijke basiskennis en de noodzakelijke (vak)didactiek aan bod. In de uitstroomfase wordt geopteerd voor een modulair systeem waarbij inhouden en praktijkervaringen rond specifieke doelgroepen en lerarentaken geïntegreerd worden aangeboden. Studenten krijgen ook meer ruimte om keuzes te maken onder andere via de bachelorproef. De opleidingsonderdelen worden gedurende alle fases ingedeeld in vijf modulegroepen: algemene (leraren)competenties, didactiek en praktijk, leergebiedgebonden competenties, Bachelorproef en keuzeopleidingsonderdelen.

De opleidingsspecifieke leerresultaten zijn gekoppeld aan de verschillende opleidingsonderdelen binnen het opleidingsprogramma. Deze informatie is opgenomen in de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen. In de ECTS-fiches vertalen de docenten de opleidingsspecifieke leerresultaten in concrete doelen en deze worden gekoppeld aan de aangeboden leerinhouden. De commissie stelt vast dat de opleiding en de docenten met grote zorgvuldigheid toelichting geven bij de doelstellingen, lesinhouden, cursusmateriaal en evaluatiemodaliteiten via de ECTS-fiches en via het cursusmateriaal. De commissie waardeert de inspanningen van docenten en de onderwijscoach met betrekking tot de studiewijzers. De ECTS-fiches en het cursusmateriaal geven niet alleen inzicht in de lesinhouden maar eveneens in de onderlinge relatie tussen doelstellingen, leerinhouden en toetsing per opleidingsonderdeel. De commissie stelt vast dat de informatie voor studenten bijgevolg helder en transparant is. De grote studentenaantallen, in de eerste plaats op de campus te Leuven, leiden tot traditionele werkvormen waaronder bij muzische vorming. Studenten geven aan dat de gekozen werkvormen aansluiten bij de verwachtingen maar desondanks wil de commissie de opleiding stimuleren om creatief na te denken over de werkvormen om alsnog zo veel mogelijk interactief onderwijs aan te bieden.

Op basis van de in het zelfevaluatie rapport aangeleverde documenten, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, uit de commissie haar tevredenheid over de opbouw van het curriculum. De commissie stelt vast dat de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het kernprogramma zorgt voor een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. Het competentieprofiel van de opleiding biedt hierbij duidelijk houvast aan alle actoren, maar vraagt grote inspanningen van studenten om inzicht te verwerven in de wijze waarop het programma

het competentieprofiel in praktijk brengt. De studenten geven aan dat de stagelijn duidelijk ervaren wordt en dat de andere opleidingsonderdelen goed zijn afgestemd op de stages, waardoor ze zich goed voorbereid voelen op deze stages. Studenten geven wel aan dat de leerlijn reflectievaardigheden te weinig opbouwend aan bod komt. De commissie sluit zich hierbij aan en adviseert om na te gaan wat de mogelijkheden zijn om de reflectievaardigheden in een leerlijn vorm te geven zodat er een duidelijk groeipad wordt uitgezet. De commissie meent dat het versterken van de feedback als een belangrijke bijdrage kan leveren om het leerproces te versterken.

Voor de meeste opleidingsonderdelen wordt cursusmateriaal uitgewerkt door de vakgroep op basis van handboeken, vakliteratuur, onderzoeken en eigen expertise. Een aantal cursussen wordt uitgegeven bij ACCO. Via de digitale leeromgeving kunnen docenten ook bijhorende presentaties, literatuurlijsten, websites, artikels... ter beschikking stellen van de studenten. Zowel de aangeboden handboeken, syllabi als het lesmateriaal op het online leerplatform zijn zorgvuldig opgebouwd volgens de richtlijnen van de opleiding, wat de helderheid bevordert. Een deel van het cursusmateriaal is of wordt momenteel door de docenten verder uitgewerkt tot volwaardige kwaliteitsvolle publicaties in boekvorm. De commissie waardeert dit goede cursusmateriaal en ziet de vele publicaties als een kwaliteitslabel voor het cursusmateriaal dat de opleiding hanteert.

De commissie stelt vast dat de opleiding aandachtig is om de studeerbaarheid van de opleiding te bewaken. Uit studentenbevragingen blijkt de perceptie van studenten vaak negatief. Eenmaal afgestudeerd zijn studenten echter minder negatief over de studeerbaarheid van de opleiding. Desondanks is de opleiding zich bewust van de zware belasting van studenten. De opleiding bewaakt de studeerbaarheid via het monitoren van de taakbelasting, het maken van een goede kalenderplanning en studenten te betrekken bij de evaluatie van opleidingsonderdelen. De commissie vraagt hierbij echter bijzondere aandacht voor de tweede fase van de opleiding, die door studenten als bijzonder zwaar wordt gevoeld. De opleiding wenst in de toekomst de leeractiviteiten efficiënter in te vullen en gebruik te maken van Blended Learning. De commissie wil de opleiding verder aanmoedigen om te rationaliseren in de contacturen, zodat docenten beter ingezet kunnen worden, maar ook studenten meer zelfsturend te werk kunnen gaan. De commissie stelde vast dat de opleiding hierin al de nodige ervaring heeft bij de inrichting van het werktraject.

De opleiding voorziet praktijkervaring doorheen het hele curriculum. Deze neemt zowel in omvang als complexiteit toe gedurende de opleiding. De opleiding herwerkte recent de praktijkcomponent, zodat er meer lange en bredere stages zijn, er meer zelfsturing is door studenten, de transparantie van organisatie, planning en evaluatie is vergroot, de werkdruk voor studenten en docenten beheersbaar blijft en er voldoende flexibiliteit is voor de toename van de individuele studietrajecten. De opleiding opteert voor een geleidelijke stageopbouw over de stagesemesters heen waarbij telkens een thema centraal staat. De inhoud van de opleidingsonderdelen sluiten zo nauw mogelijk aan bij de stagethema's, zodat onmiddellijk de link tussen theorie en praktijk kan worden gemaakt. In het eerste semester ligt de focus op een brede kennismaking met de lagere school, de professionele houding en de eigen motivatie. Bijna wekelijks komt de student in de stageschool. In het tweede semester neemt de student meer de rol op van lesgever in specifieke klascontexten. In het derde semester geven studenten oefenlessen die uitmonden in een vierdaagse stage. De focus ligt op werkvormen en materiaalgebruik om zo onderbouwd en innovierend te werk te gaan. Werken met doelgroepen is de focus van de stage tijdens het vijfde semester. Deze stage wordt divers ingevuld. Zo participeren studenten in een school of instelling voor maatschappelijk kwetsbare kinderen. Daarnaast zijn ook een stage in het eerste leerjaar en een leerzorgstage voorzien. De ingroeistage, het sluitstuk van de stagecomponent, duurt twaalf weken waarbij de student het volledige takenpakket overneemt en een openluchtklas begeleidt. Tijdens deze stage wordt ook het onderzoek in het kader van de bachelorproef uitgevoerd. De opleiding begroot de effectieve praktijkcomponent in de basisschool op 50 studiepunten. Daarnaast zijn er ook een aantal ondersteunende leeractiviteiten, waaronder bijvoorbeeld demonstratielessen, praktijkateliers en microteaching. De commissie stelt vast dat de opleiding voldoet aan de decretale verplichting van 45 studiepunten praktijkcomponent.¹

Studenten worden just-in-time voorbereid op de stages. Hiervoor wordt de nodige voorbereidingstijd voorzien in het lessenrooster, al geven studenten aan dat de periode van de stage en de weken daarvoor, bijzonder druk zijn. De verwachtingen worden via de stagebundel duidelijk gecommuniceerd naar studenten en mentoren. De mentoren worden op de hoogte gebracht van de verwachtingen via de verschillende mentorendagen. De commissie stelt vast dat de stagebegeleiding op de hogeschool adequaat en goed

¹ Decreet betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen, aangenomen door het Vlaams Parlement op (6.12.2006)

gestructureerd verloopt. Studenten geven aan dat ze steeds terechtkunnen bij de semestercoördinator en de vakdocenten, die vlot bereikbaar en behulpzaam zijn. De begeleiding op de stageschool is in de eerste plaats de taak van de mentoren. Hoewel zowel studenten als mentoren aangeven dat de betrokkenheid op de stageplaats eerder beperkt is, ondanks de sterke inhoudelijke sturing vanwege de opleiding, adviseert de commissie om verder de weg te bewandelen van het principe 'samen opleiden'. Een belangrijk aandachtspunt is de bijzonder hoge voorbereidingslast die studenten worden opgelegd. De commissie stelt vast dat de stageportfolio's met lesvoorbereidingen en reflectieverslagen dermate omvangrijk zijn dat zowel studenten als mentoren aangeven dat de map niet langer hanteerbaar is. Mentoren geven zelfs aan dat studenten dermate veel voorbereidingen dienen te maken, dat ze niet meer allemaal gelezen worden door de mentoren. De commissie dringt dan ook aan om op korte termijn grondig te reflecteren over het nut van dergelijke omvangrijke stageportfolio's. Ze ziet veel ruimte om te rationaliseren in de verplichte voorbereidingen zodat studenten en mentoren het stageportfolio terug zien als een nuttig ondersteuningsinstrument tijdens de praktijkcomponent van de opleiding.

Studenten zijn over het algemeen tevreden over de stagebegeleiding en waarderen de directe feedback bij een stagebezoek. Studenten geven aan dat de meerwaarde van een stagebezoek wel afhankelijk kan zijn van het moment en de expertise van de docent, aangezien die al dan niet aansluit bij de les die tijdens het bezoek wordt gegeven. Wanneer er een negatieve evaluatie is, waarderen studenten de uitgebreide feedback die ze daarbij krijgen, alsook de bijhorende begeleiding nadien (zie verder).

Op het vlak van internationalisering is de opleiding actief op verschillende terreinen. Enerzijds wil ze alle studenten betrekken bij een internationale ervaring via de klassieke studentenmobiliteit maar ook via andere 'windows of mobility'. Het aantal studenten dat op uitwisseling gaat is stabiel gebleven, maar de gemiddelde duur is toegenomen tot vier maanden. Sinds twee jaar kunnen studenten ook op Noord-Zuidstage gaan. Hiervoor wordt samengewerkt met geselecteerde partners. De opleiding heeft ook diverse kleinere en kortere initiatieven waarbij studenten één of twee weken kennismaken met andere onderwijssystemen in Nederland, Turkije en Slovaakse. Via het Prins Filipfonds worden er in het kader van immersie uitwisselingen met Waalse en Brusselse scholen aangeboden. Op het vlak van internationalisering@home worden er Engelstalige opleidingsonderdelen aangeboden, maar ook in andere opleidingsonderdelen is er aandacht voor internationale ervaringen. Op het niveau van beleid en professionalisering

van docenten wordt er werk gemaakt van uitwisseling van expertise en ervaringen via docentmobiliteit en gastdocenten. Op basis van het zelf-evaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat dankzij dit beleid studenten een buitenlandse ervaring hebben gehad. De Erasmus-ervaringen blijven eerder beperkt, maar de opleiding slaagt erin om via de internationale klas of Erasmus, inkomende studenten te verwelkomen en zo ook de internationalisering@home vorm te geven. Ze waardeert de inspanningen van de opleiding om zoveel mogelijk studenten te stimuleren om een internationale ervaring op te doen. De commissie stelt met tevredenheid vast dat in de voorbije jaren heel wat docenten hebben kunnen participeren aan internationale uitwisselingen voor docenten of aan studiereizen in het buitenland. De commissie ziet wel ruimte om het internationale netwerk te verbreden en ook niet-Nederlandse partnerschappen op te zetten.

De commissie stelt vast dat de opleiding kan rekenen op voldoende infrastructuur. De infrastructuur op de campus te Diest wordt gedeeld met de opleiding Kleuteronderwijs. Naast de nodige onderwijsruimtes, voorzien van multimedievoorzieningen, kan de opleiding ook rekenen op een PC-lokaal en een polyvalente ruimte. De opleiding te Diest kan beroep doen op twee vaste en twee mobiele digiborden. Zowel in Diest als in Leuven zijn er specifieke vaklokalen voorzien. In Leuven deelt de opleiding de meeste infrastructuur met de opleidingen Kleuteronderwijs en Secundair onderwijs. In totaal zijn er zeven smartboards voorzien, waarvan vijf mobiele installaties. De commissie stelt vast dat de infrastructuur voor sommige opleidingsonderdelen onvoldoende aangepast is, zowel op de campus te Diest als te Leuven. De commissie stelt vast dat sommige leeractiviteiten dienen aangeboden te worden in te kleine infrastructuur. De commissie vraagt om zowel voor de campus te Diest als te Leuven verder aandacht te hebben voor de infrastructuurnoden zodat leslokalen zo optimaal mogelijk bijdragen aan leeromgeving. Op beide campussen is een studielandschap aanwezig, waar studenten de nodige bibliotheekvoorzieningen en werkruimtes kunnen vinden. Beide studielandschappen werken met elkaar samen. De collectie op de campus te Diest is beperkter, maar materiaal uit andere bibliotheken kan aangevraagd worden. De commissie waardeert de wijze waarop studenten zelfstandig het bezoek aan de infrastructuur begeleidde. Ze meent dat dit een meerwaarde betekende om de kwaliteit van de infrastructuur vanuit studentenstandpunt te kunnen inschatten.

De opleiding wordt gedragen door een uitgebreid team van 58 personen (28,43 VTE aangesteld binnen de opleiding), waarvan 6 praktijklectoren.

Praktijklectoren worden ingezet in voor praktijkbegeleiding, studietrajectbegeleiding en onderwijsopdrachten. Voor diverse opleidingsonderdelen nodigt de opleiding experts uit om vanuit hun expertise of ervaring specifieke leerinhouden aan studenten bij te brengen. Ondanks de stijgende studentenaantallen, heeft de opleiding de personeelsomkadering met 9,61 VTE zien afnemen. Naast deze daling van de omkadering wordt de opleiding ook geconfronteerd met veel deeltijds aangestelde docenten. De opleiding geeft aan dat het hierdoor moeilijk wordt om flexibele uurroosters te maken en bovenal de nodige overlegmomenten in te plannen. De toename van het aantal studenten en de daling van de personeelsinzet vraagt een zichtbaar grote inspanning van docenten. De commissie waardeert dan ook de keuze van de opleiding om over te gaan tot een efficiëntie- en rationalisatieoefening. Ze meent echter dat de werkdruk een prioritair aandachtspunt dient te zijn voor zowel de opleiding als het beleid van de hogeschool. De commissie ziet vooral problemen bij de sterk praktijkgerichte opleidingsonderdelen waaronder muzische vorming. De commissie ziet mogelijkheden om de teamteaching verder te versterken, maar tevens de noodzaak om op gerichte momenten te werken met kleinere studentengroepen.

Ondanks de moeilijkheden treft de commissie een gedreven team aan dat sterk inzet op de realisatie van het programma en de begeleiding van studenten. De commissie waardeert dat er steeds meer wordt samengewerkt en men samen de verantwoordelijkheid opneemt voor bepaalde geïntegreerde opleidingsonderdelen. Ondanks de hoge docent-studentratio ervaren zowel studenten als werkveld een grote betrokkenheid vanwege het personeel. Studenten zijn tevreden over de laagdrempelige contacten met docenten en geven aan dat docenten steeds bereikbaar zijn voor vragen en feedback. Naast het zware takenpakket op onderwijsvlak participeren heel wat docenten aan professionaliseringsactiviteiten en (onderzoeks)projecten. Het professionaliseringsbeleid wordt vormgegeven vanuit de interdepartementale werkgroep professionalisering. Er wordt budget voorzien voor zowel individuele als groepsinitiatieven voor vakinhoudelijke, didactische of onderzoeksgelateerde navormingen, studiedagen, congressen of stages. Jaarlijks zijn er KHLeuven- en DLO-vormingsdagen voor het hele team waarbij de gekozen beleidsprioriteiten centraal staan. Ook vanuit de opleiding zijn er navormingen rond beleidsprioriteiten of actuele thema's in de opleiding. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het professionaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat het aanbod breed en divers is en dat er voldoende wordt ingespeeld op de noden van de opleiding. Ze waardeert dat de er steeds meer gekozen wordt voor een team- en opleidingsgerichte aanpak van de professionaliseringsactiviteiten.

De studie- en studentenbegeleiding omvat een aantal begeleidingsactiviteiten die de studenten informeren, adviseren en begeleiden, en dit vanaf instroom, via doorstroom tot uitstroom. Reeds voor de start van het academiejaar worden initiatieven genomen om nieuwe studenten een vlotte start te geven. Studenten kunnen inschrijven voor een zomercursus Frans of een gratis instapcursus Nederlands. Bij inschrijving kunnen studenten een oefenpakket wiskunde aankopen. Zowel in de eerste bachelor als in het werktraject wordt in de eerste weken van het academiejaar een intakegesprek georganiseerd met als doel studenten van bij de start een duidelijk beeld te laten krijgen over hun motivatie, hun talenten en minder sterke kanten. Studenten kunnen zo zelf een keuze maken uit het ondersteuningsaanbod in functie van een optimaal studierendement. Eerstejaarsstudenten kunnen zich ook laten begeleiden door een tutor (een derdejaarsstudent). In de opleiding is er per traject een studieadviesbureau om efficiënt te kunnen inspelen op concrete studentenaangelegenheden. De studieadviseur is doorheen het academiejaar het aanspreekpunt voor studenten voor alles wat te maken heeft met het aanvragen van vrijstellingen, opstellen of wijzigen van individuele studieprogramma's of vragen in verband met leercrediet. Alle studenten krijgen van bij de start een studietrajectbegeleider toegewezen. Deze begeleidt de studenten in hun studietraject in het algemeen en in hun stagetraject in het bijzonder. De studentendienst heeft als doel studenten te informeren en te begeleiden bij het maken van keuzes over het studietraject en de studievoortgang. De opleiding heeft zelf ondersteuningstrajecten uitgewerkt voor leergebieden waarvan de beginsituatie van studenten vaak problematisch blijkt. Bij het begin van het academiejaar wordt een startscreening afgenomen voor rekenvaardigheden, taalvaardigheid Nederlands en taalvaardigheid Frans. Op basis van de resultaten krijgt de student advies over het al dan niet volgen van een intensief programma of lusprogramma van het betrokken opleidingsonderdeel. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding wat betreft het instroom- en doorstroombeleid. Op het vlak van doorstroomrendement scoort de opleiding rond het gemiddelde van alle Vlaamse opleidingen. De opleiding heeft een duidelijk doorstroombeleid. Naast het aanbod van monitoraten en bijspijkerkursussen wordt er ook ingezet op extra begeleiding voor studenten die niet geslaagd zijn voor bepaalde stages. Deze studenten worden in een afzonderlijke begeleidingstraject ondergebracht en aangemoedigd om vrijwillige stage te lopen, begeleid door de studietrajectbegeleider. Alle studenten die in een individueel traject zitten omwille van studieduurverlenging, worden opgevolgd door de studietrajectbegeleider. De examenresultaten van alle studenten worden in team besproken, wat aanleiding kan geven tot individueel advies. De drop-out beperkt zich grotendeels tot de eerste fase en is het gevolg van onvol-

doende voorkennis en/of verkeerde inschatting van de opleiding en het lerenberoep. De resterende drop-out is meestal het gevolg van een negatieve ervaring en/of beoordeling met betrekking tot de stage in de tweede fase of is het gevolg van persoonlijke omstandigheden. De commissie meent dat de opleiding de instroom- en doorstroombegeleiding kwaliteitsvol vorm heeft gegeven, maar wil de opleiding verder stimuleren om maatregelen te nemen teneinde (laattijdige) drop-outs te verminderen. De inspanning die de opleiding levert geeft blijk van een duidelijke differentiatie voor studenten met een kennis- of leerachterstand.

Op basis van het zelfevaluatie rapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat de opleiding zowel qua mentaliteit, beleidsvoerend vermogen als op het vlak van curriculumontwikkeling en kwaliteitszorg grote stappen vooruit heeft gezet sinds de vorige visitatie. De opleiding gaat conform haar visie ernstig en systematisch aan de slag om de kwaliteit van de opleiding te verbeteren met een open geest voor vernieuwingen. De commissie stelt vast dat er binnen de opleiding een sterke cultuur van zelfkennis, zelfreflectie en vertrouwen aanwezig is. Ze is overtuigd dat het realiseren van een kwaliteitscultuur het resultaat is van een gedeelde inspanning van zowel het management van de opleiding, alle docenten en het werkveld. Ze wil hiervoor dan ook haar waardering uitspreken. De commissie meent wel dat het belangrijk is om een goed evenwicht te houden tussen enerzijds het beheersen van processen en anderzijds het stimuleren van zelfsturing van individuele docenten en werkgroepen. Dit is namelijk belangrijk voor het stimuleren van creativiteit en nieuwe ideeën binnen de opleiding.

De commissie concludeert dat de opleiding systematisch boven de basiskwaliteit uitstijgt. De leerresultaten en leerinhouden zijn in overeenstemming en verder is de wijze waarop de opleiding vorm geeft aan het kernprogramma een teken van een duidelijke koppeling tussen vakinhoud, vakdidactiek en stage. Ook het cursusmateriaal is op orde. Op een aantal vlakken ziet de commissie echter nog ruimte tot (kleine) verbeteringen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerd eindniveau van de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs als voldoende.

De opleiding geeft in het zelfevaluatie rapport aan dat ze aansluit bij het ontwikkelde toetsbeleid van de hogeschool. Dit hogeschoolbrede toetsbe-

leid werd uitgewerkt door de werkgroep Toetsbeleid van de interdepartementale opleidingscommissie. De opleiding heeft twee vertegenwoordigers in deze werkgroep en is dan ook in staat om een actieve inbreng te hebben in de ontwikkeling van het toetsbeleid. Het toetsbeleid van de KHLeuven maakt vier strategische keuzes, geoperationaliseerd in minimumdoelen die elke opleiding geacht wordt te realiseren. De opleiding meent dat het reeds grotendeels voldoet aan de twee eerste strategische keuzes en minimumdoelen. Vanuit de KHLeuven is gekozen om competentiegericht te toetsen en te beoordelen. Daarbij dient beroepsgerichtheid centraal te staan, een duidelijke verband te bestaan tussen de toetscriteria en de beoogde competenties, een mix van toetsvormen aanwezig te zijn die afgestemd zijn op de beoogde doelen en dient het EVC- en EVK-beleid afgestemd te zijn op de begincompetenties van studenten. De opleiding werkt momenteel nog aan het versterken van de toetsing en feedback als onderdeel van het leerproces. Een tweede strategische keuze is dat alle actoren participeren in de beoordeling. Het toetsbeleid bepaalt dat alle actoren inspraak dienen te hebben in het toetsproces en betrokken worden in de beoordeling. Daarnaast heeft het werkveld een plaats als onafhankelijke beoordelaar in de eindtoetsing. De opleiding geeft aan werk te maken van de strategische keuze wat betreft kwaliteitseisen. Zo wil de opleiding de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing waarborgen en de kwaliteit van de beoordelaars en het toetsgebeuren bewaken. De opleiding meent dat er extra inspanningen nodig zijn om, wat betreft de strategische keuze m.b.t. organisatie en efficiëntie, op een optimale manier toetsconstructie, toetsafname, toetsbeoordeling en feedback te laten plaatsvinden. De commissie sluit zich aan bij de bevindingen van de opleiding en beveelt aan om in kaart te brengen waar en hoe er in de opleiding wordt getoetst aan het niveau van VKS 6.

De commissie stelt aan de hand van de competentiematrix vast dat op dit moment alle leerresultaten aan bod komen tijdens de opleiding. De opleiding hanteert een brede waaier aan evaluatievormen voor de toetsing, waarbij in de eerste fase de schriftelijke toets het meeste voorkomt. Naarmate de opleiding vordert, wordt er meer geëvalueerd op basis van opdrachten, portfolio's, presentaties,... Om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de evaluaties te garanderen heeft de opleiding voor docenten concrete instrumenten en richtlijnen ontwikkeld voor het opstellen van evaluaties met aandacht voor competentiegericht toetsen. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding de betrouwbaarheid en validiteit van de toetsen bewaakt.

Het competentiegericht evalueren wordt binnen het werktraject licht anders vorm gegeven dan in het regulier traject. Binnen het werktraject kiest de opleiding voluit voor competentiegerichte evaluatie waarbij er wordt gewerkt met 360°-evaluatie (alle betrokken actoren) en triangulatie (via verschillende toetsvormen). De studenten werken toe naar een assessmentportfolio waarmee ze op het einde van de opleiding hun competenties kunnen aantonen. Dezelfde principes worden gehanteerd in het reguliere traject. In de instroom- en doorgroeifase komt de beoordeling van de stage tot stand binnen het volledige team op basis van een voorstel door de studietrajectbegeleider. In de uitstroombestand wordt er gewerkt met een assessmentportfolio waarbij de student zelf het nodige bewijsmateriaal dient aan te reiken. De rol van de assessor en de begeleider wordt hierbij gesplitst. De commissie stelt vast dat de opleiding bij de beoordeling sterk steunt op de kritische zelfreflectie van de studenten, wat ze als positief beschouwt. Ze meent echter dat de opleiding meer aandacht dient te hebben voor het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De commissie stelt namelijk vast dat op bepaalde momenten in de opleiding de kans bestaat dat er 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan. De commissie adviseert daarnaast om bij de evaluatie de rol van de stagementoren te versterken, gelet op hun specifieke professionaliteit met betrekking tot de evaluatie van de stage.

De opleiding werkt in het werktraject sinds 2011-2012 en in het regulier traject sinds 2012-2013 met een geïntegreerd eindassessment. De opleiding kiest in lijn met de KHLeuven-visie op de bachelorproef en de eigen visie van, een verruimd lerarenprofiel voor een brede bachelorproef waarin studenten moeten aantonen dat ze de leerresultaten van de opleiding beheersen. De opleiding kiest er dus bewust voor om het hele competentieprofiel te beoordelen via een combinatie van evaluatie-instrumenten. De bachelorproef neemt de vorm aan van een cluster van toetsen en afstudeerwerken en bestaat uit de ingroei-stage en drie opleidingsonderdelen. Omwille van de keuze om het hele competentieprofiel te beoordelen, worden er geen vrijstellingen verleend in het werktraject voor de onderdelen van de bachelorproef. De student verzamelt alle informatie uit de verschillende toetsvormen in een assessmentportfolio. Om het assessment beheersbaar te houden, werd het aantal competenties gereduceerd tot een zestal niet-compenseerbare competenties en een tweetal talentgerichte en schoolgerichte competenties. De student dient in een interview met onafhankelijke assessoren toelichting te geven bij de aangeleverde bewijsstukken.

De commissie heeft een selectie van de bachelorproeven ingekeken. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse onderwijspraktijk en de werken worden dan ook sterk gewaardeerd door studenten en het werkveld. De commissie waardeert de wijze waarop de opleiding het onderzoek vorm geeft. Ze meent echter dat de transparantie van de beoordeling wordt gehinderd door de omvang en diversiteit van de opdrachten binnen het eindwerk. De commissie adviseert dan ook om na te gaan hoe de beoordeling in de toekomst transparanter kan verlopen en de kwaliteit van de beoogde leerresultaten zorgvuldig beoordeeld kan worden. De commissie stelt vast dat ook de evaluatie van de bachelorproef, waaronder de ingroeistage, sterk steunt op de kritische reflectie van de student, wat de commissie als positief beschouwt. De vele zelfreflecties leiden echter soms tot een hoge werkdruk, zonder duidelijke meerwaarde. Ze wil de opleiding stimuleren om na te gaan hoe het onderzoek een meer prominente plaats kan krijgen ten voordele van het stageportfolio en zelfreflectieverslagen. Ze meent dat dit kan bijdragen aan het versterken van de onderzoekende competenties binnen de bachelorproef. De commissie adviseert om de omvang van en tijdsinvestering in de taken binnen de bachelorproef zorgvuldig in kaart te brengen en de effectiviteit voor de beoogde leerresultaten af te toetsen.

De opleiding volgt de kwaliteit van de afgestudeerden op door tevredenheidsbevragingen bij het werkveld en de alumni. Uit bevragingen van de afgestudeerden blijkt dat ongeveer de helft van de studenten verder studeert na het behalen van het diploma, waarvan nog eens de helft een schakelprogramma volgt naar een academische master Educatieve Studies of Pedagogische Wetenschappen. De nabijheid van de KU Leuven speelt hierbij uiteraard een belangrijke rol. Studenten die ervoor kiezen de arbeidsmarkt te betreden, blijken snel aan de slag te kunnen. 92% van de studenten is na 6 maanden werkzaam in het onderwijs, waarbij 25% hun werk te danken hebben aan een stage of afstudeerproject. Op basis van de bevragingen van het werkveld blijkt dat de afgestudeerden direct inzetbaar zijn met weinig tot geen ondersteuning. Meer dan 70% vindt dat de studenten van de KHLeuven beter of even goed zijn opgeleid dan afgestudeerden van andere opleidingen. Gelijkaardige beoordelingen worden gegeven door de afgestudeerden. De opleiding was promotor van het project 'Gemeenschappelijke outputmeting' van het expertisenetwerk School of Education, waar acht opleidingen van de associatie KU Leuven aan deelnamen. De opleiding meent echter dat de resultaten niet bruikbaar waren en grondige bijsturing noodzakelijk is. De opleiding hoopt het instrument in de toekomst te hanteren in een driejaarlijkse kwaliteitszorgcyclus. De commissie waardeert dat er op beide campussen werk is gemaakt van een outputbevraging.

Op basis van het zelfevaluatierapport, de documenten ter inzage tijdens het bezoek en de aanvullende gesprekken, stelt de commissie vast dat het diplomarendement voor de volledige opleiding met beide campussen aansluit bij het gemiddelde in Vlaanderen. De commissie wil de opleiding dan ook stimuleren om blijvend aandacht te hebben voor het diplomarendement, in het bijzonder voor studenten afkomstig uit het BSO. Ze wil dan ook aanbevelen om studenten zo goed mogelijk in te lichten over het profiel en het niveau van de begincompetenties, zodat (laattijdige) dropout zoveel mogelijk beperkt wordt. De commissie besluit op basis van bovenstaande elementen dat het gerealiseerd niveau adequaat is, gelet op de ruime inzetbaarheid en appreciatie door het werkveld, en het voldoende diplomarendement.

De commissie concludeert dat de opleiding ruimschoots de basiskwaliteit behaalt. Echter meent ze dat de opleiding deze niet systematisch overschrijdt. Zo zijn er in zake toetsing en uitwerking van de bachelorproef nog verbeterlagen te maken.

Integraal eindoordeel van de commissie wat betreft de Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs

Regulier traject te Diest

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Regulier traject te Leuven

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

-Traject voor werkstudenten (Leuven)

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de opleiding Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs conform de beslisregels, voldoende.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

– /

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Denk creatief na over de werkvormen binnen de opleiding om ondank de grote studentengroepen zo veel mogelijk interactief onderwijs aan te bieden.
- Ga na wat de mogelijkheden zijn om de reflectievaardigheden in een leerlijn vorm te geven waarbij er een duidelijk groeipad wordt uitgezet. Het versterken van de feedback kan een belangrijke bijdrage leveren om het leerproces te versterken.
- Rationaliseer in de contacturen, zodat docenten beter ingezet kunnen worden, maar ook studenten meer zelfsturend te werk kunnen gaan.
- Reflecteer op korte termijn grondig over het nut van de huidige omvangrijke stageportfolio's. Rationaliseer in de verplichte lesvoorbereidingen zodat studenten en mentoren het stageportfolio terug zien als een nuttig ondersteuningsinstrument tijdens de praktijkcomponent van de opleiding.
- Verbreed het internationale netwerk met ook niet-Nederlandse partnerschappen.
- Heb zowel voor de campus te Diest als te Leuven aandacht voor de infrastructuurnoden zodat leslokalen zo optimaal mogelijk bijdragen aan leeromgeving.
- Maak van de werkdruk van docenten een prioritair aandachtspunt voor zowel de opleiding als het beleid van de hogeschool.
- Neem de nodige maatregelen om de (laattijdige) drop-outs te verminderen.
- Houd een goed evenwicht tussen enerzijds het beheersen van processen en anderzijds het stimuleren van zelfsturing van individuele docenten en werkgroepen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Breng in kaart waar en hoe er in de opleiding wordt getoetst aan het niveau van VKS 6.
- Heb aandacht voor het creëren van een gezond evenwicht binnen de assessmentvormen in de gehele opleiding. De kans bestaat dat op bepaalde momenten in de opleiding 'overreflectie' optreedt, waardoor de meerwaarde van zelfreflectie verloren kan gaan.

- Versterk de rol van de stagementoren, gelet op hun specifieke professionaliteit met betrekking tot de evaluatie van de stage.
- Ga na hoe het onderzoek een meer prominente plaats kan krijgen ten voordele van het stageportfolio en zelfreflectieverslagen. Dit kan bijdragen aan het versterken van de onderzoekende competenties binnen de bachelorproef. Breng de omvang van en tijdsinvestering in de taken binnen de bachelorproef zorgvuldig in kaart en toets de effectiviteit voor de beoogde leerresultaten af.

De commissie heeft na afloop van het visitatiebezoek vernomen dat de opleiding aan de slag is gegaan met de door haar gesuggereerde verbetermaatregelen. Dit stemt de commissie tevreden.

Mieke Smits studeerde, na het behalen van de onderwijzersakte, Nederlandse taal- en letterkunde. Zij werkte afwisselend als leraar basisonderwijs, leraar Nederlands in het voortgezet onderwijs en opleider Nederlands. Tijdens haar werk als opleider deed zij een promotieonderzoek naar de praktijkkennis van leraren Nederlands. De relatie tussen taal, toegespitst op schrijven, en leren was een belangrijk aandachtspunt in het onderzoek. Verder is zij 10 jaar voorzitter geweest van de Vlaams-Nederlandse Vereniging voor lerarenopleiders primair onderwijs Nederlands en Nederlands als tweede taal (Lopon2). Het werk als opleider heeft zij lange tijd gecombineerd met het werk als curriculumontwikkelaar. Als ontwikkelaar heeft zij zich vooral gericht op taalbeleid, leerlijnen taal van 0 tot 18 jaar, Nederlands als tweede taal, taal in alle vakken en het ontwerpen van scholingen voor leraren basisonderwijs en opleiders. Zij heeft regelmatig gepubliceerd over haar werk als opleider en ontwikkelaar. Momenteel werkt zij voor de Taalunie en houdt zij zich onder andere bezig met de taalvaardigheden in het hoger onderwijs.

Jan Vanhoof (1976) studeerde Pedagogische wetenschappen aan de KU Leuven. Hij is als hoofddocent verbonden aan het Instituut voor Onderwijs- en Informatiewetenschappen (IOIW) van de Universiteit Antwerpen. Hij is er actief binnen de onderzoeksgroep EduBRON. Zijn onderzoeksactiviteiten richten zich op kwaliteitszorg, schoolbeleid en verandermanagement en in het bijzonder op de geïnformeerde beleidsvoering door scholen. Dat vertaalt zich bijvoorbeeld in onderzoek naar zelfevaluatie en informatiegebruik.

Ludo Heylen is licentiaat Pedagogische wetenschappen, afdeling Onderwijskunde. Van 1980 tot 1999 was hij lesgever binnen de lerarenopleiding KU Leuven. Sinds 1999 is hij medewerker van het project 'ervaringsgericht onderwijs' en verbonden aan het Onderzoekscentrum voor Lager en Kleuteronderwijs, waar hij onder meer coördinator is van het AMD-project (studentgecentreerde werkvormen, ontwikkelen van studentvolgsystemen,...) en ontwikkelaar is van PSAI.

Eddy Boutens (1958) volgde aan de rijksnormaalschool te Brugge de opleiding voor onderwijzer. Hij volgde bijkomend aan het Jan Vercammeninstituut hogere opvoedkundige studiën en studeerde daar in 1993 af. Hij specialiseerde zich in onderwijswetgeving en doceerde deze materie gedurende 8 jaar aan het Jan Vercammeninstituut en freelance binnen AVSG. Hij was 15 jaar onderwijzer in de gemeenteschool van Snaaskerke en van 1994 tot heden directeur van de stedelijke basisschool de Triangel in Brugge. In 2006 en 2009 maakte hij al eerder deel uit van een visitatiecommissie van de VLHORA.

Jenneke De Kerf (1990) is student Bachelor in het onderwijs: lager onderwijs aan de Arteveldehogeschool Gent. Tijdens haar opleiding was ze actief als studentenvertegenwoordiger van de hogeschool in de Vlaamse Vereniging van Studenten. Ze hoopt haar diploma te behalen in januari 2015 en start daarna aan haar masteropleiding aan de Universiteit van Antwerpen.

